

NOVÝ

Slovenský jazyk 5

ročník
ZŠ

Autorka
PaedDr. Jarmila Krajčovičová

Lektori
PaedDr. Milada Caltíková
prof. PaedDr. Ľudmila Liptáková, CSc.
Mgr. Peter Pallo
Mgr. Slavomíra Stanková
Mgr. Anna Valkovičová
PaedDr. Dana Vasilová, PhD.

Cover dizajn
Mgr. art. Mária Čorejová

Dizajn
Ing. Danka Pohlodová

Ilustrácie
Viktor Csiba

Fotografie
shutterstock.com

Vydal ©
Orbis Pictus Istropolitana, spol. s r. o.
Miletičova 7, 821 08 Bratislava
v roku 2020 (N)

Zodpovední redaktori
Mgr. Lucia Demková
Mgr. Ľubomír Lábaj

Jazykový redaktor
Mgr. Branislav Hriňák

Všetky práva vyhradené.
Kopírovať, rozmnožovať a šíriť toto dielo alebo jeho časť bez súhlasu vydavateľa je trestné.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky vydalo dňa 2. 9. 2020 odporúčaciu doložku č. 2020/15227:4-A2201 k didaktickému prostriedku NOVÝ Slovenský jazyk pre 5. ročník ZŠ (1. časť a 2. časť) od autorky PaedDr. Jarmily Krajčovičovej. Titul bol zaradený do národného registra didaktických prostriedkov s odporúčacou doložkou.

Naše vydavateľstvo sa snaží o maximálnu kvalitu a Váš názor nám nie je ľahostajný. Vaše pripomienky a návrhy radi uvítame na adrese **redakcia@orbispictus.sk**.

ISBN 978-80-8120-844-7

www.orbispictus.sk
www.e-orbispictus.sk

ÚVODNÉ SLOVO

Milí žiaci!

Nová **PRACOVNÁ UČEBNICA** spája v sebe učebnicu a pracovný zošit. Už nemusíte odpisovať poučenia do zošita a úlohy môžete riešiť bez prerušovania a vymieňania pomôcok. Získaný čas na hodinách určite využijete na zaujímavé diskusie či tvorivú činnosť. Podnecovať ju budú obrázky, dopĺňovačky, úlohy na rozvoj slovnej zásoby a hravé úlohy.

Učebnica vám však umožní aj sebakontrolu vedomostí: bez strachu zo známky si môžete sami overovať, ako ste učivo zvládli. Do pracovnej učebnice si píšete, vyznačujete a zvýrazňujete, kreslite, vpisujete si vlastné poznámky, príklady, riešenia. Pracovná učebnica sa tak stane vašou neoceniteľnou pomôckou pri spoznávaní, utvrdzovaní a opakovaní učiva.

Autorka

Ústne úlohy, ktoré nabádajú žiakov k diskusii.

Sada slohových útvarov, ktoré žiak vypracováva v priebehu školského roka a ukladá si ich do vlastného **portfólia**.

Všetko, čo si treba zapamätať.

Dôležité veci, ktoré si žiak zopakuje.

Aktivizačné úlohy pre zábavu celej triedy.

Úlohy pre špekulantov, na ktoré sa treba pozrieť zblízka.

Tvoríte

Predstavivosť žiakov rozvíjaná v tvorivých úlohách.

Hľadanie informácií ako súčasť učenia sa.

Na konci každej kapitoly sa nachádza **Čo už viem**, kde sa žiaci uistia o tom, či už všetko ovládajú (z iŠVP).

TEST

Na konci každého celku si svoje vedomosti overia **testom**.

Doplňkový materiál na **www.e-orbispictus.sk** alebo **www.orbispictus.sk**.

NOVÝ

Jarmila Krajčovičová

Slovenský jazyk

5 ročník
ZŠ

☒

A, Á, Ä, B, C, Č, D, Ď, DZ, DŽ, E, É, F, G, H, CH, I, Í, J, K, L, Ĺ, Ľ, M, N, Ň, O, Ó, Ô, P, Q, R, Ř, S, Š, T, Ť, U, Ú, V, W, X, Y, Ý, Z, Ž

7

•

•

•

•

1
2
3
4
5

• • •

Veta
Nebo je modré.

á = é í/ý ó ú

h ch k g d t n l
c č dz dž š ž j d' t' ñ l
b m p r s v z f

b d d' dz dž z ž g h v
p t t' c č s š k ch f
m n ň l/l' l r/r j
l f s š

Les vonia. [l'ez voñia]

velký – malý
veselý – smutný

Slovné druhy

podstatné mená

Kto? Čo?

- všeobecné žena pes mesto
- vlastné Mária Atos Trenčín

prídavné mená

Aký? dobrý Aká? dobrá Aké? dobré

zámená osobné

- základné: ja, ty, on, ona, ono, my, vy, oni, ony
- privlastňovacie: môj, tvoj, jeho, jej, náš, váš, ich

číslovky

- základné Koľko? Koľkí? desiat, dvaja, tri
- radové Koľký v rade? desiaty, druhý, tretí

slovesá

Čo robí? spieva
neurčitok spievať

príslovky

Kde? doma
Kedy? dnes
Ako? pokojne

predložky pri (dome) s (mamou)

spojky a, aj, keď, ale, že, aby

častice nuž, teda, áno, nech

citoslovce jaj, och, čľup, ahoj

Skloňovanie

Pád	Pádové otázky	Singulár	Plurál
Nominatív	Kto? Čo?	malá sestra	malé sestry
Genitív	Koho? Čoho?	malej sestry	malých sestier
Datív	Komu? Čomu?	malej sestre	malým sestrám
Akuzatív	Koho? Čo?	malú sestru	malé sestry
Lokál	O kom? O čom?	o malej sestre	o malých sestrách
Inštrumentál	(S) Kým? (S) Čím?	(s) malou sestrou	(s) malými sestrami

Rod a číslo

	Mužský rod	Ženský rod	Stredný rod
Singulár	veľký strom	pekná žena	zelené mesto
Plurál	veľké stromy	pekné ženy	zelené mestá

Časovanie

Singulár	Čas	Minulý čas	Budúci čas
Osoba	Prítomný čas	Minulý čas	Budúci čas
1. ja	píšem	písal/-a/-o som	budem písať
2. ty	píšeš	písal/-a/-o si	budeš písať
3. on/ona/ono	píše	písal/-a/-o	bude písať
Plurál	Čas	Minulý čas	Budúci čas
Osoba	Prítomný čas	Minulý čas	Budúci čas
1. my	píšeme	písali sme	budeme písať
2. vy	píšete	písali ste	budete písať
3. oni/ony	píšu	písali	budú písať
Tykanie:	Ahoj, ideš do kina? Máš rada Star Wars?		
Vykanie:	Dobrý deň, idete do kina? Máte rada Star Wars?		

Druhy viet podľa zámeru hovoriaceho

oznamovacia

Rybár loví ryby. klesavá melódia

opytovacia

Kúpili si ryby? stúpavá melódia

Koľko rýb ulovil? klesavá melódia

rozkazovacia

Dávaj pozor! klesavá melódia

želacia

Nech to už skončí! klesavá melódia

zvolacia

To je ale úlovok! klesavá melódia

Text

vecný – umelecký text

encyklopédie – básne

Sloh

oznam, pozvánka, SMS, mejl, inzerát, vizitka, správa, reklama, list, rozprávanie, opis osoby/obrázka/predmetu, návod, recept, blahoželanie

Priama reč

uvádzacia veta + priama reč

Jakub sa pýta: „Má ten pes rád aj deti?“

Dávid reaguje: – Áno, ale radšej mu dávam granule.

priama reč + uvádzacia veta

„Nakúpili sme všetko, čo sme mali?“ spýtal sa bača.

– Nie, kúpili sme len to, čo sme už nemali, – odvetil valach.

priama reč + uvádzacia veta + priama reč

„Ocko,“ ozval sa syn, „pôjdeme cez víkend na ryby?“

– Ak budeš poslúchať, – odpovedal otec, – budú aj ryby.

Písanie vlastných mien

Edita Záhorská
Prievidžan
Vyšné Ružbachy
Námestie osloboditeľov

Česká republika
súhvezdie Orión
Malá Fatra
Biely potok

Zoznamujeme sa

vety podľa zámeru hovoriaceho • melódia viet
• pozdrav • predstavenie sa • slovné druhy

1. Po prázdninách sa všetci zmenilo. Vyrástli ste, objavili ste nové záľuby, získali nových spolužiakov. Navzájom sa predstavte. Sedíte v kruhu a postupne poviete:
 - svoje meno a priezvisko,
 - názov školy, ktorú ste navštevovali doposiaľ,
 - koľko máte súrodencov,
 - svoje obľúbené jedlo,
 - ktorý cudzí jazyk ste sa učili a ktorý sa ešte chcete učiť,
 - svoju obľúbenú farbu,
 - ktoré zviera chováte doma,
 - názov krajiny, ktorú chcete navštíviť,
 - názov obľúbenej knihy, filmu,
 - aký druh hudby počúvate.
2. a) Predstavte svojho suseda po pravej ruke na základe toho, čo ste si zapamätali. Pridajte aj niečo nové, čo ste si všimli, napríklad farbu vlasov, očí...
 b) Ako na vás sused pôsobí? Odhadnite vlastnosti svojho suseda z prvého dojmu. Môžete sa myliť?
3. Urobte si zoznam pravidiel, ktoré sú dôležité pri zoznamovaní.
 - Meno a priezvisko vyslovujeme _____.
 - Ruku podáva ako prvý _____ človek.
 - Dodržiavame _____ slušnosti, ku ktorým patria vety:
Ďakujem. _____
 - Rovesníkom tykáme, starším a neznámym ľuďom _____.
4. Predstavte seba a svojho spolužiaka/spolužiačku.
5. **Falošná ozvena.**

6. a) Vo vetách doplňte chýbajúce znamienka. Rozlišujete druhy viet podľa zámeru hovoriaceho.

Ahoj___ Čo hľadáš___ Nemôžem nájsť 5. C___ Pod', ukážeme ti ju___ A ako sa voláš___
 Volám sa Miloš Zvolenský___ Predstaviš nám toto dievča___ To je moja sestra Veronika___
 Do ktorej triedy chodíš, Veronika___ Budem chodiť do tej istej ako Miloš___ Vy ste azda
 dvojčatá___ Áno___ A vy sa ako voláte___ Ja som Tomáš Hlavna a toto je môj kamarát
 zo 6. triedy___ Ja som Heňo Málík___ Tak vám ďakujeme___ Ahojte___ A nech sa vám
 obom v našej škole darí___ Chlapci, už zvonilo___ Prepáčte, pani učiteľka, ale boli sme
 novému žiakovi ukázať jeho triedu___ V poriadku, chlapci___

b) Ako sa nazýva slohový útvar v úlohe a)? _____

c) Koľko osôb sa zhovára? A. päť B. štyri C. tri D. dve

d) Ako by ste usporiadali text, aby bol prehľadnejší? _____

e) Vypíšte vetu, ktorá obsahuje

želanie: _____

ospravedlnenie: _____

oslovenie: _____

súhlas: _____

 Veta je základná jednotka reči, ktorá má dorozumievací cieľ.

Podľa **zámeru** hovoriaceho delíme vety na:

1. **oznamovacie** *Úlohy mám už hotové.* _____

2. **opytovacie** *Kedy si sa narodil? Chutilo vám?* _____

3. **rozkazovacie** *Predstav sa! Dajte pozor!* _____

4. **želacie** *Nech sa ti darí! Kiežby sa vyzdravel!* _____

Všetky druhy viet (oznamovacie, opytovacie, želacie) môžu mať formu **zvolania**:

To ti neuverím! Kto to k nám prišiel?! Bárs by si mal pravdu!

7. Vety prečítajte so správnou melódiou. Šípkou vyznačte, či je melódia vety na konci klesavá alebo stúpavá .

Ahoj! Dnes pôjdeme do kina.

Aký film hrajú? A nemohla by som ísť aj ja? V ktorom kine ho dávajú?

Nemáš náhodou veľa práce?

Už nie. Kedy chcete ísť? Počkali by ste ma?

Áno! Ale sa poponáhľaj! Nech nečakáme večnosť!

🔄 Vety majú svoju **melódiu**.

V **oznamovacích**, **rozkazovacích** aj **zvolacích** vetách je koncová melódia:

– **klesavá**: *Pôjdeme do kina. Poponáhľaj sa! Ďakujeme!*

V **opytovacích** vetách môže byť melódia:

– **klesavá**, ak ide o **dopĺňaciu** otázku: *Aký film hrajú? Kedy sa vrátite?*

– **stúpavá**, ak ide o **zistovaciu** otázku: *Máš veľa práce? A počkali by ste ma?*

8. Vypíšte z viet určené slovné druhy.

Po troch dňoch sa mladá tigrica opatrným krokom blížila k hustému kroviu. Čakali ju v ňom jej dve malé hladné mláďatá.

podstatné mená – _____

prídavné mená – _____

zámená – _____ číslovky – _____

slovesá – _____ predložky – _____

9. Z „rozfúkaných“ slov utvorte vety. Vety napíšte správne.

Nezabudnite
na veľké začiatkové
písmená a znamienka
na konci vety.

🔄 Vety sa skladajú zo _____. Tie sa členia na **slovné** _____:

_____ **mená** (všeobecné a vlastné), **prídavné** _____, **zámená**,

_____, **slovesá**, _____, **predložky**, _____, **častice** a **citoslovčia**.

Prázdninový batoh

podstatné mená • prídavné mená • číslovky • gramatické kategórie
• umelecký text • téma • hlavná myšlienka • oznam • správa

Oznam

*Prosím poctivého nálezcu, ktorý našiel v sobotu
na železničnej stanici sestrim batoh, aby nálex
ohlásil telefonicky môjmu otcovi.*

1. a) Poskytuje oznam o strate potrebné informácie?
Ako by sa dal oznam zmeniť tak, aby splnil svoju úlohu?

b) Vyfarbite slohové útvary, ktoré niečo oznamujú.

reprodukcia inzerát vizitka rozprávanie

plagát rozvrh hodín pozvánka opis osoby

- c) Pozrite si obsah batoha. Preškrtnite, čo doň podľa oznamu nepatrí.

2. a) Ako sa nazývajú pomenovania vecí z batoha?

☐ prídavné mená

☐ vlastné mená

☐ podstatné mená

b) Veci, ktoré v batohu zostali, pomenujte a ich pomenovania roztriedte podľa gramatického rodu.

mužský rod – _____

ženský rod – _____

stredný rod – _____

3. a) Prečítajte báseň o cestovaní lastovičiek a na okraj vypíšte neznáme slová. Spoločne si ich vysvetlite.

Moja prvá dúha

Kto to **strihá** nožničkami **nebo**?

Strihajú ho lastovičky, lebo
už ich čaká v diaľke **Afrika**.

A v **Afrike** tiež im nebo treba,
preto každá kus modrého **neba**
balí si do svojho kufríka.

Ale keď sa dlhé noci skrátia,

lastovičky z Afriky sa vrátia,
nájdu hniezda, v ktorých bývali.

A so skyvou zámorského chleba
každá z nich aj kus modrého neba
na Slovensku z kufra vybalí.

Ľubomír Feldek (úryvok)

b) Napíšte, čo je témou a čo hlavnou myšlienkou básne o lastovičkách.

téma – _____

hlavná myšlienka – _____

c) Ku ktorému druhu textov patrí báseň? _____

d) Hviezdičkou označte verše, ktoré sa vám najviac páčia. Zdôvodnite.

e) Z prvej strofy vypíšte všetky podstatné mená, ktoré sú v jednotnom čísle.

f) V druhej strofe podčiarknite dve vlastné podstatné mená a zakrúžkujte dve všeobecné podstatné mená v množnom čísle.

4. V tabuľke chýbajú niektoré pády, pádové otázky a tvary podstatného mena v jednotnom čísle (sg.). Doplňte ich.

Nominatív		Datív		Lokál	
	Koho? Čoho?		Koho? Čo?		Kým? Čím?
nebo		nebu		o nebi	
lastovička		lastovičke		o lastovičke	
	kufríka		kufrík		kufríkom

5. V druhej strofe básne vyhľadajte prídavné mená a jedno z nich vyskloňujte spolu s podstatným menom, ku ktorému patrí.

Pád	Singulár	Plurál
N		
G		
D		
A		
L		
I		

6. K slovným druhom doplňte otázky, ktorými sa na slová pýtame. Určte slovný druh.

a) blízky, zelený – _____? domáca, priateľská – _____? malé, sivé – _____?

b) sused, spolužiačka – _____? mláďa, zošit, kufrík – _____?

c) desať, pätnásť, sto – _____? štvrtý, siedmy, stý – _____?

7. Roztriedte slová podľa slovných druhov a napíšte ich v základnom tvare.

kto, okno, čomu, tri, s veselým, mne, v peračníku, päť, výborný, v električke, ľudský, štvrtému

Podstatné mená	Prídavné mená	Zámená	Číslovky

Podstatné mená, prídavné mená, zámená a číslovky _____ podľa pádov – skloňujeme. V týchto ohýbných slovných druhoch vieme zistiť **gramatické kategórie**:
rod, _____ a _____.

8. a) Prečítajte a na okraj napíšte kľúčové slovo z každého textu.

Správy RTVS

V oblasti stredného Talianska odborníci zaznamenali včera vo večerných hodinách zemetrasenie so silou 6,6 stupňa Richtrovej stupnice. Epicentrum zemetrasenia sa nachádzalo 68 km od Perugie, blízko mestečka Norcia. Zemetrasenie spôsobilo veľké škody. Obyvatelia mesta zaregistrovali opakované otrasy budov alebo pohyb predmetov.

A

LONDÝN – Obrovský Supermesiac ovládne oblohu už 14. novembra. Podobný fenomén bude očiam zvedavcov skrytý na ďalších 18 rokov. Náš astronomický sused sa dostal najbližšie k Zemi od 26. januára 1948 a podobný spln sa naskytne opäť až 25. novembra 2034.

topky.sk (upravené)

B

- b) Ktoré otázky nám pomôžu zistiť obsah oboch textov? Napíšte ich.

?	?	?	?	?
---	---	---	---	---

- c) Z prvej vety textu A. a textu B. vypíšte sloveso a určte jeho slovesný čas.

A

B

- d) Pomenujte slohové útvary v texte A. a v texte B.

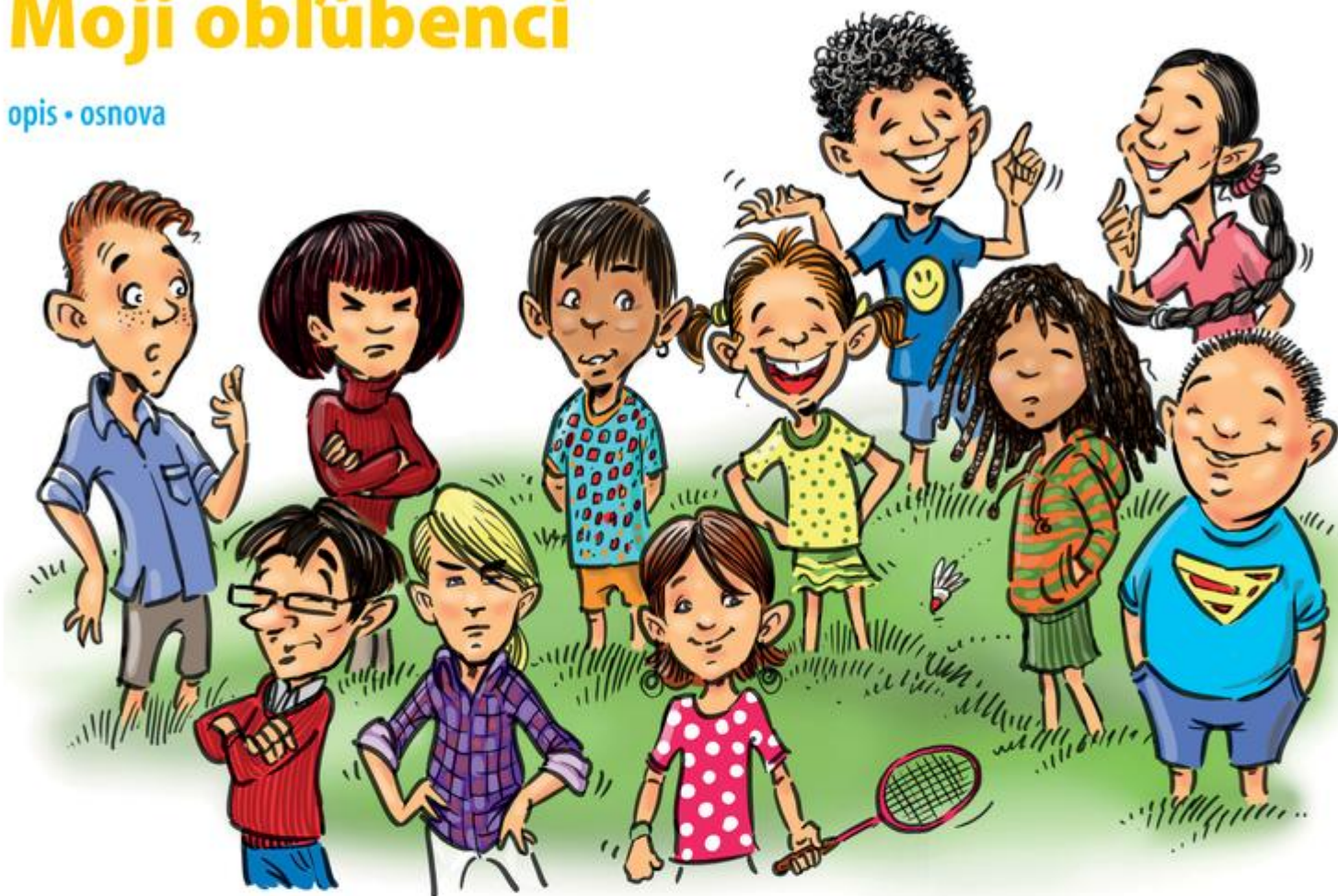
9. Napíšte krátku správu o otvorení školského roka vo vašej škole.

Oznam je krátky text, v ktorom oznamujeme, čo, kde, kedy a ako _____,
napr. pozvánka, inzerát, program televízie, predpoveď počasia, _____.

Správa je krátky text, v ktorom oznamujeme, čo, kde, kedy a ako _____,
napr. televízne noviny, rozhlasové správy, správy v novinách, _____.

Moji oblúbenci

opis • osnova

1. **Tvoríte** a) Vyznačte na obrázku osoby, ktoré sa neusmievajú. Opíšte celými vetami osobu, ktorá má náušnice (vek, tvár, vlasy, oblečenie...).

- b) Označte osobu, ktorá má modrú košeľu. Opíšte jej vlasy a účes.

2. a) Opíšte hľadaných podvodníkov, ktorí od dôverčivých ľudí vylákali peniaze, pričom ich zachytila kamera v obci.
- b) Ktorý slovný druh ste pri opise používali najčastejšie?

3. a) Opis psa porovnajte s fotografiou. Ktorá časť tela nie je opísaná?

Môj pes, sibírsky husky, patrí k eskimáckym psom.

Má veľmi pekný vzhľad. Je veľký a silný. Má svalnaté telo a rovný chrbát. Nohy sú mocné a rovné, bledej srsti. Bledá srst' pokrýva tiež brucho. Na hlave a chrbte má tmavú srst'.

Husky má kupolovitú hlavu. Tmavá srst' na hlave pôsobí ako vlasy. Biela srst' v tvárovej časti vytvára priam tvár psa – krásavca. Uši sú strednej veľkosti, tiež pokryté bielou srstou. Husky má šikmo posadené oči modrej farby. Čierna srst' pod zúženým ňucháčom vytvára akoby fúziky.

Môj pes, sibírsky husky, je krotkej povahy.

b) Doplňte vetu.

Husky má _____ a _____ chvost _____ farby.

c) V prvých dvoch odsekoch podčiarknite prídavné mená.
d) Napíšte osnovu, podľa ktorej bol opis zostavený.

1. _____ 3. _____
2. _____ 4. _____

Opis zachytáva **znaky** a _____ veci, rastliny, zvieratá alebo človeka.

V opise sa bohato využívajú _____ mená.

Osnova zachytáva pomocou **klúčových slov/slovných spojení** jednotlivé tematické časti textu.

4. Tvoríte Napíšte opis svojho obľúbeného zvieratá. Využite osnovu z úlohy 3.

5. Vyberte si domácu úlohu.

A. Zostavte osnovu a následne opis mobilného telefónu.

B. Napíšte opis nástenných hodín.

Budujeme trasy pre cyklistov

vlastné podstatné mená • zámená • vecný text • list

Miloš Guzy pracuje v rodinnej distribučnej firme a popri práci buduje v okolí Starej Ľubovne s občianskym združením Cyklovňa cyklistické trasy, ktoré nazývajú cyklostopy. Nápad dostal, keď bol v Kanade a mal možnosť vidieť tamojšiu prírodu. Uvedomil si, že aj severný Spiš môže svojou krásou konkurovať oveľa známejším miestam vo svete.

Z kopcov pri Starej Ľubovni si môžete užít výhľady na Vysoké Tatry, Pieniny, Levočské vrchy, Spišskú Maguru a okolité doliny. „S kamarátom sme dospeli k záveru, že aj my máme krásnu prírodu, ale nemáme infraštruktúru a tú je potrebné vybudovať a propagovať,“ hovorí Miloš.

soda.o2.sk

1. a) Prečítajte si text a podčiarknite v ňom neznáme alebo menej známe slová a slovné spojenia. Skúste ich vysvetliť.
- b) Vyberte dve pravdivé tvrdenia o texte.

☐ Rozpráva príbeh o severnom Spiši.	☐ Informuje o budovaní cyklistických trás.
☐ Pôsobí na čitateľa umelecky.	☐ Obsahuje fakty a presné údaje.
- c) Ku ktorému druhu zaraďujeme text o cyklotrasách? _____
- d) Kde by ste mohli nájsť tento text? _____
- e) Pod text si vypíšte slová/slovné spojenia, ktoré sú v ňom kľúčové.
- f) V texte zakrúžkujte vlastné podstatné mená.

Vecný text prináša **informácie**, ktoré sa opierajú o skutočnosť. Jeho cieľom je informovať alebo vysvetľovať. **Kľúčové slová** sú _____ slová alebo slovné spojenia z _____. Kľúčové slovo sa zvyčajne v texte vyskytuje viackrát.

2. Zahrajte sa **Meno, mesto, zviera, vec**. Jeden žiak hovorí abecedu, ďalší ho po chvíli zastaví. Podľa daného písmena abecedy vpisujte do tabuľky slová, ktoré sa naň začínajú.

Písmeno	Meno	Mesto	Zviera	Vec
R	Richard	Rimava	rys	raketa

3. Roztriedte vlastné podstatné mená do príslušných skupín. Začiatkové písmená zakrúžkujte farebne.

Osoby Zvieratá Veci Mestá/obce Časti mesta Pohoria Rieky Potoky Štáty Príslušníci národov

Mošovce Dobšinský potok Potraviny Karpaty Kanada Námestie Ľudovíta Štúra
Angličan Dudváh Poliak Kukučínova ulica Váh Lidl Vysoké Tatry
Pavelka Ladislav Sídliisko SNP Ulica slobody Slovenská republika
Námestovo Ipel' Víchor Belko

Rozlišujeme vlastné a _____ podstatné mená.

Vlastné mená píšeme s **veľkým** _____ písmenom.

Diktát

4. a) Prečítajte si ďakovný list. Odhalte pravopisné chyby a nedostatky v obsahu i úprave listu. Vyznačte ich.
b) List napíšte správne a doplňte chýbajúce časti.

Milý televízny moderátor.

*Píšem vám list, v ktorom sa ti chcem poďakovať za re-
láciu sen sa stane skutočnosťou. Boli ste skvelý a úžasný,
keď ste pozvali andrejku smejkovi z domaniže.
Všetci sme boli šťastní, že našej kamarátke sa splnil sen.*

5. a) Prečítajte si text a podčiarknite všetky zámená.

Zavolať som Adama, aby k nám popoludní prišiel. Ale neprezradil som mu, že ho u nás čaká pre-
kvapenie. Otec mi totiž povedal, že kolega mu ponúkol bicykel. Keďže ja mám dobrý bicykel,
tento môžeme dať môjmu najlepšiemu kamarátovi. Keď Adam prišiel, zavolať som ho do našej
garáže a spýtal som sa ho: „Páči sa ti tento bicykel?“ „Páči sa mi, ale čo má byť?“ odpovedal Adam.
„Len toľko, že už je tvoj.“ Moja mama, zvedavá ako vždy, práve vtedy nakukla do garáže. Na lícach
sa jej objavil úsmev.

- b) Farebne rozlíšte štyri **osobné základné** zámená a štyri **osobné privlastňovacie** zámená.

6. V slovnom spojení podčiarknite osobné zámeno. Určte jeho pád a číslo a napíšte ho v základnom tvare.

prajem ti: _____

popros ho: _____

čaká ich: _____

nedávaj im: _____

pôjde s nami: _____

závisí od nej: _____

Súkromný list/mejl píšeme blízkym ľuďom. Pisateľ v liste opisuje svoje zážitky a vyjadruje
pocity, názory alebo potreby. _____ píšeme na znak úcty s veľkým

začiatčným písmenom: *Ťa, Tebe, Vy, Vám, Tvoj, Váš...*

Súkromný list obsahuje:

oslovenie, dátum a miesto vzniku, záverečnú formulku a vlastnoručný podpis.

Prečo sú na pláži vyplavené medúzy?

slovesá • slabičné a neslabičné predpony • neohybné slovné druhy

Ak ste niekedy strávili čas prázdnin pri mori, iste ste spozorovali zaujímavý úkaz, ktorý sa objavil každý deň. Večer more ustúpilo a ráno sa akoby nič navrátilo späť.

Stúpanie a klesanie morskej hladiny nazývame príliv a odliv. Počas prílivu voda vystupuje na pobrežie, počas odlivu voda z pobrežia ustupuje.

Príliv a odliv spôsobuje príťažlivosť Slnka a najmä Mesiaca a otáčanie Zeme okolo vlastnej osi. Mesiak sa pohybuje okolo Zeme a jeho gravitácia priťahuje vodu na oboch stranách Zeme. To spôsobí dva prílivy a dva odlivy za 24 hodín.

Príliv na breh vyplaví rôzne zvyšky, trosky a množstvo chalúh. Naplaví sa tak dlhá čiara, ktorá sa hadovito vinie pozdĺž pláže, krúti sa okolo skál na brehu a vyznačí líniu prílivu. Počas búrok niekedy more vyplaví na breh medúzy, ktoré tu zostanú a rýchlo vyschnú. Odliv zas naplavenú líniu hrnie z brehu a metie do mora.

Podľa Príroda plná prekvapení (upravené)

1. a) Prečítajte text a zakrúžkujte v ňom neznáme slová.

b) K slovám priradte čiarou správny význam.

príliv

klesanie morskej hladiny

chaluha

zemská príťažlivosť

odliv

stúpanie morskej hladiny

medúza

morská riasa

gravitácia

morský živočích

c) Ktorá informácia vyplýva z textu?

- A. Čas prázdnin trávime pri mori.
- B. More vždy vyplaví na breh medúzy.
- C. Voda v mori sa pohybuje.
- D. Zem sa otáča okolo Mesiaca.

d) Ktorá informácia je podľa textu pravdivá?

- A. Príliv a odliv spôsobujú búrky.
- B. Príliv sa opakuje dvakrát za deň.
- C. Príliv je silnejší ako odliv.
- D. Príliv býva častejšie ako odliv.

3. Pomocou pantomimy znázorníte činnosť, ktorá súvisí s morom, s vodou.

2. a) Podčiarknite v texte slovesá. V poslednom odseku farebne odlišťte štyri **slovesá s predponou** a štyri **slovesá bez predpony**.

b) Z prvého odseku vypíšte po dve slovesá:

• so slabičnou predponou:

• s neslabičnou predponou:

4. a) Slovesá vo vetách odlišťte farebným podčiarknutím podľa toho, či sú utvorené **slabičnou** alebo **neslabičnou** predponou.

Skalnaté pobrežie obmýva more. Do prístavu vplávala loď. Na starej plachtetnici vztýčili vlajku. Kapitán zvolal na palubu námorníkov. V letovisku otvorili stánky so zmrzlinou. V diaľke vyhráva hudba. V doline sa cesta skrúti južným smerom.

b) Ako rozdelíte slovesá po prvej slabike na konci riadka? Označte rozdelenie zvislými čiarami.

5. a) Od slovies utvorte pomocou vhodnej predpony odvodené slová.

na-, ob-, pri-, od-

písať

šit'

kresliť

krášliť

s-, z-, vz-, v-

trielť

chopiť sa

točiť

múdriť

- b) Dve slovesá s neslabičnou predponou použite vo vetách o mori.

6. a) Čo všetko dokáže voda, rieka, more? Napíšte aspoň po tri slovesá/slovné spojenia.

voda

rieka

more

- b) Slovesá, ktoré ste napísali, obmeňte pomocou predpôn. Vysvetlite, ako sa zmenil ich význam.

Nové slovesá tvoríme najčastejšie pomocou _____.

Slabičné predpony: o-, u-, ob-, od-, nad-, pri-, bez-, roz-.

Neslabičné predpony: v-, vz-, s-, z-.

7. a) Vypočujte si báseň a podčiarknite si neznáme slová.

Básnik a more

Raz sa v mori básnik kúpал.
A keď dostal v mori úpal,
do mora mu spadol rým.

Mávla krídlom nočná mora:

– Ja sa za ním na dno mora
namojveru ponorím.

Stone básnik, stone v strehu
na samučkom kraji brehu:

– Ja ti, mora, neverím.

Preto mora vzlietla hore,

Máva krídlom ponad more:

– Tak si hľadaj nový rým!

Pavol Štefánik: Keď rak šantí v abecede

- b) Spoločne si vysvetlite význam podčiarknutých slov.

- c) Čo vás v básni pobavilo? V ktorom oddelení knižnice by ste hľadali básne pre deti?

- d) Vyhládajte po tri slovesá v prítomnom a minulom čase. Napíšte ich v neurčitku.

Prítomný čas	Minulý čas

- e) Z básne vypíšte dve príslovky a tri predložky.

8. Sloveso *hľadať* vyčasuňte v sg. a pl. prítomného času.

	sg.	pl.
1. osoba		
2. osoba		
3. osoba		

9. Aké máte plány v 5. ročníku? Napíšte štyri návrhy, čo budete robiť v škole a vo voľnom čase.

1. _____ 3. _____
2. _____ 4. _____

Slovesá _____, čiže ohýbame podľa osoby, čísla a času.

10. Do viet podľa obrázka doplňte príslovky.

Žlté rybičky plávajú sprava _____. Medúzy smerujú zdola _____. Chobotnica _____ rozprestiera chápadlá. Žralok pláva _____ pod hladinou. Morský koník sa _____ vznáša vo vode.

11. Do viet podľa významu doplňte chýbajúce slová. Určte, ku ktorému slovnému druhu patria.

na, bližšie, a, asi, za, sotva, pomaly, že, lebo, pokojne, k, ešte

Chobotnica sa skrýva _____ skalou. _____ natáhuje pred seba chápadlá. _____ morským dne ležia lastúry _____ hviezdice. Drobné rybky zmenia smer, _____ sa boja žraloka. Medúzy sa ťahajú _____ hladine. Morský koník _____ netuší, _____ sa k nemu blíži žralok. Hviezdice ležia _____ na dne mora. _____ sa pohnú.

12. Ktoré zvuky počujete pri vode, v mori? Napíšte niekoľko citoslovieč, ktoré vyjadrujú zvuk vody.

Príslovky (*milo, pomaly*), _____ (*a, že, aby*), _____ (*s, z, pri*),
častice (*asi, ešte*) a citoslovčia (*čľup, joj*) sa neohýbajú.

Ako sa vyrábala zmrzlina bez elektriny?

hláskoslovie • pravopis • reklama

Ak má vzniknúť zmrzlina, musia sa stať dve veci: krém musí zmrznúť, ale treba ho miešať, aby v ňom nevznikli veľké ľadové kryštály. Pred vynájdením elektrických mrazničiek sa krém dával do kotlíka, okolo ktorého bola zmes ľadu a soli. Teplo z krému postupne prechádzalo do chladnejšieho ľadu, kým samotný krém nezmrzol. Medzitým sa zmes miešala lopatkou spojenou s rukoväťou, ktorá viedla z nádoby von. Keď zmrzlina zamrzala, miešala sa čoraz ťažšie.

1 000 otázok a odpovedí

1. a) Prečítajte text.

b) Ktoré dve podmienky treba splniť, aby mohla vzniknúť zmrzlina?

c) Porovnajte, ako sa zmrzlina pripravovala kedysi a ako sa pripravuje dnes.

d) Vyhľadajte a podčiarknite slová príbuzné so slovom *zmrzlina*. Zvislými čiarami ich rozdeľte na slabiky.

e) Vysvetlite, čím sa líšia slabiky v slove *zmrz-li-na*.

2. Ako môžete rozdeliť slová na konci riadka? Vyznačte zvislou čiarou všetky možnosti.

ľad miešať nezmrzol chladnejšieho krém kotlík rukoväť prechádzalo

3. Vymyslite veselé názvy zmrzliny, od ktorej...

... trpnu zuby.

... sa na obočí urobí srieň.

... sa vlasy zmenia na cencúle.

... z uší vyletujú vločky.

4. Rozcvičte si slovnú zásobu. Napíšte čo najviac prídavných mien, ktoré vystihnú:

chuť zmrzliny: _____

farbu zmrzliny: _____

5. a) Počúvajte, ako znie naša reč, ak dodržiavame mäkkú výslovnosť *de, te, ne, le, di, ti, ni, li*. Opakovane prečítajte nasledujúce vety.

Koľko druhov zmrzliny ste už okúsili toto leto? Iste ste už ochutnali malinovú alebo lesnú zmes. Divili by ste sa, ale niektoré deti si vyrobili zmrzlinu aj doma. Koľko netušených chutí nám ešte zmrzlinári pripravia? Lekvárovú či zeleninovú?

b) Ako vyslovíte *de, te, ne, le, di, ti, ni, li* v nasledujúcich slovách? Prečo?

ideálny, televízia, neón, diktát, tiger, fenikel, limonáda, delfín, dezert, Nela

6. Pozorne rozlišujte mäkké a tvrdé spoluhlásky a doplňte i, í alebo y, ý.

l_žiar	l_st	d_vadlo	d_m	ušt_pačný	t_ždenník
č_stiareň	oh_bný	ž_hadlo	d_vák	d_chavičný	prij_mat'
h_riť	n_kto	k_snúť	n_lonový	ch_stat' sa	l_tko
l_ce	ch_bať	d_ňa	d_voch	pal_ca	prež_vať
det_	k_vať	poc_tiť	pod_vný	k_pieť	zn_čiť

7. Ktoré písmeno doplníte po tvrdých spoluhláskach? Prečo?

d_plom	d_sciplína	d_nosaurus	d_skotéka	l_najkový	t_tulok
l_teratúra	n_kotín	d_sk	d_gitálny	t_m	t_tul
l_ter	d_skutovať	van_lka	t_ger	l_monáda	l_noleum

8. Pozorne vyslovujte dvojice slov. Vysvetlite, prečo sú vyznačené slabiky krátke.

šumí – prídi, tlmí – krúti, dlhá – úzka, pekná – krásna

9. a) Ktoré písmená z názvov ovocia a plodín vypadli? Ako sa nazývajú? _____

_n_n_s	_gr_š	k_v_	hr_zn_	k_k_r_c_	m_rh_l_	br_sk_ň_
--------	-------	------	--------	----------	---------	----------

b) Zabavte sa rečou bez samohlások: zahrajte dialóg v obchode a pýtajte si napríklad hrušky, jablká, jahody, banány, citróny. Dorozumeli by ste sa?

Vzor: Prsm s štr hršk!

10. a) Roztriedte slová podľa spoluhlásky, ktorá stojí pred i, í/y, ý.

p_skať, v_soko, g_mnazista, úkr_t, žm_kať, poh_b, prez_movať, l_tko, d_mový, odb_jať, predt_m, ob_vateľ, t_činka, poch_bovať, poz_vať, n_lon, z_vať, k_slý, s_la, odd_ch

Tvrdá spoluhláska _____

Obojaká spoluhláska _____

b) Podčiarknite vybrané slová.

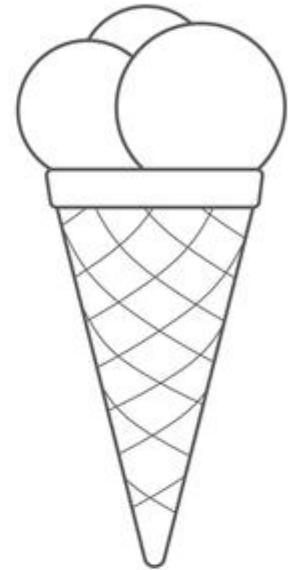
11. Správne doplňte i, í/y, ý.

Obloha bola kr_štáľovo čistá. Starí rodičia nás často poz_vajú na v_let. B_vajú neďaleko od nás. Deti si p_tali r_bezľovú a van_lkovú zmrzlinu. Maškrtné jaz_čky si pochutnávali na dobrote. Zúbky potom pohr_zli chrumkavý kornútik. O chv_lu v_behli von. Z detského ihr_ska sa oz_val ich kr_k a v_skot. Hm_rili sa okolo bránky. Nikto sa nechcel b_ť. Chlapec zap_skal na ps_ka. Ten čakal zv_čajnú odmenu. Bol p_šný na svoj v_kon. Odb_li štyri. V diaľke sa zabl_slo. Ukr_te sa! R_chlo domov!

12. Doplňte chýbajúce y/ý alebo i/í.

Kúp kr__šťalový cukor! Kr__šťalová váza bola drahá. Páči sa m__tu. M__sme tam neboli. P__chá ťa v boku? Premohla ho p__cha. Musím b__ť doma včas. Chcel ťa niekto b__ť? Na ulici vrčí zb__jačka. Pomôž mi prebrať r__žu! Urobíme si r__zoto. V__ťali strom. V__tajte u nás! Tešia sa z v__ťažstva. Nev__krikuj! Z__va sa jej. Z lúky sa oz__va spev. Hus zas__čala na kocúra a d__bla ho. Kocúr zas__pel od bolesti. Musím si dob__ť smartfón. Ktosi sa v noci dob__jal do chaty. Od v__buchu až sklo v oknách zar__nčalo. Z pastviny sa nieslo vzdialené r__čanie dob__tka.

13. a) Tvoríte Pracujte v skupinách. Predstavte si, že môžete otvoriť svoju cukráreň so zmrzlinou. Ako by ste ju zariadili? Aké nové druhy zmrzliny a kornútikov by ste vymysleli? Zapište si nápady.

b) Na svoju cukráreň vymyslíte reklamný slogan. Akými ďalšími aktivitami, plagátmi a pod. by ste prilákali návštevníkov?

c) Predstavte svoj podrobný plán (nákres, reklama, plagát a pod.).

d) Ako by vyzerala najobľúbenejšia zmrzlina vo vašej cukrárni? Nakreslite ju.

Reklama je verejné odporúčanie tovaru alebo služieb, ktoré by si mali záujemcovia _____ . Reklama využíva slová, slogany, obrázky, hudbu, videá.

14. Potichu si prečítajte text a doplňte v slovách chýbajúce písmená.

Lenže mohol m__kap__tán rozprávať! Zahr__zol som si do pery a t__cho som pošku__oval na more. Bolo m__rne, pokojné ako starý bezzubý lev. Jeho hlad__na bola hladká ako piesok na p__šti, ktorý roky nezv__ri metla búrok. A predsa som na ňu h__adel s nepokojom. V__rástol som pri__unaji tak ako v__. Plávam ako r__ba. Z jedného brehu __unaja dobre v__diť na druhý. Neopatrného plavca nanajv__š stiahne v__r. Ale čo tu? Toto tu už bol __tlantický oceán.

József Hunyady: Dobrodružstvá bratislavského Robinsona

Písanie i/y po spoluhláskach

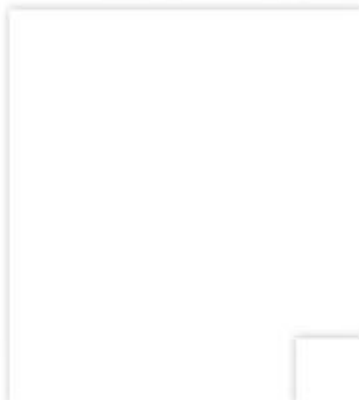
	tvrdé spoluhlásky	mäkké spoluhlásky	obojaké spoluhlásky
y/ý	dýchať, chýbať	–	jazyk, myslieť (vybrané slová)
i/í	diktát, titul, tím (niektoré cudzie slová)	cibuľa, dívať sa	misa, zívateľ

Na skalách

osnova • koncept • rozprávanie • odsek

1. a) Dobré si pozrite obrázky. Aby ste mohli vyrozprávať príbeh, nájdite časovú postupnosť obrázkov. Jedna dôležitá udalosť však na obrázku nie je. Doplňte ju (môžete o tejto udalosti napísať alebo ju môžete nakresliť).

- b) Našli ste chýbajúcu časť? V dvojiciach situáciu predvedte.

2. a) V dvojiciach zostavte stručnú heslovú osnovu rozprávania z úlohy 1.

Úvod _____

Jadro _____

Záver _____

b) Pútavo porozprávajte, čo sa chlapcom udialo.

c) Čo mohlo byť príčinou nebezpečnej udalosti? Hovorte návrhy a zdôvodňujte ich.

3. **Tvoríte** Podľa osnovy napíšte rozprávanie *Na skalách*. Postupujte takto:

1. Napíšte si koncept (na nečisto) rozprávania podľa osnovy.
2. Hotový koncept si polohlasne prečítajte a dajte ho prečítať spolužiakovi/spolužiačke.
3. Podľa spolužiakových návrhov porozmýšľajte, čo by ste pridali alebo zmenili.
4. Skontrolujte, či ste rozprávanie členili na úvod, jadro a záver.
5. Použili ste na spestrenie rôzne druhy viet (zvolacie, opytovacie), výstižné slovesá a príslovky?
6. Koncept prepíšte na čistý papier a založte si ho do portfólia.

Rozprávanie súvisle a pútavo zachytáva **príbeh, zážitok** alebo nejakú _____

v **časovej postupnosti**. Rozprávanie sa člení na tri časti:

1. **úvod**, 2. _____, 3. **záver**. Tieto časti sú v texte graficky odlišené _____.

V rozprávaní sa bohato využívajú **slovesá**, spravidla v minulom čase.

Osnova rozprávania zachytáva jednotlivé časti deja v _____ postupnosti.

Koncept je prvé písomné spracovanie slohu (opisu, rozprávania...) na nečisto.

4. a) Všimli ste si, že farby ľuďom pomáhajú pri dorozumievaní vo vážnych a dôležitých situáciách? Vysvetlite význam modrej, červenej, oranžovej a zelenej farby na značkách, oblečení a autách.

b) Čo označuje tabuľa s písmenom H?

Prázdninový test

synonymá • antonymá • slovníky

1. Ako ste trávili prázdniny? Nezľavili ste priveľmi z pravidiel denného režimu, z pravidiel kamarátstva a pod.? Prázdninový test vám to pomôže zistiť.

1. Veľmi často si išiel spať o polnoci.	áno	nie
2. Ráno si si pustil hlasno hudbu a zobudil si ostatných.	áno	nie
3. Do umývania zubov ťa rodičia museli naháňať.	áno	nie
4. Spravidla si zabudol po sebe ustlať posteľ.	áno	nie
5. Vyhováral si sa, keď si mal varovať mladšieho súrodenca.	áno	nie
6. Pri prestieraní na stôl a pri umývaní riadu si sa zvyčajne „stratil“.	áno	nie
7. Na výlete si chodil po chodníku zásadne vľavo, ak ostatní chodili vpravo.	áno	nie
8. Na kúpalisku si sa vysmieval z ľudí, ktorí mali nadváhu.	áno	nie
9. Cez deň si často omielal : „Nudím sa, neviem, čo má robiť...“	áno	nie
10. Nechcelo sa ti písať pohľadnicu ani poslať SMS starým rodičom.	áno	nie

Výsledky testu:

- viac odpovedí ÁNO: Boli ste asi dosť neznesiteľní a všetkých okolo vás z toho bolela hlava.
- polovica odpovedí ÁNO a polovica NIE: Dalo sa to s vami vydržať, ale príliš ste si presadzovali len to, čo vám vyhovovalo.
- viac odpovedí NIE: Slušnosť a poriadkumilovnosť máte asi vrodenu. Kamaráti a kamarátky vás majú radi a rodičia sú na vás hrdí. Získavate zlatú medailu vynikajúceho „prázdninára“.

Podľa Vyhrájko Magazín Leto

2. a) Aké sú výsledky prázdninového testu vo vašej triede? Spočítajte, koľko žiakov dosiahlo:

	Dievčatá	Chlapci	Spolu
viac odpovedí ÁNO			
polovicu odpovedí ÁNO, polovicu NIE			
viac odpovedí NIE			

- b) Navrhните dve otázky do testu (dotazníka), ktoré by zmerali vašu spokojnosť s prázdninami (televíznym programom, počasím, službami...).

3. V teste sú vyznačené slová. Nahradte ich slovami podobného významu a určte ich slovný druh.

Slovo	Slová podobného významu	Slovný druh

4. Slová, slovné spojenia nahradte slovom, ktoré patrí medzi vybrané slová.

vystatovať sa – _____ vydávať prenikavé výkriky – _____
 znášať trest – _____ šupinatý vodný stavovec – _____
 prudký horský potok – _____ obilnina so splošteným zrnom – _____

5. Napište slová s opačným významom (antonymá).

leto – _____ suchý – _____ priateľ – _____
 ráno – _____ svetlo – _____ začínať sa – _____
 východ – _____ smiech – _____ vpredu – _____

🔍 Slová, ktoré majú _____ význam, sa nazývajú **synonymá**: múdry – rozumný,
 chápaný, chytrý; usilovný – _____, _____ ...

Slová, ktoré majú _____ význam, sa nazývajú **antonymá**: kocúr – mačka,
 úprimnosť – neúprimnosť, horný – dolný, sedieť – stáť, _____ – _____ ...

6. Spojte čiarou správne časti ľudových múdrostí. Podčiarknite antonymá.

 Z malej
iskry...

 Kým si lenivý
rozmyslí, ...

 Veľká
chystačka...

 Kým múdry
mudroval, ...

 Zametá
pred cudzími
dverami...

 ... chytrý
spraví.

 ... veľký
oheň býva.

 ... a malá
hostina.

 ... a pred
vlastnými má
smetisko.

 ... sprostý to
vykoná.

7. K slovám v stĺpčeku napíšte synonymá, potom antonymum a k antonymu synonymá.

Slovo	Synonymá	Antonymum	Synonymá k antonymu
jesť	kŕmiť sa, sýtiť sa, konzumovať	nejesť	hladovať, postieť sa
tajiť			
tenký			
kopec			
pokojne			

8. a) Ktorý jazykový slovník použijete, ak nemáte istotu v pravopise nasledujúcich slov: víchrica, silon, lyžiar, bizón, zips?

A.

B.

C.

b) Označte poradie slov podľa toho, ako sú usporiadané v slovníku.

víchrica

silon

lyžiar

bizón

zips

TEST 1

Zmrzlinový kornútik má 150 rokov!

Počas svetovej výstavy v meste St. Louis sa v horúcom letnom dni v roku 1904 pred zmrzlinovým stánkom Charlesa Menchesa zhŕklo toľko ľudí, že bolo nemožné všetkých obslúžiť. Vratné sklenené misky na zmrzlinu, v ktorých sa podávala, nemal kto umývať a hrozila katastrofa. Vtom zmrzlinára v poslednej chvíli zachránil Ernest Hamwi, ktorému v susednom stánku nešli na odbyt sladké placky „zalabia“.

Skrútil ich do kornúta a dal do nich zmrzlinu. Obchod bol zachránený, kupujúci spokojní a svet získal zmrzlinový kornútik, okrúhlu placku po upečení navinutú na drevenú formu. Tento typ kornútika nemá švík, pevný tvar získava tlakom.

čas.sk (upravené)

1. Text informuje o:

- A. výrobe zmrzliny v 20. storočí,
- B. svetovej výstave v St. Louis,
- C. povolaní amerických zmrzlinárov,
- D. vynáleze zmrzlinového kornútika.

2. Z textu vyplýva, že:

- A. zmrzlinový stánok a stánok s plackami boli ďaleko od seba.
- B. zmrzlinové kornútiky sa používajú už vyše sto rokov.
- C. ľudia nevracali sklenené misky na zmrzlinu.
- D. na výstave sa viac míňali sladké placky než zmrzlina.

3. V ktorej možnosti je vysvetlenie významu slova *vratná* (miska)?

- A. na opätovné použitie
- B. ľahko rozložiteľná
- C. na jedno použitie
- D. ťažko uchopiteľná

4. Ktoré vety nie sú podľa textu pravdivé?

- A. Zmrzlina sa podávala v sklenených miskách.
- B. Pred upečením placku navinuli na drevenú formu.
- C. V susednom stánku sa dobre nepredávala sladká placka.
- D. Na svetovej výstave bolo veľmi veľa návštevníkov.

5. V ktorej možnosti je v slove slabikotvorné *r/ř*?

- A. vratné
- B. zhŕklo
- C. hrozila
- D. skrútil

6. V ktorej možnosti je v slove neslabičná predpona?

- A. skrútil
- B. obslúžil
- C. umýva
- D. zachráni

7. V ktorej možnosti nastáva vo všetkých slovách *spodobovanie*?

- A. odbyt, obchod, placka
- B. okrúhly, mesto, tlakom
- C. vtom, kornút, miska
- D. sladké, všetkých, obslúžiť

8. V ktorej možnosti sú v slovách *spoluhlásky* v uvedenom poradí: *tvrdá – obojaká – mäkká*?

- A. nešli
- B. kúpil
- C. chvíli
- D. počas

9. V ktorej možnosti doplníte iba veľké začiatkové písmená?

- A. __pišská __ová __es, __ízke __atry
- B. __iar __ad __ronom, __eská __epublika
- C. __ysoké __atry, __lovenské __udohorie
- D. __užná __lica, __elené __leso

10. V ktorej možnosti je nesprávne určený slovný druh?

- A. zachránil, umy – sloveso
- B. okrúhlu, drevená – prídavné meno
- C. výstava, obchod – podstatné meno
- D. že, a – predložka

11. V ktorej možnosti je nesprávne určený pád alebo číslo vyznačeného slova?

- A. Pred novým *stánkom* čakali ľudia. – I sg.
- B. V novom *stánku* bolo horúco. – L sg.
- C. Z nového *stánku* sa ozývali hlasy. – A sg.
- D. Zrazu sa objavili nové *stánky*. – N pl.

12. V ktorej možnosti sú len vybrané slová?

- A. odb__t, p__skot, um__vať
- B. v__stava, kr__šťáliky, p__štek
- C. r__nglota, nav__núť, m__sky
- D. v__skot, hroz__ť, chv__ľa

13. V ktorej vete sú dve osobné základné zámená?

- A. Skrútil ich do kornúta a dal do neho zmrzlinu.
- B. Naše misky umýva jeho otec.
- C. Ja mám rád zmrzlinu.
- D. Vy ste stáli v rade.

14. V ktorej možnosti sa uplatnilo pravidlo o rytmickej krátení?

- A. sladký
- B. letný
- C. spokojný
- D. horúci

15. V ktorej možnosti sú obe slovesá v tvare prítomného času?

- A. umývať, obslúži
- B. nemá, získava
- C. hrozil, zachránia
- D. zhŕklo sa, bude

16. Ktoré slovné druhy sa nevyskytujú v druhom odseku?

- A. podstatné mená a spojky
- B. predložky a slovesá
- C. prídavné mená a zámená
- D. častice a citoslovčia

17. V ktorej možnosti je synonymum k slovám *vonkajšia podoba, tvar*?

- A. forma
- B. katastrofa
- C. kornút
- D. tlak

18. V ktorej vete je stúpavá koncová melódia?

- A. Obchod bol zachránený.
- B. Odkedy sa používa zmrzlinový kornútik?
- C. Mal kto umývať sklenené misky?
- D. Placku upečte!

19. Text o zmrzlinovom kornútiku

- A. propagoval.
- B. informoval.
- C. pozýval.
- D. vychovával.

20. V správe sa spravidla nevyskytujú

- A. slovesá v budúcom čase.
- B. všeobecné a vlastné podstatné mená.
- C. slovesá v minulom čase.
- D. príslovky a prídavné mená.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.

Hádajte, len sa nepohádajte!

Ktorý deň je najdlhší?

Modrý klobúk, čo celý svet prikryje.
Čo je to?

Na čo nemôže slnco pod šírým nebom svietiť?

Kedy vidíme slnko pod sebou?

Pozeral si včerajší zápas?

debata

1. Pozrite si obrázok a hovorte: Čo robia robia chlapci a dievčatá? Prečo sa sústredene pozerajú na dievča v károvanej košeli? Čo prezrádza výraz ich tváří? Akým hlasom sa zhovárajú? O čom sa asi zhovárajú?

2. a) Prečítajte si rozhovor chlapcov.

- Pozeral si včerajší zápas?
- Áno, ale nedopozeral som ho. A ty si ho pozeral?
- Áno, sledoval som ho, ale veľmi som sa nahneval.
- To aj mňa zdvihlo zo stoličky, keď sme dostali vlastný gól.
- Mne sa nepáčilo, ako odpískal rozhodca priamy kop.
- To bolo podľa mňa v poriadku.
- Lenže skoro sme inkasovali. Veľa nechýbalo.
- Našťastie je brankár v najlepšej forme. Nebyť jeho, tak by sme aj prehrali.
- Vieš, kto u mňa najviac bodoval?
- Ten nováčik?
- Áno, mal najviac asistencií v druhom polčase.
- Škoda, toho som nevidel, lebo som musel vypnúť televízor.

b) Kolkí chlapci sa zhovárajú a o čom sa zhovárajú? Čo vyslovujú v svojom rozhovore?

c) Aké sú obľúbené témy vašich rozhovorov? Máte vždy rovnaké alebo aj odlišné názory?

3. a) Predstavte si, že každý žiak má navrhnúť pre športové družstvo triedy nové dresy. Chcete, aby trieda prijala váš návrh. Zdôvodnite ho. Vysvetlite, aké farby a prečo práve ony budú použité, ako budú na drese usporiadané a pod. Napíšte si svoj návrh v bodoch.

b) Svoje návrhy predneste pred triedou. Diskutujte o prednesených návrhoch.

4. a) Prečítajte si vyjadrenia dvoch žiakov v debate.

Navrhujem, aby boli dresy trojfarebné. To sa mi tak veľmi páči! Takéto dresy som videl v televízii. Zadná časť dresu by mala byť biela a vpredu by mali byť po dva širšie pásy červenej a modrej farby. Určite to budú pekné dresy. A budú sa páčiť hráčom aj divákovi.

Ja si myslím, že najvhodnejšie dresy by mali byť dvojfarebné. Vpredu i vzadu by bola vrchná časť dresu biela a spodná časť dresu červená. Tieto dve farby má aj naša obec v obecnom znaku. Dresmi by sme aj my vyjadrovali, že sme na svoju obec hrdí. A takto majú zhotovené dresy aj v susedných dedinách, napr. v Bočkovciach a v Hájovni.

b) Podčiarknite tie časti textu, v ktorých žiaci zdôvodňujú svoje názory.

c) Ktoré vyjadrenie považujete za vhodnejšie? Zdôvodnite.

5. Debatujte na vybranú tému. Pri debate môžete použiť slovné spojenia z lístkov.

Ako vybrať zástupcu triedy do žiackeho parlamentu?

HOVORIŤ NÁZOR

Ja si myslím, že...
Ako to ja vidím...
Podľa mňa...
Predpokladám...
Podľa môjho názoru...

SÚHLASIŤ

Celkom s tým...
Súhlasím s твоjím
názorom, aby...
Aj ja mám podobnú
skúsenosť...
Uznávam...

DÁVAŤ NÁVRHY

Navrhujem, aby...
Mohli by sme...
Dovoľte, ja chcem...
Prečo by sme nemohli...
Azda by sme mali...

Debata je **slovná výmena názorov** medzi dvoma alebo viacerými ľuďmi na určenú tému. V debate **vyjadrujeme svoj názor, vysvetľujeme ho a zdôvodňujeme**.

Čo už viem

- ☐ Viem vysvetliť, čo je to debata.
- ☐ Viem vyjadriť svoj názor, vysvetliť ho a zdôvodniť.
- ☐ Aktívne sa zapájam do debaty na určenú tému.

Kto má postúpiť?

zvukové vlastnosti reči • sila hlasu • dôraz • slovosled

1. a) V debate sa môžeme stretnúť nielen so súhlasnými názormi, ale aj s rôznymi protichodnými názormi. Nahlas prečítajte názory porotcov speváckej súťaže.

Ja som za to, aby **postúpila**. Páčil sa mi výber **pesničky**, tú mám rád. Piesne ostatných sa mi **nepáčili**.

Aj ja **súhlasím**. Som za jej **postup**. Vybrala si známu **pieseň**, ale zaspievala ju **originálne**. Výborne zvládla **intonáciu** a má veľký rozsah **hlasu**. No a rytmicky bola **super**.

Harmanová do speváckej súťaže **nepatrí**. Pozrite, aké má **zelené vlasy**! O okuliaroch ani nehovorím.

Harmanová **musí postúpiť**! **Bez debaty**! Ostatní len **škriekali**. Ona sa hodí do tejto súťaže!

- b) Posúďte vyjadrenia porotcov. Poukážte na nedostatky a chyby v ich stanoviskách.
c) Farebne vyznačte vyjadrenie, ktoré by vás najlepšie presvedčilo, a zdôvodnite svoj výber.
d) Zahrajte porotcov a živo predneste ich reč. Ako ste vyslovili zvýraznené slová?

2. Skúste reč porotcov predniesť ešte raz tak, že jeden hovorí potichu, iný hlasnejšie. Ktorý porotca môže druhých viac presvedčiť?

3. Napíšte po dve situácie, v ktorých hovoríme

tichšie: _____

najtichšie: _____

hlasno: _____

hlasnejšie: _____

najhlasnejšie: _____

4. a) Prečítajte si neúplný rozhovor. Zachovali sa z neho iba odpovede. Ako mohli znieť otázky? Napíšte ich.

_____?

O povolání učitelky
som snívala od detstva. Rada
som deti učila pesničky
i básničky.

_____?

O tejto škole som
počula veľmi dobré informácie.
Je tu dobrá atmosféra
a priateľskí žiaci.

_____?

Kladiem dôraz
na priateľstvo
a porozumenie.

_____?

Chcela by som
v škole založiť spevácky zbor.
Vidím, že je tu dosť
talentov.

_____?

Mám aj osobné
plány a predsavzatia. Chcem
sa zdokonaľiť v anglickom
jazyku.

Rada som vám
poskytla tento rozhovor.
Všetkým žiakom želám
úspechy v učení.

- b) Ako nazývame rozhovor, v ktorom ste dopĺňali otázky? _____
 c) V dvojici prečítajte rozhovor. Najdôležitejšie slová vyslovte s dôrazom. Ostatní žiaci pozorne počúvajú a podčiarknu v otázkach aj v odpovediach slová vyslovené s dôrazom.
 d) Porovnajte zdôraznené slová v otázkach a zdôraznené slová v odpovediach. Čo ste zistili?

5. Všimnite si, ako sa zmení význam vety, keď obmeníme poradie slov. Prečítajte trojice viet a vysvetlite, ako sa zmenil význam vety.

Veľmi rada som vám poskytla tento rozhovor.
 Tento rozhovor som vám poskytla veľmi rada.
 Veľmi rada som poskytla tento rozhovor vám.

Všetkým žiakom želám úspechy v učení.
 Úspechy v učení želám všetkým žiakom.
 V učení želám všetkým žiakom úspechy.

6. Vo vetách obmieňajte poradie slov. Zmení sa slovo, na ktorom je dôraz, a tým aj význam vety. Vysvetlite ako. O týždeň idem na súťaž.

Naša pani učiteľka nebola v porote.

Súťažiaci dostali na záver odmeny.

 V komunikácii využívame aj **silu hlasu**. Hlas zosilňujeme, keď chceme niekoho o niečom presvedčiť, keď vyjadrujeme emócie.

Vo vete významovo najdôležitejšie slovo vyslovujeme s **dôrazom**.

Dôraz:

- a) je v pokojnej reči na **poslednom slove** vo vete: *Harmanová do spevákovej súťaže nepatrí.*
b) v citovo prednesenej reči môže byť aj na **inom mieste** vo vete: *Ona sa hodí do tejto súťaže!*

Poradie slov vo vete sa nazýva **slovosled**. V slovenčine môžeme slovosled **obmieňať** – podľa toho, čo chceme **zdôrazniť**. Keď zmeníme slovosled, zmení sa aj **význam vety**:
Zajtra idem na súťaž. Na súťaž idem zajtra.

7. Obmeňte význam vety pomocou slovosledu. Podčiarknite slovo, na ktorom je dôraz.

Na futbalový krúžok pôjdem zajtra.

Uznať jej víťazstvo mu bolo zaťažko.

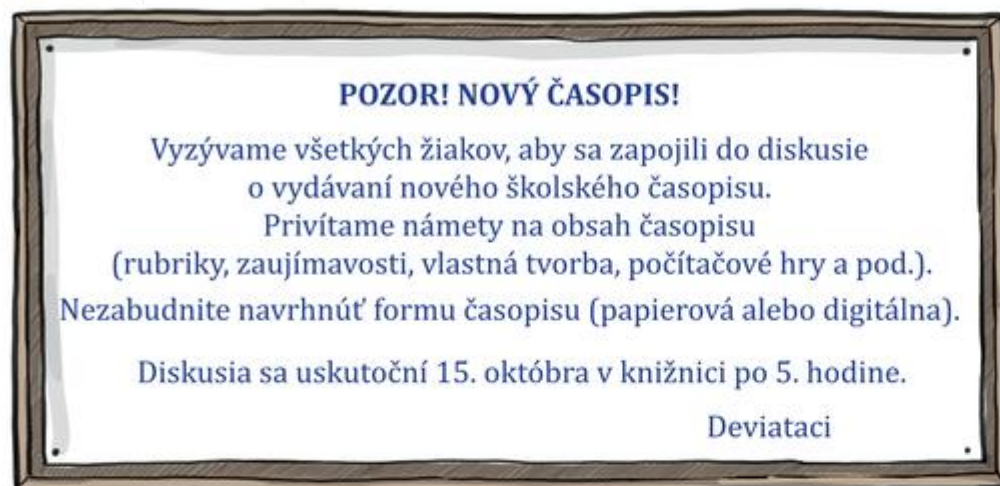
Čo už viem

- ☐ V ústnej komunikácii využívam dôraz a silu hlasu.
☐ Viem obmieňať slovosled vety a tým meniť jej význam.

Zapojte sa do diskusie!

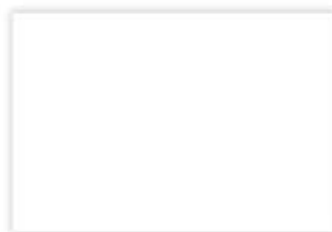
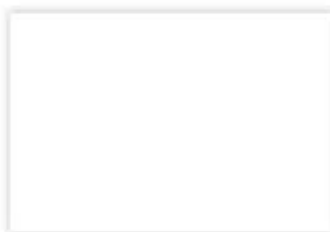
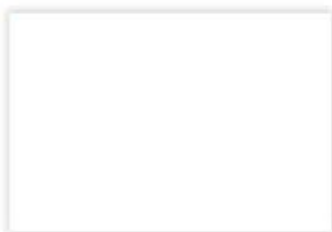
diskusia

1. a) Prečítajte si školský oznam.

- b) Predstavte si, že na diskusii sa stretne okolo dvadsať žiakov. Čo si musia deviatci vopred premyslieť a pripraviť, aby sa diskutujúci videli, počuli a aby diskusia priniesla nejaký výsledok? Hovorte návrhy.

2. Zakreslite najvhodnejšie usporiadanie sedadiel pre diskutujúcich žiakov a pre moderátora.

3. **Tvoríte** Navrhните pravidlá, ktoré by mali účastníci diskusie dodržiavať. Návrhy píšete na tabuľu a najdôležitejšie z nich podčiarknite.

Moje návrhy:

V diskusii dodržiavame tieto pravidlá:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

4. **Tvoríte** Pripravte si svoj návrh na to, čo by mal obsahovať školský časopis, a zamerajte sa na zdôvodnenie jedného – podľa vás najdôležitejšieho – obsahu časopisu.

5. a) Zvoľte si moderátora, ktorý bude usmerňovať diskusiu.
b) Moderátor otvorí diskusiu, udeľuje slovo a môže použiť vety z lístočkov.

PÝTAŤ SA NA NÁZOR

Čo si o tom myslíš?
Máš nejaký návrh?
Aký je tvoj názor?

USMERŇOVAŤ

Súhlasíte všetci?
Chce niekto niečo
dodať?
Môžeme si to
zhrnúť?

ZHRNÚŤ

V našej diskusii sme sa zhodli na...
Zhrnieme si diskusiu v týchto bodoch:....
Aby nedošlo k nedorozumeniam,
zopakujme si, k čomu sme dospeli...

Diskusia je **organizovaná výmena názorov** na nejakú tému alebo problém.
V diskusii aj v debате hovoríme svoj **názor**, ktorý **vysvetlíme** a **zdôvodníme**.

Diskusiu vedie **moderátor**. Moderátor:

1. **otvára diskusiu** (oznámi tému/objasní problém, vytýči cieľ diskusie, určí pravidlá),
2. **vedie diskusiu** (udeľuje slovo, kladie objasňujúce otázky, zopakuje názor diskutujúceho, či ho správne pochopil),
3. **ukončuje diskusiu** (zhrnie a zhodnotí výsledky diskusie).

6. a) Prečítajte si text.

Rady cyklistom

Tak ako vozidlá musia mať povinnú výbavu, tak aj bicykel musí spĺňať určité podmienky, aby mohli cyklisti bezpečne vyraziť na cesty. Účinné brzdy, odrazové sklá, prilby a reflexné prvky sú veľmi dôležité. Vždy platí, že vidieť a byť videný je životne dôležité.

Nosiť reflexnú vestu nie je hanba! (minv.sk, skrátené)

- b) Čo je dôležité pre bezpečnosť cyklistov? Odpoveď vyhľadajte a podčiarknite v texte.
c) Čo z výbavy cyklistu považujete za najdôležitejšie? Napíšte svoj názor, vysvetlite ho a zdôvodnite. Uvedte aj svoje skúsenosti.

- d) Predneste v triede svoje stanovisko a porovnajte ho s názormi spolužiakov.

7. a) Ktoré súťaže umožňujú najlepší rozvoj talentov? Rozdelte sa do skupín podľa toho, ktorý druh súťaže najviac uznávate.

vedomostné súťaže

športové súťaže

umelecké súťaže

- b) V skupine zhromaždíte dôvody, pre ktoré vás vybrané súťaže zaujímajú, v čom vidíte ich prínos. Dali by sa súťaže aj zlepšiť? Vysvetlite prečo a ako.

- c) Určte si moderátora diskusie. Moderátor diskusiu otvorí aj ukončí.
 d) Jeden žiak zo skupiny prednesie spoločné stanovisko. Ostatné skupiny počúvajú, môžu klásť otázky na objasnenie. Moderátor usmerňuje diskusiu.
 e) Spoločne zhodnoťte priebeh diskusie.

8. a) S nasledujúcimi tvrdeniami nemusia všetci súhlasiť, a preto sa rozprúdi diskusia.

- A. V škole by sa nemala na Valentína rozdávať valentínska pošta.
 B. Hodiny výtvarnej, telesnej a hudobnej výchovy by mali byť popoludní.

- b) Svoj názor si napíšte a vysvetlite, prečo s tvrdením súhlasíte alebo nesúhlasíte.

A.

B.

- c) Svoje názory prezentujte v diskusii, ktorú vedie moderátor. Môžete utvoriť skupiny podľa toho, či ste s tvrdením súhlasili alebo nesúhlasili.

Čo už viem

- ☐ Dokážem sa zapojiť do diskusie, viem vyjadriť a zdôvodniť svoj názor.
☐ V diskusii sa riadim dohodnutými pravidlami.

Slovenský fenomén

prestávka • interview • pomlčka • spojovník

1. a) Čítajte rozhovor v dvojici. Dbajte na správne dýchanie, na melódiu viet, vo vetách uplatňujte dôraz. Všimli ste si, čo ste v reči urobili pri značkách / a //?
- b) Porozmýšľajte, ako vám pri čítaní pomáhajú interpunkčné znamienka. Na čo upozornia váš zrak? Vymenujte znamienka, ktoré sa vyskytujú v texte. Aká je ich funkcia?
- c) Čo vám pri počúvaní pomáhalo pochopiť vety, ich začiatok, koniec a pod.?

Kto by ho nepoznal?// Sympatický,/ večne usmievavý držiteľ ocenenia „Športovec roka“/ a majster sveta v cyklistike,/ ktorý udivuje svojimi výsledkami v známom preteku Tour de France.// Cyklistický talent – / Peter Sagan –/ je rodákom zo Žiliny/ a dnes sme si pre neho pripravili niekoľko otázok.//

Akým spôsobom / a kedy si sa dostal k cyklistike / a k horskej cyklistike špeciálne?//

K cyklistike som sa dostal cez moju krstnú mamu,/ ktorá prihlásila môjho brata do Cyklistického spolku Žilina.// Od začiatku sa mi venovali tréneri Milan Novosad a Peter Zánický.// Prvé preteky som absolvoval v Turzovke.// Boli to také verejné etapové preteky na horských bicykloch.// V teréne som sa neumiestnil,/ ale časovku som následne vyhral.// Paradoxne teraz časovka je moja slabina a terén,/ ten mi sedí.// Horskú cyklistiku som začal jazdiť hneď od začiatku,/ až po roku som začal jazdiť aj cestu.//

Teraz už –/ ako vrcholový cyklista –/ musíš stráviť množstvo času tréningom.//

Ako to spájaš so školou,/ rodinou,/ priateľmi?//

Kvôli cyklistike som išiel na športovú školu,/ kde mám na tréningovanie omnoho viac času ako na klasickej škole,/ s rodinou sa vidím,/ keď som doma,/ takže to nie je zase také zlé/ a priateľov mám asi najviac v tej cyklistike,/ veď s nimi trávim na tréningu množstvo hodín...//

Závidíš spolužiakom množstvo voľného času,/ ktorý majú?// Alebo ti skôr oni závidia úspechy,/ ktoré máš na biku?// (Samozrejme,/ závidieť v dobrom zmysle slova.)//

Ani nezávidím,/ lebo priveľa voľného času tiež škodí/ a ja,/ keď si ho spravím,/ tak mám voľného času dosť.//

mtbiker.sk (upravené)

Prestávka (pauza) je **prerušenie** prúdu **reči** na istý čas.

1. **Prirodzená** (fyziologická) prestávka vzniká z potreby nadýchnuť sa.

2. **Významová** prestávka vzniká na oddelenie ucelených častí vety. Môže byť:

- na **konci viet**, kde sa píše bodka, otáznik, výkričník: Kto by ho nepoznal?// Prvé preteky som absolvoval v Turzovke.//
- na miestach, kde sú **slová** alebo **vety oddelené čiarkou**: V teréne som sa neumiestnil,/ ale časovku som následne vyhral.
- **vo vete s priamou rečou**: „Kvôli cyklistike som išiel na športovú školu,“/ hovorí Peter Sagan.//
- **po osloveníach a citoslovciach**: Pán Sagan,/ ďakujem vám za rozhovor.//
- **za dlhšími úsekmi vety**: Ani nezávidím,/ lebo priveľa voľného času tiež škodí/ a ja,/ keď si ho spravím,/ tak mám voľného času dosť.//
- **pri pomlčkách**: Teraz už – / ako vrcholový cyklista –/ musíš stráviť množstvo času tréningom.//

2. a) Prečítajte si úryvok ešte raz a odpovedajte na otázky.

- Kto kládol športovcovi otázky?
- Ako sa volá pripravený, cielený rozhovor?
- Na čo boli zamerané otázky?

b) Podľa otázok a odpovedí odhadnite, kedy sa uskutočnilo interview s Petrom Saganom.

c) Zjednodušte redaktorove otázky. Z jednej otázky môžete urobiť dve.

3. Pracujte v dvojiciach a napíšte päť otázok, ktoré by ste chceli položiť úspešnému Petrovi Saganovi.

 Interview je **cielený rozhovor** s významnou alebo zaujímavou osobnosťou v tlači, rozhlase alebo televízii. Pýtajúci sa vedie rozhovor s istým **zámerom** (zabaviť, poučiť). Rozhovor rozvíja vhodnými **pripravenými otázkami**.

Osnova interview:

1. Nadviazanie kontaktu – oslovenie, stručné predstavenie osobnosti
2. Formulácia a spôsob kladenia otázok – udržanie rozhovoru
3. Poďakovanie

4. a) Najprv si potichu prečítajte úryvok z rozprávky, v ktorej chýbajú interpunkčné znamienka.

Načo je v škole školník

Niektorí žiaci si myslia že školník je v škole preto aby strážil školu Predstavte si že jedného rána prídete do školy – a škola fuč Cez noc ju niekto ukradol To by žiaci neprežili

Školník má plné ruky práce Musí dávať pozor aby školský zvonec načas zazvonil a načas odzvonil Aby z telocvične neušli kozy a neobjedali zeleninu na školskom pozemku Aby nevytiekli moria zo zeme- pisnej mapy Aby vypchatá sova z prírodopisného kabinetu nedostala krídla a neodletela Ale to ešte nie je všetko...

Daniel Hevier: Futbal s papučou

b) Doplníte do textu interpunkčné znamienka. Farebne vyznačte pomlčku. Potom úryvok prečítajte nahlas so správnou melódiou, dôrazom aj prestávkami.

c) Viete, čo všetko robí školník? Napíšte tri otázky do interview so školníkom.

 Pomlčka	Spojovník
• je dlhšia, pred ňou i za ňou je medzera, • vo vete si vyžaduje dlhšiu prestávku.	• je kratší, píše sa bez medzier, • používa sa pri rozdeľovaní slov na konci riadka, • nerobí sa pri ňom prestávka.
... prídete do školy – a škola fuč!	škol-ník

5. a) Porovnajete dva rozhovory s účastníkmi školskej športovej súťaže.

A

Red.: Bol si na súťaž dobre pripravený?

M. B.: Áno.

Red.: Máš radosť z víťazstva?

M. B.: Áno. Veľkú.

Red.: Budeš sa športu venovať aj v budúcnosti?

M. B.: Áno.

B

Red.: Ako si sa pripravoval na súťaž?

M. B.: Niekoľko týždňov som trénoval viac hodín denne.

Red.: Čo si na svojom výsledku najviac ceníš?

M. B.: Asi odvahu a vytrvalosť, lebo mi pomohli zvíťaziť.

Red.: Aké máš plány do budúcnosti?

M. B.: Chcem sa v svojich výkonoch zlepšiť, aby som mohol postúpiť do vyššej kategórie.

b) Ktorý rozhovor priniesol viac informácií a bol zaujímavejší? _____

c) Od čoho záviseli odpovede športovcov?

d) V otázkach rozhovoru A podčiarknite prvé slovo. Ktorý slovný druh sa opakuje? _____

e) V otázkach rozhovoru B zakrúžkujte prvé slovo. Ktorý slovný druh sa opakuje? _____

f) Ktorými ďalšími opytovacími slovami by ste mohli začať otázku?

Otázky môžu byť:

• **ZATVORENÉ:**

Máš radosť z víťazstva? (Áno.) _____

Musíš veľa trénovať? (Áno.) _____

Si spokojný s výsledkom? (Nie.) _____

Odpoveď na zatvorenú otázku je zúžená spravidla na *áno* alebo *nie*.

• **OTVORENÉ:**

Ako si sa pripravoval na súťaž? _____

Kedy si začal s tréningom? _____

Prečo si sa rozhodol pre tento šport? _____

Odpoveď na otvorenú otázku umožňuje odpovedať širšie a voľnejšie.

6. **Tvoríte** Iste má každý v triede nejakú záľubu alebo nadanie na nejakú umeleckú či športovú činnosť. Vyberte si konkrétneho spolužiaka, napíšte päť otvorených otázok a urobte s ním v triede interview. Dodržte osnovu.

OSNOVA

1. Nadviazanie kontaktu
– oslovenie
2. Formulácia a kladenie otázok – udržanie rozhovoru
3. Poďakovanie

7. a) V skupinách si vyberte obľúbenú osobnosť (z prostredia školy, hudby...) a vymyslite pre ňu otázky.
- Prvý žiak napíše prvú otázku, preloží papier tak, aby text nebolo vidieť.
 - Ďalší žiaci pokračujú v písaní svojich otázok.
 - Na záver roztvoríte papier a otázky prečítate.
- b) Diskutujte, či sú otázky zaujímavé, koľko otázok je podobných. Rozmýšľajte, prečo je to tak. Podobné otázky nahradte novými.

8. Zahrajte sa hru **Štyri kúty**.

9. Predstavte si, že ste redaktorom časopisu a máte pripraviť interview so zaujímavým človekom. Na dvoch fotografiách sú známe osobnosti – poznáte ich? Na tretej je výborná cvičiteľka psov. Vyberte si jednu osobnosť a napíšte šesť otázok, ktoré vás najviac zaujímajú.

Čo už viem

- ☐ Dokážem pri hlasnom čítaní textu dodržiavať prestávky v reči.
- ☐ Viem si pripraviť osnovu interview, viesť ho a rozvíjať ho otvorenými i zatvorenými otázkami.

Teraz je ten správny čas

prízvuk

Niečo sa končí
a niečo sa začína.
Na tie ťažké dni a noci
sa dnes ľahko spomína.

Niečo sa končí
a pred nami je veľký svet.
Možno schytáme pár modrín,
no radšej než sa za ruku nechať viesť.

Teraz je ten správny čas
ukázať všetko, čo je v nás.
Teraz je ten správny čas zabudnúť na to zlé.

Teraz je **ten** správny čas
ukázať **celú** silu v nás.
Teraz je **ten** správny čas zabudnúť na to zlé.

Georgio Babulic

1. Iste máte v triede spolužiakov, ktorí radi recitujú. Nechajte ich predniesť básneň. Všímajte si, ako narábajú s hlasom. Ktoré zvukové vlastnosti reči už viete rozlíšiť?
2. a) Vyskúšajte si recitáciu.
b) Ktoré verše vyjadrujú hlavnú myšlienku básne? Podčiarknite ich.
c) Recitujte poslednú strofu a vyznačené slabiky vyslovte výraznejšie.
d) Recitujte básneň opäť od začiatku a vyznačte slabiky, ktoré vyslovujete výraznejšie. Prečo ste dokázali vyslovovať prvé slabiky výraznejšie, aj keď neboli vyznačené?

 Výraznejšie vyslovenie **slabiky** nazývame **prízvuk**. V slovenčine je prízvuk **na prvej slabike**:
Možno schytáme pár modrín.

3. Precvičte si výrazné čítanie s prízvukom. Zistite, koľkoslabičné slová sa v texte vyskytujú, a potvrdte alebo vyvráťte platnosť predchádzajúceho poučenia.
Zvuk hudby stíchol. Hlasy zboru zmĺkli, akoby uťal. Doznel posledný tón. Pódium zaliali jasné svetlá. Vtedy v sále zaznel silný potlesk. Ľudia vstali z lavíc. Všetci mali v srdciach radosť. Rozdala ju hudba.
4. a) Zistite, kde sa pri splývavej výslovnosti uplatňuje prízvuk, ak je pred jednoslabičným slovom jednoslabičná predložka.
Na zem spadli prvé kvapky. Do tmy vyšli prví hostia. Nebolo vidno ani pod nos. Nepôjdu predsa cez park. Počkajú na spoj. Autobus príde hneď. Denis vstúpi na schod ako prvý.
b) Podčiarknite všetky prízvučné slabiky.

5. Čítajte splývavo vety a všimajte si, kde sa uplatňuje prízvuk, ak je pred viacslabičným slovom jednoslabičná predložka. Vyskúšajte viac možností.

Cestujúci mlčky hľadajú do okien. Autobus vchádza do zákruty. Vodič strmsšie dupne na brzdu. O chvíľu treba vystúpiť. Autobus zastavil na zastávke. Pred domom však stojí postava. Denis od strachu vidí všade mátohy. Pomaly vystupuje a kladie nohu na chodník. Mátoha sa rozbehne a vrtí chvostom na všetky strany.

Q Ak je pred slovom **jednoslabičná predložka**, prízvuk zvyčajne prechádza na predložku. Predložku vyslovujeme **splyvavo**, spolu so slovom:
na zem, pod nos, do ruky/do ruky, na zastávke/na zastávke...

6. Prečítajte rozhovor v dvojiciach. Kde sa vo vyznačených spojeniach uplatňuje prízvuk?

mama Haló, Lenka? Čo robíš?

Sedím pri počítači. Lenka

mama Čo? Pri počítači? Máš byť na krúžku!

Na krúžku? Celkom som zabudla! Už idem... Lenka

mama A do piatej nech si doma!

Prečo do piatej, veď úlohy už mám. Lenka

7. a) Precvičte si, ako sa uplatňuje prízvuk v spojení slov s predložkami. Splývavo vyslovte, až potom podčiarknite prízvukové slabiky.

b) Svoju výslovnosť vysvetlite.

A	B	C	D	E
u nás do tmy za roh na krk	nad stolom pred školou za teba po mlieko	bez priateľa cez pohoria pod oblohou u lekára	medzi vás poza peň popod most vedľa mňa	medzi krajce poza chrbát popod hory vedľa školy

8. a) Prečítajte viackrát úryvok z povesti. Dbajte na prízvuk, dôraz, prestávky aj koncovú melódiu.

Rohatá, vrch medzi Mojtiňom a Košeckým Podhradím, je azda najvyšším bralom na strednom Váhu. Práve preto si ho aj zbojníci vybrali za svoje sídlo. Videli odtiaľ široko-daleko. Keď mal strážnik dobrý zrak, videl až k Trenčínu. Ak sa obrátil opačným smerom, videl Malenicu. Ani jeden sprievod, ani jedna kupecká karavána, neušli pozornosti zbojníkov na Rohatej.

Milan Hájek: Holbový túž

b) Z poslednej vety vypíšte slová podľa počtu slabík. Vyslovte ich s prízvukom na prvej slabike.

dvojslabičné _____

trojslabičné _____

štvorslabičné _____

c) Štvorslabičné slová vyslovte ešte raz. Čo ste počuli pri svojej výslovnosti?

V štvor- a viacslabičných slovách sú dva prízvuky:

- na prvej slabike je hlavný slovný prízvuk: *karavána, pozornosti*;
- na predposlednej slabike je slabší – vedľajší prízvuk: *karavána, pozornosti*.

9. a) Podčiarknite v slovách slabiku, na ktorej je hlavný slovný prízvuk.

z domu

hore

vyskočil

vitajte

stúpla

ubiehajú

prázdninové

dlane

z poschodia

vypýtajte

schádza

zazvonilo

odišiel

riekanka

b) Vyberte si tri dvojice slov a použite ich vo vetách. Vety hovorte nahlas.

10. Zahrajte sa na **Náhodné slovo**.

11. a) Splývavo prečítajte vety a zistite, ktoré slová sa pri výslovnosti „tlačia“ k sebe.

- Nezahrávaj sa so mnou! Počul si?
- Počul som. Nie som hluchý.
- Varujem ťa! Moji priatelia myšiaci ma obránia.
- Nemusia ťa brániť! Veď ja nie som teraz hladný.
- Nepretvaruj sa, kocúrisko! Vidím ti na fúzoch, že si robíš slinky na kus myšacinky.
- Nech ti teda prídu pomôcť. To si dobre vymyslela!
- Pozrime ho, kocúra, čo mu ide hlavou!

b) Vyznačte oblúčikom, ktoré dve slová sa vyslovujú spolu. Vyznačte, na ktorom z nich je prízvuk.

12. a) Prečítajte vyznačené slová v ukážke A a v ukážke B.

b) Povedzte, aký rozdiel ste zistili pri ich splývavej výslovnosti.

A

- Poznáš ma?
- Poznám ťa. Bol si u nás na súťaži.
- Obdivoval som tvoju hru.
- Prvý set som pokazil.
- Ale potom si viedol.
- Povzbudzoval ma tréner.

B

Tréner aj rodičia ma pochválili. Turnaj sa skončil a vrátili sme sa domov. Nevedel som, že doma ma čaká prekvapenie. Vonku stál starý otec a stará mama. A keby len oni! I všetci kamaráti z ulice.

Niektoré jednoslabičné slová sú **neprízvučné** a vyslovujeme ich splývavo

• **s predchádzajúcim slovom:**

- som, si, je, sme, ste, sú, bol: **Umyl som riad. Idem sa učiť.**
- mi, ti, si, mu, jej, ma, ťa, sa, ho, ju, nám, vám, im, nás, vás, ich: **Zavolaj mi! Zavolám ti neskôr.**

• **s nasledujúcim slovom:**

- a, i, aj, že, keď, by, až, len, či: **Vošiel a pozdravil. Neveril, že prídem. Povedz aj mame.**

- 13.** Viackrát si polohlasne prečítajte text. Samostatne vyznačte v slovách prízvuk (prízvučnú slabiku podčiarknite).

Keď Homér pristál na Marse, mal ihneď začať so všakovakými meraniami, ako je záznam marsovského počasia, hľadanie vody vo vzorkách pôdy a ďalších známk toho, že na Marse mohli existovať niektoré bakteriálne formy života.

Lenže nevenoval sa ničomu. Robot sa zdanlivo úplne zbláznil. Odmietol reagovať na všetky signály zo Zeme a len tak jazdil v kruhu alebo rozhadzoval lopatky piesku do vzduchu.

No aj keď Homér ignoroval všetky signály zo Zeme, neprestával posielat správy späť na Zem, hoci sa ukázalo, že sú to len obrázky jeho kolies a podobné nepodarky.

*Lucy a Stephen Hawkingovci:
Gregorova vesmírna naháňačka za pokladom*

- 14.** a) **Tvoríte** Vymyslite päťveršík na tému *talent* (spev, pieseň, báseň a pod.).

1 podstatné meno _____

2 prídavné mená _____

3 slovesá _____

1 veta _____

1 najdôležitejšie slovo _____

b) Predneste v triede svoje päťveršíky.

- 15.** Urobte si svoj hlasový záznam a uložte si ho do albumu médií. Tak ako na fotografiách, aj na hlasovom zázname po čase (na konci 5. ročníka alebo neskôr) pobadáte zmenu. Nahrajte si niekoľko viet, v ktorých dbajte na zvukové vlastnosti reči.

Sú krásne jesenné dni. Presvedčte sa a pozrite sa do okna! Svieta jasné slnko? Hneď máme lepšiu náladu. Nesvieta práve na nás? To nič! Určite svieta vysoko nad oblakmi. A preto mám dnes,(dátum)....., vynikajúcu náladu.

Hovorenú reč vnímame **sluchom**, preto **sú** pre komunikáciu **dôležité zvukové vlastnosti reči**, a to: **melódia, sila hlasu, dôraz, prestávka, prízvuk.**

Čo už viem

- ☐ Viem, že v slovenčine je hlavný slovný prízvuk na prvej slabike.
- ☐ V hovorenej reči správne uplatňujem melódiu, silu hlasu, dôraz, prestávku a prízvuk.

Čo dovolí sen

splývavá výslovnosť • spodobovanie • znelé a neznelé spoluhlásky

Hlboko vo vysokých horách stojí zrúcaný hrad.// Jožkovi starý otec povedal, že je vraj v ňom ukrytý poklad.// Nikto však doposiaľ nenašiel k nemu tajný vchod.// Na svojich potulkách ho v lete míňa medveď.// Z výklenkov oblokov preletuje sem-tam divý holub.// Z hustej bučiny vyfrkne zrána drozd.// Pod hradným bralom sa tiahne strmý zráz.// Prudko klesá až k potoku.// Úzke koryto objímajú skaly/ i hladké kamene.// Vtom kdesi zadunelo.// K hradnej veži prihrmel čierny mrak.// S hrmotom sa z tej tmy vynorila postava rytiera.// Konečne prišiel čas objavov...// Ale čo to?// Rytier si z chrbta skladá školskú tašku.// Z teplákov vyťahuje mobil!// A jeho hlas duní...!// Ved' to bol budík!// „Jožko, vstávaj už!“//

1. a) Nahlas prečítajte text.
 b) Prečo Jožko nenašiel tajný vchod do hradu? Hovorte svoje postrehy.
 c) Prečítajte si text znova. Dodržiavajte prestávky a slovné spojenia čítajte splývavo. Všímajte si, ako vyslovíte vyznačené spoluhlásky. Čo ste zistili?
 d) Ako sa nazýva zmenená výslovnosť niektorých spoluhlások?

2. Spodobovanie vzniká v reči na rôznych miestach v slove. Vypíšte z textu štyri príklady na spodobovanie podľa vzoru.

Na konci slova pred prestávkou	Vnútri slova	Medzi slovami
hrad [t]	prudko [t]	k hradnej [g]

🔄 Naša reč je **splývavá** – mnohé slová vo vete **vyslovujeme spolu**: s otcom, keď prišiel. Pri výslovnosti sa niektoré spoluhlásky prispôsobujú nasledujúcej hláske – **spodobujú sa**: s otcom [z otcom] keď prišiel [keť prišiel] Jožko [Joško]

Spodobovanie nastáva, ak sa stretnú **znelá** a **neznelá** spoluhláska:

- vo vnútri slova: ob**ch**od, Jed**dz**te!, pros**ba** [op**ch**od, Ject**e**!, pro**zb**a]
- na hranici slov pri splývavej výslovnosti: k hradu, hlas **duní**, dub **padá** [g hradu, hla**z** duní, du**p** padá]
- na začiatku slova: **vš**ak, **vč**ela [f**š**ak, f**č**ela]
- na konci slov pred prestávkou: holub [holup]

Spodobovanie na hranici slov:
neznelá spoluhláska + samohláska
hus **uteká**
[huz **uteká**]

3. a) Krátke rozprávania v úlohe 1 nie je rozčlenené na odseky. Pozorne si ho prečítajte ešte raz a vyznačte odseky. Vysvetlite, prečo má byť text členený práve takto.

b) Predstavte si, že Jožko z príbehu pokračuje v svojom sne a začne sa jeho pátranie po poklade. Hovorte, čo mu mohlo stáť v ceste. Slová, ktoré navrhnete, sa však musia končiť na spoluhlásky v okienkach. Hovorte aj vtipné možnosti.

b d' z ž g h v

4. a) Prečítajte si slová a podčiarknite spoluhlásku, ktorá sa spodobuje – mení sa jej výslovnosť.
b) Ako ste vyslovili vyznačené spoluhlásky?

dub hlad slúbte med' povedz bodka hádžte
včela muž gong ceruzka svah vážka plaz

Spoluhlásky podľa znelosti členíme na **znelé** a **neznelé**:

A.	párové znelé	b	d	d'	dz	dž	z	ž	g	h	v
	párové neznelé	p	t	t'	c	č	s	š	k	ch	f
Párové znelé a neznelé spoluhlásky sa vo výslovnosti spodobujú . Spodobovanie nastáva, keď sa stretnú odlišné spoluhlásky podľa znelosti : b o d k a n á š h o [t] [ž]											
B.	nepárové znelé (zvučné)	m	n	ň	l	í	l'	r	í	j	
Nepárové znelé spoluhlásky sa nikdy nespodobujú . No môžu ovplyvniť výslovnosť predchádzajúcej spoluhlásky: Mu ž m l čí. – Chrú st l i eta. Pe s l e ží. No c j a sne. [d] [z] [dz]											

5. a) Prečítajte slová a rozdeľte ich podľa toho, či v nich pri výslovnosti nastáva spodobovanie, alebo nie. podložka, búdka, žmúriť, husto, hudba, kôpka, blúzka, azda, broskyňa, odchádzať, roztopiť, svadba, vtáča, ťažko

Spodobovanie nastáva	Spodobovanie nenastáva

b) Zistite, aké spoluhlásky podľa znelosti sa stretli v slove.

- Ak sú obe rovnaké (znelé alebo neznelé), podčiarknite ich jednou farbičkou.
- Ak sú rozdielne (jedna znelá, druhá neznelá alebo opačne), podčiarknite ich rozdielnymi farbičkami.

6. a) Polohlasne si prečítajte slová. Ak v slove nastáva spodobovanie, zakrúžkujte hlásku, ktorá sa spodobuje.

rad	plot	hlad	krab	pod'	hrot	voz	chrt
sad	vzpruha	vztýčiť	vzpažiť	sľub	jed	jež	kód
lak	šed'	labka	lož	mach	neraz	prietrž	les
obvod	prosba	obraz	koráb	obväz	zjazd	drobizg	kaleráb
búdka	kosba	túžba	nízky	nádcha	bež	jablko	odchod

- b) Urobte si skúšku správnosti na šiestich slovách. Ako? Slovo napíšte v inom tvare.

rad – rady, hlad – hladovať,

7. Doplňte chýbajúce hlásky. Po napísaní si ich správne prečítajte.

divoký prú__	o__ teba	mestský er__	rýchly pul__	mäkký tvaro__
tlaková ní__	kúso__ raja	__o strýkom	neznámy pôvo__	odvážny mu__
hru__ka zlata	boľavý zu__	hrubá reťa__	čerstvý chlie__	slabý dáž__
__ták Ohnivák	slávny obra__	priamy pohľa__	polárny mro__	prvý sne__
malá lo__ka	kovová mrie__ka	smelý vra__čiak	__čela medonosná	úplne ní__ko

8. a) Splývavo čítajte slovné spojenia. Čiarou spojte predložku s tými slovami, pri ktorých nastane spodobovanie. Slovné spojenia napíšte.

nad

hlavou

knihou

strechou

cez

cestu

halu

púšť

s

tetou

Mirom

dedkom

z

mora

triedy

písanky

k

ľube

tancu

nohe

- b) Prečo sa spoluhláska v predložke spodobuje? Zakrúžkujte spoluhlásku, ktorá to spôsobuje, a vyznačte smer jej pôsobenia podľa vzoru.

Vzor: nad knihou
[t]

Všimnite si:
so strachom ku kráľovi
[zo strachom] [gu kráľovi]

9. a) Čítajte splývavo. Podčiarknite vety, kde medzi slovami nastáva spodobovanie. Vyznačte spoluhlásku, ktorá sa spodobuje.

- b) Napíšte hlásku, ktorú vyslovíte miesto nej.

Výťah stojí. <u>ch</u>	Dub vyťali. __	Náš otec? __	Máš sa dobre? __
Zlez zo stromu! __	Kúp ovocie, prosím! __	Jedz pomalšie. __	Povedz dôvody! __
Mrak zmizol. __	Počítač zamrzol. __	Sneh sa topí. __	Lúč hreje. __
Vodopád hučí. __	Mráz štípe. __	Zub zas bolí. __	Prút bol tenký. __
Východ zatvorili. __	Potok mrzne. __	Hlas reve. __	Píš diktát! __
Pes utiekol. __	Preskoč ma! __	Blýskať šablou. __	Kôš odniesol. __

- 10.** Všimnite si, že znelá spoluhláska „v“ má trojakú výslovnosť: vrana [v], vtáci [f], slivka [u]. Slová so spoluhláskou v roztriedte podľa výslovnosti.

krv, vtedy, zázvor, všeličo, zvon, jav, dovtedy, havran, včela, obuv, hviezda, veselo, slivka, polievka, prv, vtáci, lev, zvedavec, všade, však, kov, vtom

[v] _____

[f] _____

[u] _____

- 11.** Viete, že aj v spodobovaní sú výnimky? Prečítajte slovné spojenia a presvedčte sa o tom.

Bol som **s ňou** na ihrisku. Bola **s nami** aj Jana. **S ním** som sa nestretol. Mama ich pozvala **k nám**. **K vám** je to ďaleko. Kto **k nám** ešte patrí? Nepribližuj sa **k nemu**! **S vami** nerátam.

Predložky s, so, k, ku sa pred osobnými základnými zámenami nespodobujú.

Vyslovujeme a píšeme ich rovnako:

so mnou	s nami	ku mne	k nám
s tebou	s vami	k tebe	k vám
s ním	s nimi	k nemu	k nim
s ňou		k nej	

- 12.** Napíšte synonymá, ktoré budú zakončené na znelú párovú spoluhlásku.

rozum – _____ jarmok – _____ náplň – _____

konár – _____ mláka – _____ Hovor! – _____

Uteč! – _____ vstup – _____ čaro – _____

- 13. a)** Prečítajte splývavo a podčiarknite slová a slovné spojenia, v ktorých nastáva spodobovanie.

Urobte si rozcvičku. Vzpriamene sa postavte. Hlavu držte vzpriamene. Potom pomaly krúžte hlavou sprava doľava. Cvik opakujte štyrikrát. Predpažte a päťkrát urobte podrep. Všimajte si svoje dýchanie. Ruky vzpažte a striedavo sa dvíhajte na špičku raz jednej, raz druhej nohy. Ruky dajte dolu a rozkmitajte ich voľne pozdĺž tela. Položte si ruky vbok, pravú nohu vystrite pred seba a chvíľu podržte. Cvik zopakujte s ľavou nohou. Pridáme cviky na uvoľnenie chrbtice. Zajtra si prineste podložku.

- b)** Píšte podľa diktovania iba podčiarknuté slová a slovné spojenia.

Čo už viem

- ☐ Viem, prečo v našej reči nastáva spodobovanie a správne ho uplatňujem.
- ☐ Viem rozlíšiť znelé a neznelé párové a zvučné spoluhlásky.

Talenty na scénu!

projekt interview

 Pripravte sa na ozajstné interview. Debatujte a pracujte v dvojiciach.

1. Oslovte osobu, s ktorou chcete robiť interview, a požiadajte ju o termín rozhovoru.

A. Téma interview

Čo nás zaujíma? _____

Čo je aktuálne? _____

B. S kým urobíme interview?

Prečo nás osobnosť zaujala? _____

C. Na čo sme zvedaví? Otázky, témy:

1. _____ 2. _____

3. _____ 4. _____

2. Pri realizácii interview majte pripravený hárok papiera so sformulovanými otázkami. Na voľné riadky zaznamenajte odpovede. Ak dostanete súhlas, môžete si interview nahrať na mobil.

Záznam rozhovoru:

Otázka: _____

Odpoveď: _____

Otázka: _____

Odpoveď: _____

Otázka: _____

Odpoveď: _____

Otázka: _____

Odpoveď: _____

Podakovanie: _____

3. Interview spracujte ako príspevok do školských novín/časopisu. Použite schému:

1. Zaujímavý nadpis

2. Krátky úvod

3. AA:? BB:

4. Podakovanie

4. Hotové interview prezentujete v triede, vhodne uplatnite zvukové vlastnosti reči.

Akú moc majú vlastné mená?

vlastné mená

1. a) Pozrite si obrázok. Pomôže vám doplniť do viet chýbajúce pomenovania.
b) Povedzte, medzi ktoré podstatné mená doplnené pomenovania patria. Čo pomenúvajú?

Podľa okrídleného koňa z gréckych bájí je pomenované súhvezdie _____.

Skupina hviezd, ktorá pripomína motýľa s roztvorenými krídlami, sa nazýva _____.

Hviezdu, ku ktorej mieri pomyselná os našej Zeme, voláme _____. V noci na severnej pologuli je orientačným bodom sedem jasných hviezd, ktoré vytvárajú obrazec _____.

 S veľkým začiatočným písmenom píšeme názvy **útvarov vo vesmíre**:

- **hviezdy, súhvezdia**: *Slnko, Veľký voz, Andromeda, Severná koruna, Orión, Mliečna cesta...*
- **planéty, mesiace, kométy**: *Zem, Mesiace, Halleyho kométa, Mars, Slnko...*

2. a) V rade pomenovaní preškrtnite tie, ktoré nie sú vlastnými menami.

Rexo, hrnčiar, Belgičan, Grónsko, francúzske zemiaky, Ivan Bella, prezidentský palác, Bojnický zámok, asteroid, Stankovany, Kováč, Lapaj, zem, Banskobystričan, Lomnický štít, Česká republika, mesiac, Lomidrevo, Orava, Zlatovláska, Ilavčan, beloch, Španiel, zemplínsky kraj, Zuzana, Demänovská jaskyňa, Svätopluk, Trojičné námestie, Hron, Malý voz

- b) Vlastné mená zapíšte do príslušných kategórií v tabuľke.

Vlastné mená	osoby		zvieratá	
	historické osobnosti		rozprávkové bytosti	
	národy		obyvatelia	
	mestá, obce		ulice, námestia	
	kontinenty, ostrovy, polostrovy		jaskyne	
	pohoria, štíty, púšte		rieky, jazerá, moria	
	krajiny, kraje		štáty, zväz štátov	
	útvary vo vesmíre		významné stavby	

3. a) V dejepise spoznáte mená historických osobností. Skúste čiarou spojiť tie, ktoré k sebe patria.
b) Začiatocné písmená vlastných mien napíšte farebne.

__astislav	zbojník	knieža	kozmonaut	__van __ella
__ánošík	kňaz	politik	šľachtic	__atúš __ák __renčiansky
__onštantín				__lexander __ubček

Q S veľkým začiatočným písmenom píšeme **vlastné mená ľudí a živých bytostí**:

- rodné **mená a priezviská**: *Andrea Miková, Jozef Peter Dibarbora...*
- mená **historických osobností**: *Rastislav, Matúš Čák Trenčiansky, Jozef Druhý...*
- mená **národov, národností, obyvateľov**: *Slovák, Maďar, Róm...*
- mená **zvierat**: *Belo, Mica...*

4. Utvorte mená obyvateľov a obyvateľiek miest a obcí.

Považany _____

Prievidza _____

Vráble _____

Vrútky _____

Levice _____

5. Ktoré miesto na Slovensku by ste chceli spoznať? Svoje návrhy zdôvodnite a správne napíšte.

krajina: *Slovenská republika,* _____

mesto: *Modra,* _____

ulica/námestie: *Námestie Majstra Pavla,* _____

stavba: *Zvolenský zámok,* _____

rieka: *Torysa,* _____

vrch: *Vihorlat,* _____

jaskyňa: *Bystrianska jaskyňa,* _____

Q S veľkým začiatočným písmenom píšeme názvy **útvarov na zemskom povrchu**:

- **kontinenty, ostrovy, polostrovy**: *Európa, Korzika, Balkánsky polostrov...*
- **pohoria, štíty, púšte**: *Nízke Tatry, Kriváň, Sahara...*
- **štáty, zväzy štátov, kraje**: *Slovenská republika, Česko, Európska únia, Liptov, Záhorie...*
- **jaskyne**: *Driny, Dobšinská ľadová jaskyňa, Jaskyňa slobody...*
- **rieky, jazerá, moria**: *Hron, Oravská priehrada, Tichý oceán, Čierne more...*
- **mestá, obce**: *Pezinok, Košecké Podhradie...*
- **ulice, námestia**: *Agátová ulica, Ulica P. J. Šafárika, Námestie SNP...*
- **stavby**: *Dóm svätej Alžbety, Most Lafranconi, Bojnický zámok, Červený Kameň...*

Občas je potrebné overiť si písanie vlastných mien v Pravidlách slovenského pravopisu!

6. a) Ako vznikali názvy **obcí**? Vyhľadajte vlastné mená. Podčiarknite tie, ktoré sa skladajú z viacerých slov.

„Aké názvy obcí a mestečiek dávali obyvatelia svojim sídliskám?“ vypytoval sa kráľ.

„Všimol som si, že mnohé usadlosti majú v názve iba Ves, Vieska, Dedina, Dedinka. Niektoré osady sa bližšie určujú: Stará Ves, Nová Ves, Nová Vieska, Nová Dedinka, Nové Mesto. A kde-tu sa bližšie určí, že je to Nové Mesto nad Váhom či Vieska pod Makytou.“

- b) Napíšte štyri viacslovné názvy miest alebo obcí svojho regiónu.

Vo viacslovných názvoch **miest** a **obcí** píšeme s **veľkým písmenom všetky slová okrem predložky**: *Veľké Košecké Podhradie, Trnovec nad Váhom, Adamovské Kochanovce.*

7. a) Pokračujte v čítaní a zistite, ako sa píše názvy **vrchov** a **dolín**.

„Rád počúvam, čo ste zistili. Isteže o menách obcí viete ešte všeličo. No povedzte mi čosi aj o názvoch vrchov a dolín,“ vyzval kráľ staršieho muža s krátkou bielou briadkou.

„Tie sú tiež veľmi pekné. Je medzi nimi Kriváň, Biely i Čierny vrch, Červená skala i Modrý kameň, Babia hora i Babia hôrka, Ostrá i Tupá skala, Veľký kopec i Malý kopec aj Skalnatý štít. Aj dolín je neúrekom. Krásna je Tichá dolina, Studená dolina, Studenovodská dolina a mnohé iné.“

- b) Podčiarknite viacslovné názvy **potokov** a **plies**. Čím sa líši pravopis týchto vlastných mien od názvov obcí a miest?

A po ňom hneď pokračovali ďalší: „Ja som sa zahľadel do horských bystrín. Ľudia ich nazývajú Bystrica, Bystrinka, Bystrá voda a podobne. I názvy vôd sú pekné: Skalnaté pleso, Žabie pleso, Morské oko...“

Vo viacslovných názvoch **vrchov**, **pohorí**, **riek**, **potokov** a **vodných plôch** píšeme s **veľkým písmenom** iba prvé slovo:

Strážovská hornatina, Studená dolina, Biely potok, Štrbské pleso (pleso), Čierne more...

Viacslovné názvy **štátov**, **pohorí**, **riek**, v ktorých je **každé slovo samostatným vlastným menom** a **spolu tvoria nový celok**, sa všetky píše **veľkými začiatočnými písmenami**:

Vysoké Tatry, Veľká Británia, Biely Váh...

8. a) Spojte čiarou obrázok s názvom obce, rieky alebo vrchu. V jednotlivých skupinách vyznačte farebne začiatočné písmená.

Biely Dunajec	Svätý Jur	Dračí štít	Skalnaté pleso
Diviaky nad Nitricou			
Stará Lehota	Havrana skala	Lysá pod Makytou	Devínska Nová Ves

- b) Správne doplňte písmená. K vlastným menám nakreslite piktogram (domček, vlnku, vrch) podľa úlohy a).

__iely __otok	__yšné __užbachy	__evočské __rchy
__iar __ad __ronom	__opradske __leso	__pišská __ová __es
__elené __leso	__erlachovský __tít	__lovenský __aj

9. a) Prečítajte chybné napísaný text a podčiarknite v ňom vlastné mená.

b) Správne vypíšte vlastné mená v základnom tvare. (Vlastné mená, ktoré sa opakujú, napíšte iba raz.)

Rieky na slovensku patria do úmoria čierneho a baltského mora. Do baltského mora ústí rieka dunajec a poprad. Poprad sa vlieva v poľsku do dunajca a dunajec sa v poľsku vlieva do rieky visly. Ostatné rieky patria do úmoria čierneho mora. Na západe slovenska sa rieky vlievajú do dunaja, ktorý vodu odvádza do čierneho mora. Do dunaja priteká rieka morava, vlieva sa do neho aj rieka váh, hron, nitra a ipel'. Rieky z východného povodia sa v maďarsku vlievajú do tisy. Rieka tisa má na území slovenska dve hlavné povodia, povodia bodrogu a slanej. Tisa sa v srbsku vlieva do dunaja.

10. a) Doplňte začiatkové písmená vo vlastných podstatných menách.

Veľa riek na _lovensku pramení pod _ráľovou _oľou. Najdlhšou riekou Slovenska je _áh a najkratšou riekou je _ierna _oda. Okrem riek je na _lovensku veľa priehrad, jazier a plies. Vo _ysokých _atrách sa nachádza okolo 175 plies. Najväčšie z nich je _el'ké Hincovo _leso. V _ízkyh _atrách je _rbické _leso a vo _ihorlatských _rchoch je jazero _orské _ko.

Okrem prirodzených vodných nádrží sú na _lovensku aj rybníky a priehrady. Najviac priehrad je na _áhu. Pri _iptovskom _ikuláši je napríklad _iptovská _ara a pri _iešťanoch _ľňava.

b) Podčiarknite názvy pohorí a vysvetlite ich pravopis.

11. a) Farebným podčiarknutím rozlíšte jednoslovné a viacslovné vlastné mená. Čo pomenúvajú?

Na Štedrý deň sa tešia veľkí i malí. Nielen Vianoce, ale aj veľkonočné sviatky majú svoje čaro. Už týždeň pred Veľkou nocou na Kvetnú nedeľu ľudia prinášajú do kostola vrbové bahniatka. Od Zeleného štvrtka do Bielej soboty nezvonia zvony. Na Veľký piatok sa už nerobili veľké roboty. Ľudia sa venovali najmä čítaniu Svätého písma. Sväté písmo, čiže Bibliu, tvoria spisy Starého zákona a Nového zákona. Nový zákon podáva obraz o živote Krista a jeho náuke. Starý zákon, to sú sväté knihy židovského náboženstva.

b) Napíšte (pomocou kalendára) názov štátneho sviatku, ktorý je 29. augusta, a názov štátneho sviatku 1. septembra.

29. august _____

1. september _____

12. Napíšte názvy troch kníh, z ktorých ste čítali úryvky na literárnej výchove, dvoch filmov a jednej počítačovej hry.

 S veľkým začiatočným písmenom píšeme názvy:

- **sviatkov, pamätných dní:** *Nový rok, Deň ústavy SR, Deň víťazstva nad fašizmom...*
- **divadiel, múzeí, galérií:** *Mestské divadlo Žilina, Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava...*
- **umeleckých diel – kníh, filmov, obrazov:** *Tisícročná včela, Malý princ, Rodinka Úžasných...*

13. a) Porovnajzte začiatočné písmená v slovných spojeniach. Zdôvodnite ich pisanie.

- Základná škola, Nám. L. Novomeského 2, Košice – základná škola v našej štvrti
- Cirkevná základná škola Jána Palárika, Raková 705 – cirkevná základná škola vyhrala
- Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave – trnavská knižnica organizuje besedy

b) Doplňte chýbajúce písmená.

Zo školy sme podnikli exkurziu do _úzea. Navštívili sme _lovenské národné múzeum v Bratislave. Na _becnom úrade bolo veľa ľudí. Rekonštrukcia _becného úradu Rovinka sa začala v máji 2017. V _elevízii je slabá ponuka kvalitných programov pre deti a mládež. Divákov opäť víta Deň otvorených dverí v _elevízii _arkíza.

c) Vymyslite podobné dvojice viet. V prvej je viacslovné vlastné meno a v druhej je všeobecné podstatné meno.

 Názov úradu, školy s presným udaním sídla píšeme s veľkým začiatočným písmenom:

Krajský úrad v Nitre; Základná škola, Školská 3, Čierna nad Tisou...

14. Vlastné mená stavieb a ľudských výtvorov zaradíte do príslušnej skupiny.

Začiatočné písmeno názvu zakrúžkujte červenou farbou.

Hospodárske noviny

Divadlo Andreja Bagara v Nitre

Mestský úrad Rimavská Sobota

Piešťanský týždeň

noviny, časopis

divadlo

Štátne divadlo Košice

Fifík

múzeum, galéria

úrad

Okresný úrad Čadca

Slovenské banské múzeum Banská Štiavnica

Spišské múzeum

Slovenská národná galéria

15. a) *Zahrajte sa s vlastnými menami.* Ako? K začiatočným písmenám svojho mena doplňte vlastné meno.

Elena/urópa
Váh/el'ké Leváre
Adam/rdanovce

b) Diskutujte o tom, ktoré vlastné mená majú pre vás najväčšiu cenu a prečo. Skúste vysvetliť, prečo sú vlastné mená v našej reči cenné a dôležité.

Čo už viem

- ☐ Dokážem rozlíšiť vlastné mená a ich druhy.
- ☐ Správne píšem jednoslovné i viacslovné vlastné mená.

TEST 2

ROZHOVOR

SO SPISOVATEĽOM
DANIELOM
HEVIEROM

Uverejnené 23. 12. 2008

Keď som mu v auguste poslala mail s prosbou o rozhovor, netušila som, že budem mať príležitosť osobne sa s ním stretnúť. Spisovateľ Daniel Hevier (53), „rodák“ z Prievidze, poctil totiž Prievidžanov spomienkovým programom Domov je tu za rohom, v ktorom sa predstavil nielen ako literárny autor, ale aj hudobník a výtvarník.

To, že ste sa narodili v Bratislave, no vyrastali v Prievidzi, je známy fakt. V ktorej časti nášho mesta ste bývali? Viažu sa nejaké vaše spomienky aj na Necpaly?

Býval som na Starom sídlisku, v časti, ktorej sa hovorilo Kolotoč. To preto, lebo sa tam krútili autobusy ako na kolotoči. Necpaly som vnímal ako okrajovú štvrť Prievidze, za štadiónom, kde som hrával za Baník Prievidzu futbal (ako žiak, samozrejme), a za Žabníkom bolo už tajomné územie s názvom Necpaly. Na strednej škole som mal odtiaľ niekoľkých spolužiakov.

Už ako dieťa som sa hrdila vašou knižkou Král naháňa králika, brat zase dielkom Básnička ti pomôže. Dá sa povedať, že prevahu vašej literárnej tvorby tvoria knihy pre deti a mládež. Je ľahšie písať pre deti ako pre dospelých?

Mám to tak na polovicu, píšem rovnako intenzívne aj pre dospelých. Teraz je mi ľahšie písať pre nich. Keby som mal za úlohu napísať 500-stranový román pre dospelákov a 50-stranovú rozprávku pre deti, hádajte, čo si vyberiem?

Petra Humajová (litcentrum.sk, upravené)

1. Prečo redaktorka požiadala Daniela Heviera o interview?

- A. Je slávnym výtvarníkom.
- B. Je populárnym hudobníkom.
- C. Je významným literátom.
- D. Je známym futbalistom.

2. Daniel Hevier má podľa textu rodisko v

- A. Necpaloch.
- B. Bratislave.
- C. Prievidzi.
- D. Kolotoči.

3. V ktorej možnosti je názov literárneho diela Daniela Heviera?

- A. Domov je tu za rohom
- B. Rozhovor so spisovateľom
- C. Baník Prievidza
- D. Básnička ti pomôže

4. Ktorá možnosť nepomenúva zvukovú vlastnosť reči?

- A. odsek
- B. dôraz
- C. prízvuk
- D. prestávka

5. Ktorá veta má klesavú koncovú melódiu?

- A. Tvoria prevahu vašej literárnej tvorby knihy pre deti?
- B. V ktorej časti nášho mesta ste bývali?
- C. Viažu sa nejaké vaše spomienky aj na Necpaly?
- D. Je ľahšie písať pre deti ako pre dospelých?

6. Interview je

- A. krátky rozhovor.
- B. spontánny rozhovor.
- C. dlhý rozhovor.
- D. cielený rozhovor.

7. V ktorej možnosti je zatvorená otázka?

- A. Prečo ste sa začali venovať písaniu?
- B. Kedy ste vydali svoju prvú knihu?
- C. Chcete napísať ešte veľa kníh?
- D. Aké máte plány v najbližšej budúcnosti?

8. V ktorej vete dôraz najzreteľnejšie prezrádza, že redaktorka oslovila viacerých básnikov s prosbou o rozhovor?

- A. Pre náš časopis ochotne prisľúbil rozhovor Daniel Hevier.
- B. Daniel Hevier ochotne prisľúbil rozhovor pre náš časopis.
- C. Daniel Hevier rozhovor pre náš časopis ochotne prisľúbil.
- D. Rozhovor pre náš časopis Daniel Hevier prisľúbil ochotne.

9. Koľkokrát urobíme pri čítaní podčiarknutej vety významovú prestávku?

- A. šesťkrát B. päťkrát
C. štyrikrát D. trikrát

10. V ktorej možnosti sa predložka v spodobuje?

- A. v Bratislave
B. v Prievidzi
C. v Žabníku
D. v Necpaloch

11. V ktorej možnosti nenastáva spodobovanie vo vnútri slova?

- A. nášho mesta
B. hrával som futbal
C. píšem pre dospelákov
D. je mi ľahšie písať

12. V ktorej možnosti nastáva spodobovanie medzi slovami?

- A. tak na polovicu B. už ako dieťa
C. za Baník Prievidzu D. píšem rovnako

Hranica medzi Európou a Áziou prechádza pohorím Ural až ku Kaspickému moru a Čiernemu moru. Najvyššie pohoria v Európe sú Alpy, Pyreneje a Dinárske vrchy. Najdlhšou európskou riekou je Volga. Najpočetnejšou skupinou obyvateľstva v Európe sú Slovania, Germáni a Románi. V Európe je viac ako tridsať veľkomiest. Bohatou kultúrou sa vyznačujú mestá Paríž, Londýn, Praha, Brusel.

13. Ktorým prídavným menom by ste označili text ukážky?

- A. umelecký B. vecný
C. propagačný D. novinársky

14. Ktorá možnosť charakterizuje kľúčové slovo v odseku?

- A. Je na prvom mieste.
B. Je najdôležitejšie.
C. Býva v závere.
D. Je najzaujímavejšie.

15. Kľúčové slová textu sú:

- A. pohorie, Ural, Čierne more, skupina, vrchy, veľkomestá;
B. hranica, Európa, Alpy, skupina, Slovania, kultúra;
C. hranica, pohoria, rieka, obyvateľstvo, veľkomestá, kultúra;
D. Ázia, rieka, Volga, obyvateľstvo, Germáni, veľkomestá.

16. Témou textu je geografia

- A. Európy. B. Ázie.
C. Uralu. D. Álp.

17. V ktorej možnosti je správny pravopis?

- A. Pohorie Ural, Kaspické more
B. Dinárske vrchy, Európska rieka
C. mestá v európe, Brusel
D. Čierne more, obyvatelia Európy

18. V texte nie sú vlastné mená

- A. pohorí. B. jazier.
C. miest. D. riek.

19. Niektoré slová vo vete

Najpočetnejšou skupinou obyvateľstva v Európe sú Slovania, Germáni a Románi.

vyslovujeme s hlavným aj vedľajším prízvukom, pretože majú

- A. najmenej jednu slabiku.
B. najviac dve slabiky.
C. najviac tri slabiky.
D. najmenej štyri slabiky.

20. V ktorej možnosti sa nenachádza neprízvučné slovo?

- A. V Európe je viac ako tridsať veľkomiest.
B. Bohatou kultúrou sa vyznačujú mestá...
C. Najpočetnejšou skupinou obyvateľstva...
D. Najvyššie pohoria v Európe sú Alpy...

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.

Príbeh s porekadlami

príslovia • porekadlá • prirovnania • pranostiky

1. a) Pozrite si obrázky. Ktoré ustálené „ľudové výroky“ sú nimi znázornené?

- b) Ako nazveme jedným slovom tieto ustálené ľudové výroky? _____

2. Prečítajte si nezvyčajné rozprávanie. Povedzte, čo ste sa dozvedeli o hlavnej postave. Vymyslite zaujímavý názov rozprávania.

Gusto bol čiernou ovcou rodiny. Posledný rok sa vyšvihol do výšky ako prút, oči mal modré ako nevädza, ale keď sa ho čokoľvek pýtali, mlčal ako ryba. Doma i v škole mu za to často čistili žalúdok. Karhanie a výčitky nešli jedným uchom dnu a druhým von, ale zapichovali sa ako trne kdesi hlboko.

„Kto chce kam, pomôžme mu tam,“ povedala učiteľka a do žiackej zapísala päťorku veľkú ako svet.

„Takto to ďaleko nedotiahneš!“ nástojila mama. Rozčúlený otec si zahryzol do jazyka, nechcel už prilievať olej do ohňa.

Na druhý deň, ako sa to stalo, sedel Gusto už od rána ako na ihlách. Akoby niečo viselo vo vzduchu. Cez prestávku sa namiesto jašenia so spolužiakmi motal okolo schodiska vedúceho do kotolne. „Už to mám! Dym!“

Vyštartoval ako šíp. „Pán riaditeľ, tam!“

Vďaka Gustovi vzalo hroziace nebezpečenstvo za kratší koniec. Nestúpila mu však zato sláva do hlavy. Aj naďalej bol skúpy na slovo. Hýbal však viac rozumom než jazykom.

3. a) Napište, čo je témou a hlavnou myšlienkou príbehu z úlohy 2, a pomenujte postavy, ktoré v príbehu vystupujú.

téma: _____

hlavná myšlienka: _____

hlavná postava: _____

vlastnosti hlavnej postavy: _____

vedľajšie postavy: _____

b) Čím bolo rozprávanie o Gustovi nezvyčajné? Hovorte svoje postrehy.

c) Vyhľadajte ustálené slovné spojenia so slovom *ako* a vysvetlite, čo vyjadrujú. Jedno si napíšte.

d) V rozprávaní o Gustovi podčiarknite porekadlá. Vysvetlite ich významy.

4. Ktoré prirovnania poznáte? Spojte prirovnanie s vhodným obrázkom a vysvetlite ho.

tichá ako...

hluchý ako...

pyšný ako...

usilovná ako...

ľahký ako...

5. a) Keď chceme o niekom povedať, že má nejakú vlastnosť, nemusíme to povedať priamo, ale obrazne pomocou porekadla. Spojte správne dvojice.

je lakomý

mlieko mu tečie po brade

je ešte mladý

v bruchu mu muzikanti vyhrávajú

je pyšný

koleno by si dal za korunu vráť

je hladný

prší mu do nosa

b) Vlastnosť vyjadrenú porekadlom pomenujte priamo.

ani muche by neublížil – je _____ zdravie mu z tváre kypí – je _____

len o brucho sa stará – rád _____ má malú dušičku – býva _____

6. a) Prečítajte ustálené slovné spojenia v stĺpci A a v stĺpci B. Vysvetlite, aký je medzi nimi rozdiel, a pomenujte ich.

A

Každá vec má svoj čas.
Darmo liať vodu do koša.
Koho raz kaša popáli, vždy ju fúka.

B

Išiel s bubnom na zajace.
Svitlo mu v hlave.
Ide mu práca od ruky.

b) Na ktoré situácie sa vzťahujú uvedené ustálené slovné spojenia? Hovorte príklady.

7. a) Doplňte ustálené slovné spojenia a pomenujte ich.

- ☐ Čelom _____ neprebiješ.
☐ Komu _____ nestačí, ani veľa mu nebude.
☐ Lepší _____ groš, ako zajtra dva.
☐ Kto _____ lieta, nízko padá.
☐ Kto chce _____, musí siať.

- b) Ktorý význam prislúcha jednotlivým ustáleným slovným spojeniam z úlohy a)? Do okienok napíšte číslo správnej vety.

1. Je zbytočné plytvať silami, keď je prekážka neprekonateľná.
2. Kto preceňuje svoje schopnosti, môže skončiť neúspechom.
3. Chamtivému je stále málo.
4. Ak niečo chceme dosiahnuť, musíme pre to niečo urobiť.
5. Využime prospech vtedy, keď sa núka.

8. a) Rozlíšte príslovia (PRS), porekadlá (PO) a prirovnania (PRV).

Kúpil za päť prstov a šiestu dlaň. (PO) Kto neskoro chodí, sám sebe škodí. ()
 Každý začiatok býva ťažký. () Aký otec, taký syn. () Ide ako osa do roboty. ()
 Ukázal mu dvere. () Čo oči nevidia, to srdce nebolí. () Je bledý ako stena. ()
 Nemôže sa vpratať do kože. () Nevidí si ďalej od nosa. () Si malá ako dlaň. ()
 Nezahrávaj sa s ohňom, lebo sa popáliš. () Čo si zameškal, to už nedohoníš. ()

- b) Pracujte v dvojiciach. Vyberte si jedno z prísloví alebo porekadiel a predvedte ho ako pantomímu.

9. a) Prečítajte a podľa svojej skúsenosti povedzte, či sú tvrdenia stále platné.

Lastovičky na odletu – koniec i babyemu letu.

September – z poľa ber!

Malá Mara (15. august) chleba dala a veľká (8. september) ho popratala.

Po Matúši (21. september) čiapku na uši!

- b) Skúste vysvetliť, ako a prečo uvedené ustálené slovné spojenia vznikli.

10. Prečítajte pranostiky. Podľa mien v kalendári zistíte presné dátumy, na ktoré sa pranostiky vzťahujú. Pranostiky vysvetlite.

Keď na Katarínu stojí hus na ľade, na Vianoce bude stáť na blate. _____

Sv. Barbora ťahá sane do dvora. _____

Keď sa na Pavla vtáča z koľaje napije, bude neskorá jar. _____

Sv. Agáta býva na sneh bohatá. _____

Matej ľady láme, ak ich nachodí; ak ich nenájde, teda ich narobí. _____

Na sv. Gregora idú ľady do mora. _____

11. Vyhľadajte na internete pranostiky, ktoré sa viažu na mená:

Marek: _____

Peter a Pavel: _____

Jakub: _____

12. Doplňte slovo, ktoré chýba v nasledujúcich všeobecných predzvestiach počasia.

Keď sa hviezdy čistia, bude _____.

Lastovičky nízko lietajú, bude _____.

Parí – bude dážď alebo _____.

Zore sú zapálené, bude _____.

Ustálené slovné spojenia sú:

- **prirovnanie** – jeden predmet alebo jav sa prirovnáva k inému (názornejšie pomenúva, niekedy zveličuje):
tenký ako prút; mlčí ako ryba.
- **porekadlo** – obrazne pomenúva alebo hodnotí určitý jav a nevyplýva z neho poučenie:
Má hlavu na svojom mieste. (= správne myslí); *Má kamenné srdce.* (= zachová sa chladne, nemá zľutovanie).
- **príslovie** – obrazne pomenúva určitý, všeobecný jav a vyplýva z neho isté poučenie – *Ako sa do hory volá, tak sa z hory ozýva. V núdzi poznáš priateľa.*
- **pranostika** – vyjadruje skúsenosti ľudu z pozorovania prírody a počasia:
Martin chodí na bielom koni. Peter a Pavol huby sejú.

13. a) Pozrite si ukážku z *Malého frazeologického slovníka*. Ako sú usporiadané heslá v slovníku?

b) V ukážke slovníka si podčiarknite tri ustálené slovné spojenia, ktoré sa vám páčia. Vysvetlite, v akej situácii by ste ich použili.

HRUŠKA – *akoby bol z hrušky spadol p. spadnúť [čo] z hrušky spadol? p. spadnúť preberať si v niečom, v niekom ako v hnilých hruškách p. hnilý*

HUBY – *bláznivé (šialené a pod.) huby pojedol p. bláznivý množia sa (rastú) ako huby po daždi expr. rýchlo vo veľkom množstve sa objavujú, rastú a pod. I na našej malej dedine začali rásť spolky ako huby po daždi. Rástli v tie časy po celej republike. (A. Plávka) Plány a výpočty rástli ako huby po daždi. (S. H. Vajanský)*

HUDBA – *[to je] hudba budúcnosti p. budúcnosť*

HUS – *biely ako hus p. biely niečo (to) spáchlo (opadalo a pod.) z neho ako z husi voda p. voda*

ošklbať niekoho ako hus hovor. expr. obrať niekoho o majetok, peniaze a pod. (porov. i odrať niekoho ako lipu)

Dobehol k nám krčmár Klanica. Hovorievali o ňom, že vie človeka ošklbať ako hus. Iste niečo podobného zamýšľa aj s našou matkou, a preto ju tak usilovne vyčkával. (M. Figuli)

striasť niečo zo seba ako hus vodu p. voda

Trafená hus zagága p. trafený

HUSLE – *hrať prvé husle p. prvý*

HUSPENINA – *triasť sa ako huspenina p. triasť sa*

14. a) Vymyslite krátky vtipný príbeh pomocou porekadiel a prísloví.

Vzor: Bola doma sama ako kôl v plote. Vždy oboma rukami rozdávala a teraz má jednu ruku prázdnu a druhú holú. Troch synov vychovala. Jeden pracuje, až sa mu jazyk potí, druhý mláti prázdnu slamu a tretí nosí deravú kapsu. Raz sa však rozlúčili a išli za nosom.

b) Vyberte si z ponuky:

nemohol obsedieť na jednom mieste

nevidel od hladu vyšiel s farbou von

sypal reči ako z rukáva stratil hlavu

15. Rozpleťte domotané príslovia.

Kto mnoho sľubuje, ani nestihne.

Kto nechce, nikdy nedokončí.

Kto nikdy nezačne, málo splní.

Čo už viem

Rozpoznám: ☐ prirovnanie, ☐ porekadlo, ☐ príslovie, ☐ pranostiku.

☐ Viem vysvetliť ich význam a dokážem ich vhodne použiť v reči i v texte.

V listoch je toľko slov...

jednovýznamové a viacvýznamové slová

1. Iste poznáte veľa knižných a filmových rozprávok. Páčili sa vám viac ľudové rozprávky alebo rozprávky z dnešného sveta? Zdôvodnite.

2. a) Prečítajte si úryvok z rozprávky.

Čítal som mnoho rozprávok: o remeslách a povolaniach, o kráľoch, zbojníkoch, princeznách, čarodejníkoch. Prečo by nemohla byť rozprávka aj o poštárovi – kráľovi balíkov a listov? Jeho kráľovstvom je pošta, veľmi tajomné a mocné miesto. Cez poštu ide v listoch toľko slov a v balíkoch toľko vecí, že by z nich boli plné slovníky a plné obchody. Azda len listov na strome je viac. A poštár tu je pánom. Vždy sa znenazdajky objaví na konci ulici a ja nedočkavo čakám, či mi prinesie poštu od deda. Rád mi píše listy – vždy je to niekoľko listov krásneho ozdobného papiera popísaných jemnými ťahmi atramentového pera. Dedo je totiž kráľom kaligrafie.

Podľa K. Čapka: Deväťoro rozprávok

- b) Povedzte, čo neobyčajné sa podľa vás môže diať na pošte.
c) Všimnite si, že aj niektoré slová z úryvku sú neobyčajné. Zistite prečo.

list

kráľ

- d) Koľko významov sa „ukrývalo“ v jednom slove?
e) Skúste nájsť v úryvku ďalšie slová, ktoré môžu mať viac významov.

Slovo	Základný význam	Druhý význam
	činnosť pri výrobe rozličných predmetov	povolanie
	činnosť, ktorá sa vykonáva ako zamestnanie	poslanie
	výmena tovarov	miesto, kde sa predáva
	abecedné usporiadanie slov, informácií v knihe	slovná zásoba

3. Napíšte do riadkov slová, ktoré sa vám vybavujú pri slove *pošta*. Aký majú význam/významy?

4. a) Pomenujte veci, rastliny a zvierá na obrázkoch.

b) Porozmýšľajte, či by ste mohli nasledujúce slová v rámkoch znázorniť jedným obrázkom. Prečo áno, prečo nie?

c) Napíšte rôzne významy slov.

oko

hlava

krídlo

noha

jazyk

5. a) Pozrite si ukážku z *Krátkeho slovníka slovenského jazyka* a prečítajte vysvetlivky.

b) Pomocou číslíc hľadajte jednotlivé významy slova *roh*. Podčiarknite ich.

koncovka G sg., rod
(m. – mužský,
ž. – ženský,
s. – stredný)

základný význam
slova (1.)

ďalšie významy
slova (2. – 8.)

priklady použitia

roh -u m. **1.** tvrdý dutý výbežok čelnej kosti niekt. cicavcov: *krávkový, kozí r.* **2.** výčnelok vybiehajúci do tvaru rohu: zool. *r. nosorožca*; anat. *r-y miechy* **3.** hovor. rohovina: *gombíky z r-u* **4.** lesný *r.* plechový dychový hud. nástroj so záklopkami **5.** ostrá časť predmetu tvorená jeho hranami al. okrajmi: *r. stola, výkresu, šatky* **6.** miesto, kde sa zbiehajú al. pretínajú ulice, chodníky, nárožie: *stáť na r-u ulice, schovať sa za r-om* **7.** miesto ohraničené dvoma zbiehajúcimi sa múrmi, stenami, kút: *r. izby, dvora* **8.** hovor. rohový kop, hod: *kopať r.* ● expr.: *tma ako v r-u veľmi; narástli mu r-y, rožky spyšnel*; pejor. *pristane mu to ako svini r-y* vôbec mu to nepristane; **rohový** príd. **1.** k 3, 6–8: *r. gombík, r-á črienka noža; r. dom; r-á lavica*; šport. *r. kop, hod* kt. zahráva útočiace družstvo z rohu

6. Objavte slovo, ktoré vie pomenovať viac vecí/javov.

1. zdobnenina k zvieratú ženského rodu
2. druh hmyzu – sarančí
3. súčasť sláčikových nástrojov

1. pomôcka na hranie spoločenských hier
2. časť detskej stavebnice
3. vzorka na látke

Jednovýznamové slovo	Viacvýznamové slovo
pomenúva jeden jav = má jeden význam	pomenúva viac javov = má viac významov
Košice, poštár, jedľa, pýcha...	list, známka, kráľ, slovník, obchod...

7. a) Pozorne prečítajte text. Vypátrajte a podčiarknite slová, ktoré majú vo vetách textu odlišný význam.

Na pieskovej cestičke sa črtala zreteľná stopa veľkej topánky. Dvere na dome boli pootvorené. Kľúč vo dverách chýbal. Ale dvere boli inej farby než včera! Zrazu som zbadala stopu po farbe aj na zemi. Za dverami ležal otcov francúzsky kľúč a prázdna plechovka od farby. Ale kde je otec? Z diaľky som začula zvonec otcovho bicykla.

Kľúčom k vyriešeniu podivných udalostí bol napokon zvonec na bránke. Círn! A otec už stál pred dverami: „Ale som ťa vyplašil, čo?“

- b) Výstižne napíšte významy slov, ktoré ste podčiarkli.

_____ - _____ , _____

_____ - _____ , _____

_____ - _____ , _____

_____ - _____ , _____

8. a) Zahrajte sa so slovom *pirát*. Všimnite si, ako sa mení jeho význam v slovných spojeniach. Stručne vysvetlite ich významy.

morský pirát

cestný pirát

počítačový pirát

vesmírny pirát

pirát – petarda

- b) Vyberte si z úloh A. – C.

A. Napíšte tri vety o morských pirátoch.

B. Napíšte dva dôvody za používanie petárd, dva dôvody proti.

ZA _____

PROTI _____

C. Napíšte význam dopravných značiek, ktoré cestní piráti často nedodržiavajú.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

9. Pomotajte maľované čítanie. Chýbajúce slovo nahradte obrázkom, ktorý tam podľa významu nepatrí.

	koleno	kohútik	klinček
Už od rána ma bolí		Idem do železiarstva kúpiť to	
Prečo zas kvapká z toho		? Sliepky sa pustili do mladého	
Viete, že len málo		voní? Na zavesenie obrazu postačí malý	

10. a) Výstižne vysvetlite význam slov.

list, med, palma, padák, kohút, hrom, stolička, klzisko, ropucha, kotrmelec, hmla, slimák, arašid, žirafa

b) Viacvýznamové slová podčiarknite. Porozmýšľajte, ktoré z pomenovaných vecí/javov by nemohli ísť poštou v balíku, a prečiarknite ich.

11. a) Vymyslite a napíšte rozprávanie *Neobyčajné stretnutie*. Jeho hlavné postavy by mali byť dve veci, ktoré sú pomenované tým istým slovom.

Vzor: Postavy: vtáacie pero a pero na písanie

Bolo to už dosť dávno, čo všetky veci bývali na svojich miestach – tam, kde majú byť. Pero si lebedilo na konci stračieho chvosta a tešilo sa z každého letu.

Pero sa tlačilo v peračníku a nebolo mu vždy najlepšie, každý doňho drgal. Jedného dňa sa rozhodlo, že...

b) Vyberte si jednu dvojicu a vymyslite vtipné rozprávanie.

Pomôžte si otázkami:

- Prečo a ako sa postavy vydajú na cestu?
- Čo zaujímavé zažijú, koho stretnú?
- Čo sa ukáže pri stretnutí?
- Ako sa rozprávanie skončí?

Čo už viem

- ☐ Viem vyhľadať v texte viacvýznamové slová a vysvetliť pomocou KSSJ ich význam.
- ☐ Dokážem použiť jednovýznamové a viacvýznamové slová vo vlastnom texte.

Nevydarený list

slovná zásoba • spisovný jazyk – nárečia

1. a) Prečítajte si úryvok z denníka vášho rovesníka Grega.

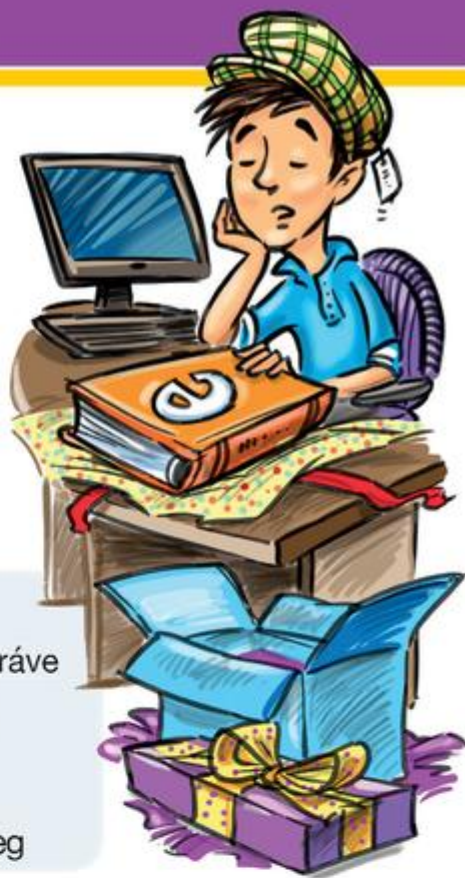
To bola dnes *otrava*. Musel som písať ďakovné listy *príbuzným* za darčeky, ktoré som dostal k narodeninám. Keď som písal druhý list, dostal som vynikajúci *nápad*! Na *kompe* som si napísal *formulár* s medzerami na slová, ktoré budem obmieňať. Išlo mi to celkom *fajn*.

Drahá **teta Lýdia**,

veľmi pekne Ti ďakujem za super **encyklopédiu**. Ako si vedela, že ju práve potrebujem **do školy**? **Encyklopédia** vyzerá perfiš na **mojej poličke**. Všetci kamoši mi budú závidieť, že mám vlastnú **encyklopédiu**.

Ďakujem, vďaka Tebe to boli najlepšie narodeniny v mojom živote!

Pozdravuje Ťa Greg

Na prvých pár darčekom môj formulár fungoval, ale potom to začalo škriptať.

Drahá **teta Loretta**,

veľmi pekne Ti ďakujem za super **čiapku**. Ako si vedela, že ju práve potrebujem **na výlet**? **Čiapka** vyzerá perfiš na **mojej hlave**. Všetci kamoši mi budú závidieť, že mám vlastnú **čiapku**.

Ďakujem, vďaka Tebe to boli najlepšie narodeniny v mojom živote!

Pozdravuje Ťa Greg

Jeff Kinnen: Denník odvážneho bojka

b) Ako hodnotíte Gregov nápad urobiť si formulár na ďakovné listy? Hovorte svoje názory.

c) Porovnajte listy a prečítajte slová, ktoré Greg obmieňal. V ktorom prípade už veta vyznieva smiešne, hlúpo?

d) Ako to mohlo dopadnúť pri ďalších listoch? Skúste predpovedať.

e) Greg vo svojom denníku možno pričasto opakuje vyznačené slová. Nahradte ich synonymami.

f) Porozmýšľajte, z akých rôznych dôvodov píšeme listy a mejly.

Slovná zásoba je **súhrn** všetkých **slov**, ktoré existujú v jazyku. Je zapísaná v **slovníkoch slovenského jazyka**:

- **Slovník slovenského jazyka I. – VI.** (okolo 150 000 slov),
- **Krátky slovník slovenského jazyka** (KSSJ, asi 60 000 slov),
- **Slovník súčasného slovenského jazyka** (SSSJ, plánovaný rozsah je okolo 200 000 slov).

Pravidlá slovenského pravopisu (PSP) zachytávajú **záväzné pravopisné pravidlá spisovného slovenského jazyka**.

Spisovný jazyk je **uzákonená** podoba slovenčiny. Používa sa **v úradnom** a **vo verejnom styku** – na úradoch, v rozhlase, v televízii, v novinách, v knihách, v učebniciach.

Spisovné slová majú ustálený význam a sú zrozumiteľné všetkým používateľom jazyka.

2. a) Precvičte si svoju slovnú zásobu a hovorte čo najviac slov, ktoré v sebe obsahujú slabiku **-dar-**.

b) Doplňte názvy jazykových slovníkov, v ktorých môžete nájsť:

- výklad významu slov. Krátky _____ slovenského _____
- význam príslov, porekadiel, pranostík. _____ frazeologický _____
- synonymá. _____ slovník slovenčiny

3. a) Prečítajte si odpoveď na Gregov list.

Mój milovaný Gregorí!

Si slušne vychované dieťa, keď si sa nezabol podakovať. Rodičie majú z teba radosť. Keď prídem nabudúce, donesem vám kočiatko. Ale musíš sa o neho dobre starať!

Tvoja teta Lýdia

b) Je list tety Lýdie napísaný spisovnou slovenčinou? Vysvetlite svoj názor.

c) Vyberte si niektoré slová z listu a povedzte, v čom sa líšia od spisovných slov. Prečítajte celý list v spisovnej slovenčine.

d) Vyberte si tému na súkromný list.

1. Premyslite si, čo bude obsahovať úvod, jadro a záver listu.
2. Napíšte koncept listu, čleňte list na odseky (úvod, jadro, záver).
3. List si skontrolujte a opravte.
4. List napíšte na papier A4 (alebo na špeciálny listový papier).

zážitky a pocity z tábora

poďakovanie príbuzným
za darčeky k narodeninám

pozvanie bratranca/
sesternice na prázdniny

radý budúcim piatom

list priateľovi o zaujímavej udalosti v škole

4. a) Keby ste šli na výlet po Slovensku, môžete počuť aj takúto reč.

Prečítajte a povedzte, o čom ľudia hovorili.

*Mrvence v mlieku,
to je taká ľachká poliouka.*
(Pukanec, okr. Levice)

*Já mám rada
mléčnú poléčku.*
(Skalica)

*Slatke mlieko už
na druhí dzeň berzleje.*
(Spišský Štvrtok,
okr. Levoča)

*Ta bulo,
hutorim,
i mlika, i masla,
no i šviňi buli.*
(Brezina,
okr. Trebišov)

*Ket sa siér dav na slíže,
tag boli sirové slíže. Siér sa robev
ze sellého kravského mlieka.*
(Šípkové, okr. Piešťany)

*A gu tomu abo haluški
s kapustu, abo zo sirom,
hñeceni abo krompl'ovo.*
(Brezina, okr. Trebišov)

Miloslav Smatana: Ako chutí mlieko 2

b) Podčiarknite slová, ktorými sa v ukážkach pomenúva *polievka*, *mlieko*, *syr*.

c) Spolu si vysvetlite slová, ktorým nerozumiete, a potom povedzte vety v spisovnom jazyku.

5. a) Prečítajte si ustálené slovné spojenia v ľavom stĺpci a povedzte, čo majú všetky spoločné.

jesť chleba z veľa pecí (Detva, Zvolen)
vedzed vás jak chleba jescit (Brestovany, Trnava)
dobri jak falatek hleba (Markušovce, Spišská Nová Ves)
miet po chlebie (Jablonové, Malacky)
z jenněj pece sa chléb prijjé (Bošáca, Trenčín)
reči sa hovorá, chlíp sa jí (Lukáčovce, Hlohovec)
lačnomu ľem o chlebe še šnije (Humenné)

dobrosrdečný
mať veľa skúseností
treba vedieť aj robiť, nielen jesť
dlhý pobyt na jednom mieste sa zunuje
všetko netreba brať vážne
o tom najmilšom sa marí
dostať sa do neprijemností

- b) Podčiarknite podoby slova *chlieb* a porovnajte ich tvar a výslovnosť.

- c) Vysvetlite si neznáme slová a tvary a potom povedzte vety spisovne.

- d) Spojte čiarou ustálené slovné spojenia s vysvetlením ich významov.

- e) Skúste v ustálených slovných spojeniach rozlíšiť prirovnanie, porekadlo a príslovie.

falatek = kúsok

6. a) Napíšte na správne miesto do mapy nárečové slovo *chlieb*.

- b) Povedzte, či sa stretávate s nárečím vo svojej rodine, v obci alebo v regióne. Ak poznáte takéto nárečové slová, zapíšte ich do príslušnej oblasti na mapke.

- Slovenčina má dve základné podoby: **spisovný jazyk** a **nárečia**.

Nárečie je **nepisovná podoba** slovenského jazyka. Používa sa najmä v **hovorenej podobe** a komunikuje ním obyvateľstvo istej **oblasti**. Slovenčina má **viacero nárečí**. Rozlišujeme:

- **východoslovenské nárečia** (*hľeb, kuň, mľeko...*),
- **stredoslovenské nárečia** (*chľeb, kuoň, mliako...*),
- **západoslovenské nárečia** (*chleb, kón, mléko...*).

Čo už viem

- ☐ Rozpoznám nárečie svojho regiónu.
- ☐ Dokážem v texte i v reči rozlíšiť spisovné a nepisovné slová.
- ☐ Dokážem rozlíšiť spisovný jazyk a nárečia.

Ideme so psom na prechádzku?

projekt rozprávania

- 1. a)** Prečítajte si rozprávanie s rovnakou témou.

A

Bolo krásne. Mama ma stále posielala preč od počítača. Zavolať som teda spolužiakovi Tónovi, či nejdeme so psami na prechádzku.

Prišiel so svojím malým psíkom a ja som tiež vzal na vôdzku nášho nemeckého vlčiaka.

Mame som povedal, že ideme len okolo dediny. Lenže s Tónom sme sa zarozprávali a ani sme nezbadali, že sme od dediny už dosť ďaleko. Povedľa cesty rástli stromy, začínal sa les.

Psi sa zrazu začali na vôdzkach nepokojne mykať. Vtom sme aj my zbadali na cestičke pred nami malé čudo v pyžamku. Môj pes už-už sa rozbehnúť za prasiatkom. Dalo mi roboty udržať ho. Zrazu sme spozorneli. Vzdialený praskot konárikov. Viac nám nebolo treba.

Prudko sme otočili psom a leteli sme domov ako diví. Mame som porozprával o našom zážitku, až keď mi prestalo tlčiť srdce od strachu. Ved' taká rozzúrená mama diviачica by nás istotne nevítala s úsmevom, ale najskôr klami.

b) Porovnajte rozprávania, povedzte, ktoré sa vám viac páči a prečo.

c) Vymyslite rôzne názvy obom rozprávaniam.

d) Hovorte nedostatky druhého rozprávania.

- 2. Tvoríte** Obmeňte rozprávanie o zážitku detí. Zmeňte: postavy, prostredie, problém.

Napr.: postavy – súrodenci, mama, starý otec; prostredie – park; problém – psi sa rozbehli za veveričkou

B

Jedného dňa sme išli s Tónom a so psami na vychádzku. Psi išli na vôdzkach. Môj pes má celkom novú vôdzku. Tónov pes je maličký. Mama bola rada, že nie som pri počítači. Tóno povedal, že aj jeho mama je rada.

Išli sme do lesa. Keď sme tam prišli, na cestičke pred nami stálo malé prasiatko. Psi sa začali škľbať. Tak sme sa otočili a išli domov, aby nás nezbadala stará diviačica.

Na tento zážitok nikdy nezabudnem.

TEST 3

O ježkovi a o líške so sedemdesiatimi piatimi rozumami

Stretli sa raz ježko s líškou. Pekne sa pozdravia a medzi rečou sa líška dozvedá:

„Povedz, ježko, koľko ty máš rozumov?“

„Jeden. Koľko hláv – toľko rozumov. A ty?“

„Hlavu mám len jednu, ale v nej sedemdesiatpäť rozumov,“ vychvaľovala sa líška.

„Ej, sestrička, to je hádam trochu veľa!“ zvolal ježko.

„Tebe možno áno, ale mne nie.“

Líška sa tak pýšila a natriasala pred ježkom, že i na opatrnosť zabudla. Zastala rovno nad horárovým klepcom a práve, keď sa zaverila, že naozaj má sedemdesiatpäť rozumov v hlave, železá šťukli a líška bola v klepci.

„Beda mi, beda!“ nariekala líška.

Ježko sa zlutoval nad líškou a poradil jej:

„Keď sem príde horár, rob sa, že si mŕtva. Ak bude do teba šťuchať, ani sa nepohni. Potom ťa vyberie z klepca a ty vezmi rozum do hrsti a nohy na plecía.“

Elena Chmelová: O ježkovi a o líške so sedemdesiatimi piatimi rozumami (upravené)

1. Z textu vyplýva, že

- A. líška je najmúdrejšia.
- B. jež je hlúpejší.
- C. líška nepotrebuje radu.
- D. jež je dôvtipný.

2. Text je ukážkou

- A. debaty.
- B. rozprávania.
- C. opisu.
- D. správy.

3. Ktorý z významov má zvýraznené slovo v texte?

- A. videli sa
- B. dostali sa do styku
- C. zrazili sa
- D. prešli popri sebe

4. Ktorý z významov slova *nariekať* je odlišný od ostatných?

- A. plakať
- B. bedákať
- C. ponosovať sa
- D. horekovať

5. V ktorej možnosti je význam slova *zaveriť sa*?

- A. zaprisahať sa
- B. zatvoriť sa
- C. začať veriť
- D. vyzradiť sa

6. V ktorej možnosti je jednovýznamové slovo?

- A. železo
- B. hlava
- C. horár
- D. reč

7. V ktorej možnosti nie je zdrobnenina?

- A. sestrička
- B. ježko
- C. líška
- D. koník

8. V ktorej možnosti je príslovie?

- A. Tie reči by ani kura nepozobala.
- B. Vtáka poznáš po perí a človeka po reči.
- C. Šíria sa o nich zlé reči.
- D. Má reči ako koza bobkov.

9. V ktorej možnosti je správne vysvetlenie porekadla *prerástol mu cez hlavu*?

- A. Prevýšil ho v raste.
- B. Začal sa nad ním vyvyšovať.
- C. Viac mu narástla hlava.
- D. Prestal ho rešpektovať.

10. V ktorej možnosti je veta z nárečia *Po draški* *sebe špaciroval* *jiš*. v spisovnej podobe?

- A. Po cestičke sa prechádzal ješ.
- B. Po dráhe sa prechádzal jež.
- C. Po cestičke sa prechádzal jež.
- D. Po dráhe sa prechádzal jež.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.

Ako vzrástla rýchlosť komunikácie?

slovné druhy

Pred pár sto rokmi sa správy doručovali prostredníctvom jazdcov na koňoch. Správy za more sa dostávali rýchlosťou najrýchlejších plachetníc a boli vydané na milosť či nemilosť počasiu. Vynálezom parnej lokomotívy a parníkov sa cesta informácií zrýchlila, ale stále museli byť fyzicky prenášané z miesta na miesto v podobe písomnej depeše. Prelom vznikol vynálezom elektrického telegrafu a Morseovej abecedy. Správa napredovala rýchlosťou elektriny vo vedení. Dnes obrazy písomných dokumentov, záznamy zvuku alebo televízne snímky obletia Zem v čase rýchlejšom než jedna sekunda pomocou družíc a rádiokomunikácií.

1 000 otázok a odpovedí (upravené)

- Čo je témou textu? O aký druh textu ide?
 - Vysvetlite rôzne významy slova *komunikácia*.
 - Ktorá informácia z textu je pre vás nová a ktorej nerozumiete?
 - Ako sa vyvíjala rýchlosť komunikácie? Obrázky usporiadajte podľa časovej postupnosti.
 - Nakreslite predmety, ktoré využívajú prenos informácií cez satelity.
- Ktoré slovné druhy používame v slovnej komunikácii? Vymenujte ich.
 - V texte sú podčiarknuté slová. Vypíšte ich a určte, ku ktorému slovnému druhu patria.

_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

c) Napíšte chýbajúce slovné druhy.

_____	_____	_____	_____
-------	-------	-------	-------

- Prečítajte a diskutujte o komunikácii v súčasnosti a budúcnosti. Ako by ste zdokonalili súčasné komunikačné prostriedky?

Aká je budúcnosť komunikácie?

V budúcnosti pravdepodobne bude každý nosiť pri sebe úplný komunikačný systém, pretože telefóny, počítače aj televízne obrazovky sú stále menšie a menšie.

- Ktoré zo slovných druhov zvyčajne zadávate do vyhľadávачa ako kľúčové slová? Hovorte príklady.
- Slová podčiarknuté vo vete určte podľa toho, či ich ohýbame (O) alebo neohýbame (N).
- Ohybné slová zakrúžkujte rozdielnymi farbičkami podľa toho, či ich **skloňujeme** alebo **časujeme**.

Čo už viem

- ☐ Dokážem nájsť jednotlivé slovné druhy v texte.
- ☐ Viem rozlíšiť ohybné a neohybné slovné druhy.

Vítame vás na Oravskom zámku!

poznámky • konspekt

Jeden z najmalebnejších hradov je postavený na strmom brale 112 m nad riekou Oravou.

Postavili ho ako strážny hrad na ceste do Poľska a po prvý raz ho spomínajú v roku 1267. Zámok tvorí horný, stredný a dolný zámok, ktoré sú spojené nádvoriami. Archeologické nálezy svedčia o tom, že tieto miesta boli osídlené už okolo roku 1000 pred narodením Krista. Napriek zničujúcemu požiaru v roku 1800 patrí zámok (vďaka renovácii) k najzachovalejším na Slovensku. Je národnou kultúrnou pamiatkou.

RNDr. Ing. Oľga Drobná, CSc., a kol.

1. a) Obklopuje vás množstvo informácií. Nové informácie získavate v škole, z časopisov, kníh, z internetu alebo ich počujete v televízii či na exkurzii. Ako si uchovať dôležité informácie?
- b) Predstavte si, že ste navštívili Oravský zámok a vypočuli ste si výklad sprievodkyne. V texte podčiarknite slová, slovné spojenia, ktoré by ste si zapísali.
- c) Porovnajte, či ste podčiarkli tie isté slovné spojenia. Svoj výber zdôvodnite.
- d) Útržkovité poznámky si môžete trochu usporiadať. Urobte si poznámky pomocou osnovy.

Nadpis/Názov:

Znaky:

Účel:

Miesto:

Poloha:

Vznik:

Stavba:

Archeologické nálezy:

Zaradenie zámku:

2. a) Prečítajte text a v odsekoch podčiarknite kľúčové slová .

Laco Bakay

Vysokoškolský pedagóg na Slovenskej poľnohospodárskej univerzite

Laco Bakay vo voľnom čase mapuje a zbiera staré druhy ovocných stromov alebo ich odrody. „Napĺňa ma to preto, lebo spoznávam najtajnejšie zákutia Slovenska, ale i Maďarska, zaznamenávam a uchovávam kultúrne dedičstvo a spoznávam príbehy o ľuďoch a stromoch,“ vysvetľuje Laco dôvod, prečo sa rozhodol venovať ovocným stromom.

Jeho cieľom je uchovať a zmapovať čo najviac zaujímavých stromov, poukázať na ich význam a distribuovať medzi nadšencov – pestovateľov. Túto aktivitu vykonáva v rámci univerzity, ale aj ako člen občianskeho združenia Jašterica. Je to mravčia, no záslužná práca. „Úspech pre mňa bude, ak o niekoľko storočí budú mnou zmapované a zachované stromy ľudia naďalej pestovať, chrániť a využívať ich plody,“ tvrdí Laco.

soda.o2.sk (upravené)

b) Vyberte pravdivé tvrdenie Lacovi Bakayovi z textu.

☐ Mapuje a zbiera jašterice.	☐ Vysádza ovocné stromy.
☐ Rozpráva príbehy o ľuďoch a stromoch.	☐ Vykonáva záslužnú prácu.

c) Ktoré tvrdenie vyplýva o Lacovi Bakayovi z textu?

☐ Živí sa zberom starých stromov.	☐ Výskyt starých stromov zaznačuje do mapy.
☐ Zbiera plody vzácných stromov.	☐ Semená stromov rozposiela aj priateľom.

d) Stručne odpovedzte na otázky k textu.

Kto je Laco Bakay? _____

Čomu sa venuje? _____

Čo chce docieľiť? _____

Aký význam má jeho činnosť? _____

Poznámky sú krátky zápis, záznam z prečítaného textu alebo vypočutého prejavu. Poznámky si robíme napríklad **počas exkurzie, pri čítaní knihy, na vyučovaní**, aby sme si zaznačili a zachovali dôležité informácie.

3. a) Prečítajte si text o záhrade v minulosti. Vyhľadajte a farebne označte kľúčové slovo textu.

Po stáročia vytváral človek všade vo svete záhrady, mnohé z nich v obmedzených priestoroch. Aj v súčasnom modernom svete vznikajú pre nedostatok miesta najmä v mestách malé záhrady.

Hlavným dôvodom na to, prečo si ľudia ohradili svoj životný priestor, bola bezpečnosť. Jediný materiál, ktorý mali ľudia v minulosti k dispozícii, bol ten, ktorý našli vo svojom okolí. Nebolo teda možné stavať náročné ohrady. Prvé záhradky boli skôr miesta, kde sa zdržiaval dobytok alebo sa pestovali rastliny, ktoré slúžili ako potrava. (...)

Už od 4. storočia pred n. l. sa v Číne začali vytvárať záhrady pre potešenie. Podobnú starobylú históriu mali japonské záhrady a okrasné záhrady Egypťanov a Grékov.

Clive Lane: Čaro rozkvitnutých záhrad (upravené)

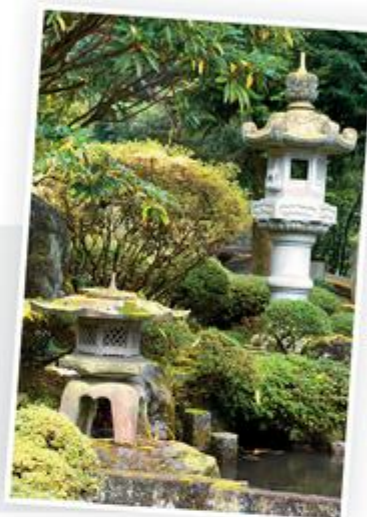
b) Zakrúžkujte kľúčové slovo druhého odseku.

c) Podčiarknite v texte dôvody, ktoré ľudí viedli k zakladaniu záhrad.

d) Prečítajte si, ako možno stručne zaznamenať obsah textu, a porovnajte, či to súhlasí s vašimi výsledkami z predchádzajúcich úloh.

Záhrady

- súčasnosť – malé záhrady
- minulosť – dôvody zakladania → potreba bezpečia,
→ miesto pre dobytok,
→ pestovanie rastlín,
→ pre potešenie (od 4. storočia pred n. l.
– v Číne, v Japonsku, v Egypte, v Grécku).

Q Krátky záznam, prehľad obsahu nejakého textu alebo prednášky je **konspekt**. Konspekt robíme **prehľadne** pomocou **hesiel, skratiek, šípok, podčiarkovania, pomlčiek**. **Heslá** (slová, myšlienky...) **členíme** podľa ich dôležitosti v texte.

4. a) Prečítajte si text a spoločne si vysvetlite neznáme slová. Aká je téma textu?

Mnohí básnici vyzdvihujú stromy ako symboly stálosti, vernosti, odolnosti a sily. Pod korunami veľikánov človek často spočívne v tichom úžase nad ich majestátnosťou. Netuší však, že takmer na dosah ruky má v kmeni stromu živý kalendár, najstaršiu kroniku, do ktorej čas zapísal údaje, slúžiace dnes dokonca kozmickému výskumu.

Tieto záznamy sú uložené v rastových vrstvách dreva, ktoré periodicky rok čo rok prirastajú. Na rast stromov bezprostredne vplýva okolité prostredie, priebeh teplôt, množstvo zrážok a veľa ďalších faktorov, ktoré veda len teraz odhaľuje. Priamu súvislosť medzi priebehom počasia a tvorbou letokruhov však ľudia poznajú už veľmi dávno.

Václav Větvíčka – Vlasta Matoušová: Stromy a kry

b) Ktorá veta v prvom odseku prináša vecnú informáciu?

c) V druhom odseku vyhľadajte kľúčové slová a podčiarknite ich. Spoločne si ich vysvetlite.

d) Samostatne napíšte stručný záznam obsahu text – konspekt. Napíšte konspektu nadpis.

1. odsek: _____ – _____
 _____ – _____

2. odsek: _____ – _____
 _____ – _____
 _____ – _____

5. **i** Rastie aj u vás strom, ktorý je chránený? Na internetovej stránke enviroportal.sk/stromy v časti *Katalóg chránených stromov* hľadajte svoj okres alebo kataster (územie obce). Zapište si údaje o chránenom strome.

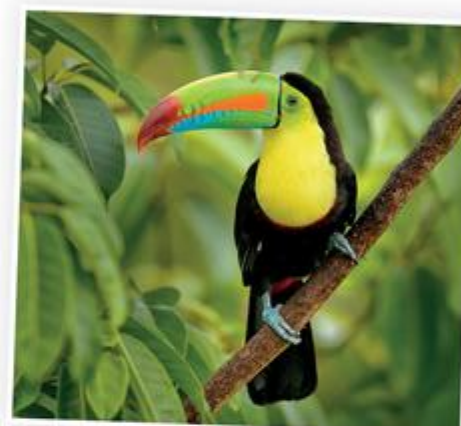
Ev. číslo	Názov	Slovenský názov	Vedecký názov	Kraj	Okres	Kataster
S 95	Dub letný v parku	dub letný	<i>Quercus robur</i> L.	Nitriansky	Levice	Vozokany nad Hronom

6. a) Prečítajte si.

Prečo je v dažďových pralesoch toľko živočíchov?

Dažďové pralesy sú tropické, stále zelené lesy. Ročne majú najmenej 4 000 milimetrov zrážok. Podnebie je teplé a vlhké po celý rok, čím poskytuje priaznivé podmienky zeleným rastlinám, aby vyprodukovali bohatú vegetáciu, kvety a plody. Je tu vždy dostatok potravy pre hmyz, ale aj pre zvieratá, ktoré sa týmto hmyzom živia. Dažďový prales ponúka mimoriadne širokú škálu životného prostredia pre živé tvory.

1 000 otázok a odpovedí

- b) Odpovedzte na otázku v nadpise textu. Podčiarknite v texte slová, ktoré ste použili.

- c) **Tvoríte** Niekedy je potrebné v poznámkach alebo konspekte zdôrazniť príčinné vzťahy, napríklad pomocou šípk. Urobte krátky záznam z textu, použite šípky.

7. **Urobte si konspekt z učiva niektorého vyučovacieho predmetu.**

→ Vyhľadajte kľúčové slová.

→ Použite šípky, pomlčky.

→ Prehľadne čleňte heslá.

8. a) **Vypočujte si o vybranom symbole v Archíve Extra na webovej stránke RTVS.**

Počas počúvania si urobte poznámky na samostatný papier.

- b) Predneste svoje poznámky.

Čo už viem

- ☐ Dokážem si urobiť poznámky a konspekt z učiva jednotlivých predmetov.

V krajčírskej dielni

podstatné mená • životné a neživotné podstatné mená mužského rodu
rozprávanie s opisom

Kde bolo, tam bolo, bola raz jedna krajčírka dielňa. V nej stálo dvanásť figurín. Neboli to obyčajné figuríny. Krajčír nešil podľa nich šaty, ale šil mená pre všetko živé, čo po svete behá, i pre neživé, čo medzi nebom a zemou existuje: pre deti, tínedžerov, pre povolania, pre naše nálady, pre líšky, orly, vody, púpavy, lipy, sekvoje, krajiny...

Ako áno, ako nie, medzi obyvateľmi dielne sa začali spory. Prejavila sa medzi nimi hašterivosť, závistlivosť, chválenkárstvo. Figuríny menom Chlap a Hrdina sa hádali najviac. Jeden sa chválil, že za ním chodia politici aj prezidenti. Druhý tvrdil, že sa pozná so sudcami a futbalistami. Iba Dievča prežívalo radosť, keď mohlo prichýliť mláďatá, či to bolo vrabča alebo sloníča. Vysvedčenie jemne dohovárало zlému svedomiu a chlácholilo žiacke trápenia. Hotová búrka raz prepukla medzi Ulicou a Ženou. Hnev vznikol pre zebry. Jedna ich chcela mať na ceste, druhá v zoo, ale najradšej na vzorke šiat.

S figurínami bolo majstrovi ťažko vyjsť a v Srdci sa mu rodilo vážne rozhodnutie. Jeho usilovnosť vychádza nazmar, nuž musí tieto hádky ukončiť. Poslal teda figuríny do sveta! Nech si samy hľadajú svojich priaznivcov! Vedel, že figuríny sa nestratia, ba zmúdrejú a nájdu si aj nový domov. Kde? V našej učebnici. Cítite ten vietor? Už letia, už sa blížia!

1. a) Prečítajte si text.
- b) Pre ktorý slovný druh šil krajčír šaty?
Pomôžte si štvrtou vetou.
- c) Hovorte svoje názory.
- Prečo mal krajčír problémy s figurínami?
 - Čie vlastnosti vám pripomínajú vlastnosti figurín?
 - Potrebujú mladí ľudia vzory vo svojom živote? Prečo?
 - Na čo potrebujú podstatné mená vzory? Hovorte dôvody.
- d) Podčiarknite v texte všetky podstatné mená.
- e) Vyhľadajte v texte po tri podstatné mená podľa toho, čo pomenúvajú.

Osoby	Zvieratá	Veci	Rastliny

Vlastnosti	Deje	Vnútorne stavy

 Podstatné mená sú plnovýznamové ohybné slová, ktoré pomenúvajú

osoby: *tínedžer, obyvateľka, dieťa,* _____

zvieratá: *mlok, mucha, vrabča,* _____

veci: *stĺp, dielňa, nebo,* _____

rastliny: *topoľ, púpava, obilie,* _____

vlastnosti: *usilovnosť, dobrota, chválenkárstvo,* _____

deje: *vietor, búrka, učenie,* _____

vnútorné stavy: *hnev, radosť, trápenie,* _____

2. V texte úlohy 1 vyhládajte po päť podstatných mien podľa gramatického rodu. Napíšte ich v N sg.

Mužský rod	Ženský rod	Stredný rod

3. a) Vypíšte z vety podstatné mená. Porovnajte ich tvary. Čím sa líšia okrem významu?

S figurínami bolo majstrovi ťažko vyjsť a v srdci sa mu rodilo vážne rozhodnutie.

_____ - _____

_____ - _____

_____ - _____

_____ - _____

b) Svoje zistenia vyjadrite jednou vetou.

 Podstatné mená

- môžu byť **mužského, ženského** a **stredného** rodu;
- **ohýbame** (skloňujeme) podľa **pádov** (N, G, D, A, L, I);
- ich tvary môžu vyjadriť **jednotné** a **množné** číslo.

Rod, pád a číslo sú **gramatické kategórie** podstatných mien.

Vzory skloňovania podstatných mien

	Mužský rod	Ženský rod	Stredný rod
životné	chlap	žena	mesto
	hrdina	ulica	srdce
neživotné	dub	dlaň	vysvedčenie
	stroj	kosť	dievča

4. a) Ktoré povolania môžu súvisieť s nasledujúcimi predmetmi a javmi? Názvy povolání napíšte.

dielňa: _____

zem: _____

nebo: _____

učebnica: _____

- b) Ktoré veci, predmety môžu súvisieť s nasledujúcimi slovami? Napíšte iba názvy predmetov mužského rodu.

obchod: _____

tanier: _____

tlačiareň: _____

notebook: _____

- c) Vyberte si po šesť podstatných mien z úlohy a) aj b) a napíšte ich v tvare množného čísla. Použite pri tom zámeno *tí* alebo *tie*.

tí	tie
(tí) stolári	(tie) výklady

- d) Porovnajte podstatné mená mužského rodu v stĺpcoch. Čo pomenúvajú, čím sa líšia?

Podstatné mená mužského rodu

životné – ten/tí
označujú **osoby**:
elektrikár, hlásateľ...

neživotné – ten/tie
označujú **veci** alebo rôzne **javy**:
stôl, vietor...

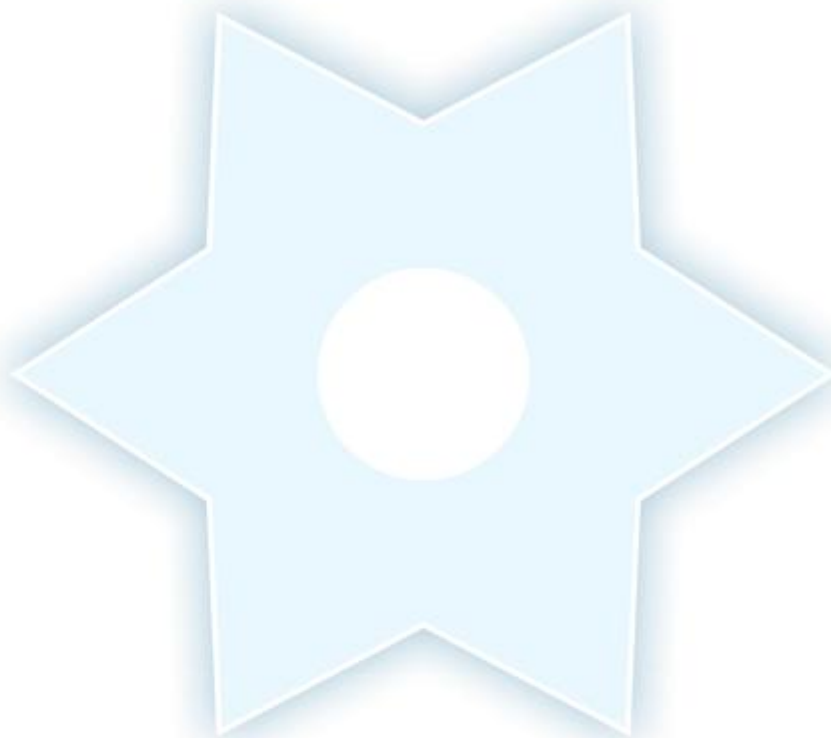
5. Žiak hovorí abecedu, ďalší ho zastaví. Na určené písmeno pohotovo hovorte životné a neživotné podstatné mená mužského rodu v množnom čísle.

Písmeno	Životné podstatné meno muž. rodu (tí)	Neživotné podstatné meno muž. rodu (tie)
A	anjeli	ananásy

6. Vyfarbite iba rámiky so životnými podstatnými menami mužského rodu.

7. **Hviezda predstavivosti.** Do stredu hviezd napíšte kľúčové slovo (počítač/smartfón, tablet...) a do cípov píšete slová, ktoré vám bez dlhého premýšľania zídu na um. Napíšte čo najviac životných podstatných mien mužského rodu.

8. a) Prečo sa text v úlohe 1 začína vetou Kde bolo, tam bolo... a prečo sa text ďalej člení na tri odseky?
b) Ako asi vyzerá krajčír, ktorý šije mená pre všetko živé i neživé? Predstavte svoj krátky opis alebo obrázok a navrhnete, kde by sa dal v rozprávaní použiť.

9. Vymyslite a zahrajte vtipnú scénu podľa rozprávky v úlohe 1. Rozdelte si úlohy postáv (figurín). Každá postava sa predstaví a povie, ktoré podstatné mená má najradšej, s kým sa priateli a čo robí vo voľnom čase.

Čo už viem

- ☐ Chápem význam podstatných mien a viem, čo pomenúvajú.
- ☐ Dokážem určiť gramatické kategórie (rod, pád, číslo) podstatných mien.
- ☐ Viem rozlíšiť životné a neživotné podstatné mená mužského rodu.

Vitajte v cirkuse!

životné podstatné mená mužského rodu
vzor chlap

Víta vás
slávny cirkus
Humberto!

Z nášho cirkusu si
odnesiete nezabudnuteľné
zážitky!

K nášmu cirkusu
patrí zábava a veľa
prekvapení!

Neváhajte,
navštívte náš
cirkus!

V cirkuse uvidíte
akrobatov, žonglérov,
cvičené šelmy
a klaunov!

S cirkusom
prišla do vášho
mesta nevídaná
šou!

- a) Prečítajte text tak, akoby ste ho hlásili z auta po uliciach mesta.

b) Čo chce docieľiť hlásateľ z cirkusu? Ako sú prednesené vety tomto v prejave (akú majú formu)?

c) Vyhľadajte vo vetách slovo, ktoré sa opakuje. Ako sa naň v jednotlivých vetách možno spýtať?

cirkus – Kto/Čo (vás víta)?

_____ – _____

_____ – _____

_____ – _____

_____ – _____

_____ – _____

_____ – _____

- a) Hovorte, čo je na obrázku, čo sa na ňom deje.

b) Napíšte o obrázku tri vety, podčiarknite v nich podstatné mená a určte ich pád.

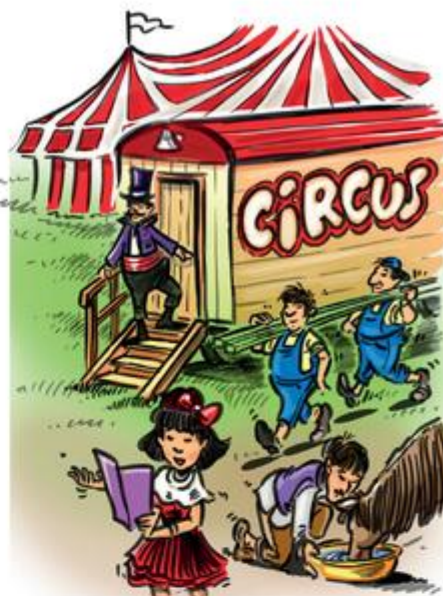
- c) Podstatné mená mužského rodu vyznačte farebne.

Podstatné mená **menia svoj tvar** podľa pádov – **skloňujú sa**:

Nominatív	(N)	Kto? Čo?	cirkus	_____
Genitív	(G)	Koho? Čoho?	(z) cirkusu	_____
Datív	(D)	Komu? Čomu?	cirkusu	_____
Akuzatív	(A)	Koho? Čo?	(vidím) cirkus	_____
Lokál	(L)	O kom? O čom?	(o) cirkuse	_____
Inštrumentál	(I)	S kým? S čím?	(s) cirkusom	_____

3. a) Prečítajte text a napíšte, akú má tému.

Strýko Fero rád pomáha pri stavbe cirkusu a všeličo o ňom vie. Postaviť taký cirkus nie je jednoduchá vec. Výber miesta súvisí s dosahom elektriny a vody. Tiež treba zaistiť krmivo, ovos, seno, zeleninu, mäso. Pracovníci cirkusu bývajú v drevených maringotkách alebo moderných obytných príviesoch – karavanoch. Všetci zamestnanci majú svoje úlohy. Ošetrovatelia sa musia starať o zvieratá, čistiť ich, česať, kŕmiť, ošetrovať kopytá a pazúry a pripravovať ich na vystúpenie. Pomocníci musia upratať, stavať či búrať stan. Uvádzačovi patrí príprava a moderovanie vystúpenia. Úlohou šoférov je prepravovať kamiónmi ťažké náklady, ale aj pripravovať manéž na vystúpenie akrobatov. Cvičiteľ trénuje zvieratá, ale zároveň môže byť i žonglérom. Iný člen cirkusu hrá úlohu šaša a nesmú chýbať hudobníci.

Téma: _____

b) Podčiarknite v texte životné podstatné mená mužského rodu a napíšte ich v základnom tvare (v N sg.). V napísaných podstatných menách podčiarknite *koncovú spoluhlásku* alebo *samohlásku o*.

c) Vyberte si niektoré z podstatných mien a skloňujte ho podľa vzoru *chlap* v tabuľke. Všímajte si pádové prípony oboch podstatných mien a povedzte, čo ste zistili.

Pád	Jednotné číslo	Množné číslo
N	chlap- Ø (ded- o)	chlap- i (ded- ovia , brat- ia)
G	chlap- a	chlap- ov
D	chlap- ovi	chlap- om
A	chlap- a	chlap- ov
L	o chlap- ovi	o chlap- och
I	chlap- om	chlap- mi

Pád	Jednotné číslo	Množné číslo
N		
G		
D		
A		
L		
I		

4. a) Z tabuľky vypíšte všetky tvary, v ktorých pádová prípona obsahuje *i*.

b) Podstatné mená *šofér*, *žonglér*, *akrobat* napíšte v tých istých tvaroch a pádové prípony vyznačte červenou.

D sg. _____

L sg. _____

N pl. _____

I pl. _____

5. Spomeňte si na chválenkársku figurínu *Chlap* z rozprávky *V krajčírkej dielni*. Pomôžte mu s vychvaľovaním a napíšte, ktoré ďalšie dôležité povolania za ním môžu chodiť.

prezident, _____

Podľa **vzoru chlap** sa skloňujú **životné podstatné mená mužského rodu** zakončené v N sg. na **spoluhlásku** alebo na **samohlásku -o**: *priateľ, člen, šašo*, _____, _____.

V tvare **G a A sg.** je pádová prípona **-a**:

bez člena, _____,

vidím šaša, _____.

V tvare **N pl.** sú pádové prípony **-i/-ia/-ovia**:

zamestnanci, priatelia, šašovia

_____, _____, _____.

- 6. a)** Doplňte pádovú príponu. Podčiarknite podstatné mená mužského rodu, ktoré nie sú v N pl.

Cirkus Orlando vstúpil do Palánku!

Stoja tu rozliční ľudia z mesta: kočiš___ s bičmi za sárami čižiem, traťoví robotníci___, remeselnícki majstr___, tovariš___, učn___, železničiar___ z trate aj zo skladov, ako aj iní ľudia, najmä z ulíc spod železničnej stanice. Skôr ako sa začalo vykladať, farbisto vyobliekaní cirkusant___, miešanica nácií z dvoch osobných vozňov, dvaja žandár___ a štyria mestskí policajt___ v svetlých letných rovnošatách, niekoľko hasič___ a službukonajúcich železničiar___ zatlačilo divák___ za cestu, až k múrom židovského cintorína, aby neprekážali.

nácia = národnosť, žandár = strážnik/policajt v minulosti

Ladislav Ballek: *Kraj za vinicam*

b) Hovorte o tom, ako sa v súčasnosti spravidla prepravuje cirkus alebo lunapark.

c) Napíšte päť ďalších povolání v N pl., ktoré sa na preprave a stavbe cirkusu podieľajú.

- 7. a)** V podstatných menách v N sg. zakrúžkujte hlásku, podľa ktorej sa podstatné meno radí k vzoru *chlap*.

b) Podstatné mená napíšte v určenom tvare.

N sg.	účtovník	syn	brat	kaskadér
D sg.				
N pl.				
G pl.				

c) Podstatné mená napíšte v tvare I pl. a zistite, prečo sa prípony líšia.

sused – _____ rodič – _____ podnikateľ – _____

chodec – _____ ujo – _____ otec – _____

- 8.** Do viet doplňte podstatné mená v správnom tvare. Každé slovo použite len raz.

výtvarník, maskér, divák, herec, sponzor, hudobník, reportér, moderátor

_____ so záujmom sledujú zábavné predstavenie. O dobrú zábavu sa musia pričiniť _____ a _____. Na príprave scény a účinkujúcich sa však podieľali _____ aj _____. Na náklady prispeli niekoľkí _____. Celý program uvádzajú skúsení _____. Po predstavení ich čakajú _____ a kladú im zvedavé otázky.

- 9.** Ústne vysvetlite význam prísloví. Vyhľadajte v nich životné podstatné mená mužského rodu a použite ich v D sg. v novej vete.

Po bitke je každý generál. _____

Hlad je najlepší kuchár. _____

Každý je kováčom svojho šťastia. _____

Cvik robí majstra. _____

- 10. a)** Vlastné mená podľa vzoru chlap použite v slovných spojeniach v určenom tvare.

Slovák (N pl.), Fín (I pl.), Jozef (D sg.), Štúr (L sg.), Adamec (G sg.)

b) Zakrúžkujte, čo majú všetky podstatné mená rovnaké. Podstatné mená napíšte v tvare N pl. (V prípade potreby použite KSSJ.)

Čech – _____ beloch – _____ slaboch – _____

černoch – _____ mních – _____ divoch – _____

- 11. a)** Obchádzka. Prečítajte si vety a podčiarknite v nich podstatné meno mužského rodu.

Človeku je ťažko samému. Pátranie po stratenom človekovi ukončili.

b) Porovnajete pádové prípony podčiarknutého podstatného mena. Posúďte, či môže byť obchádzka pravidiel v jednom zo slov.

c) Aký tvar má slovo človek v N pl.? Použite ho vo vete.

- 12.** Podstatné mená v zátvorke napíšte v správnom tvare.

Veľa (spolužiak) _____ má svoju stálu záľubu. (Denis) _____ napríklad učarovalo rybárstvo. S dvoma (strýko) _____ chodí pravidelne na rybačku. (Jakub) _____ zaujíma futbal. Pozná mnohých (hráč) _____ a (tréner) _____ európskych družstiev. Mňa bavia tímové počítačové hry s viacerými (hráč) _____. (Otec) _____ sa nepáči, keď hrám prídlho. Moji (súper) _____ majú doma s (rodič) _____ podobné nezhody.

- 13.** Pracujte v skupinách. Vyberte si úlohu A alebo B a svoje práce prezentujte.

A Napíšte pozvánku na zábavné, umelecké či cirkusové predstavenie.

B Napíšte inzerát, v ktorom agentúra hľadá účinkujúcich do zábavného programu.

Futbal proti rasizmu a intolerancii

životné podstatné mená mužského rodu
vzor hrdina

1. a) Prečítajte si titulky k správam/článkom. S ktorými druhmi športov súvisia?
- b) Ako voláme športovcov v článkoch? Na tabuľu napíšte ďalšie pomenovania športovcov zakončené na -a.
- c) Ktoré športy máte radi a prečo? Debatujte.

▲ / FUTBAL / Marek Hamšík

Včerajší nádherný
Hamšíkov gól

V športovej gymnastike
za SR v Paríži
Samuel Piasecký

Slovensko

dnes 12:47

Video

Slovensko druhé
na medzinárodnom
turnaji
vo vodnom póle

Jaroslav Halák vraj
brankárom okamihu

Jaroslav Halák

hokej

2. Ako si predstavujete „športové správanie“? Urobte si brainstorming, potom mapu mysle.
3. Zamysleli ste sa niekedy nad správaním divákov na futbalových štadiónoch? Na čo majú slúžiť športy, športové turnaje a súťaže? Hovorte svoje názory.

4. a) Prečítajte.

Futbal proti rasizmu a intolerancii

Členovia Bratislavskej ligy v malom futbale v spolupráci s predstaviteľmi *OZ Ľudia proti rasizmu* organizujú už vyše desať rokov zaujímavý turnaj. Turnaj prebieha bez výtržníctiev, v súťaživej športovej atmosfére. Kapitáni mužstiev, futbalisti, rozhodcovia, športoví poradcovia i fanúšikovia a diváci svojou účasťou podporujú myšlienku, že rasizmus a neznášanlivosť na futbalové štadióny nepatrí.

b) Ktoré slová sú vám neznáme? Podčiarknite ich a spoločne si ich vysvetlite.

c) Vyhľadajte životné podstatné mená mužského rodu a hovorte ich v N sg. Vypíšte tie, ktoré sú zakončené na -a.

5. a) Prvé podstatné meno z úlohy 4 c) skloňujte ústne a druhé písomne spolu so vzorom *hrdina*.

Pád	Jednotné číslo	Množné číslo
N	hrdin- a	hrdin- ovia (huslist- i)
G	hrdin- u	hrdin- ov
D	hrdin- ovi	hrdin- om
A	hrdin- u	hrdin- ov
L	o hrdin- ovi	o hrdin- och
I	hrdin- om	hrdin- ami

Pád	Jednotné číslo	Množné číslo
N		
G		
D		
A		
L		
I		

- b) Porovnajte pádové prípony podstatných mien so vzorom. Čo ste zistili?

Podľa vzoru **hrdina** sa skloňujú **životné podstatné mená mužského rodu** zakončené N sg. na **samohlásku -a**: *rozhodca, futbalista, poradca*, _____, _____.

V tvare **G a A sg.** je pádová prípona **-u**: *rozhodcu, huslistu*, _____.

V tvare **N pl.** je pádová prípona **-ovia**: *rozhodcovia, poradcovia*, _____.

Podstatné menách vzoru *hrdina* v N sg. zakončené na **-ita, -ista** (*husita, huslista*) majú v **N pl.** pádovú príponu **-i**: *husiti, huslisti*, _____.

A čo huslisti a futbalisti?

6. Podstatné mená napíšte v tvare G sg. a N pl. Pádové prípony napíšte červenou farbičkou.

obhajca – _____, _____

príjemca – _____, _____

hokejista – _____, _____

tenista – _____, _____

klavirista – _____, _____

šachista – _____, _____

7. a) Podstatné mená skloňované podľa vzoru *chlap* a podľa vzoru *hrdina* napíšte v určenom tvare.

	včelár	chirurg	výpravca	traktorista
G sg.				
N pl.				
G pl.				
I pl.				

- b) Zakrúžkujte prípony, v ktorých sa vzory odlišujú.

- 8.** Vo vetách podčiarknite životné podstatné mená mužského rodu, roztriedte ich podľa vzorov, určte ich pád a číslo.

Trénerovi sa podarilo vychovať z hráčov dobrý tím. Na návštevu prišli mamini kolegovia. V dnešnom zápase uznanie patrí obrancom. Strážca štadióna si všimol nevítaných návštevníkov. Útočníkovi súpera nevyšiel ťah na bránku. Raz by chcel byť špecialistom v policajnom zbore. Nevydarený zápas mal však aj obhajcov.

Vzor <i>chlap</i>	Pád	Číslo	Vzor <i>hrdina</i>	Pád	Číslo

- 9.** a) Podstatné mená dajte do správneho tvaru. Podčiarknite tie, ktoré sa skloňujú podľa vzoru *hrdina*.
b) Do okienok napíšte pád a číslo doplnených podstatných mien.

Píšem mejl (majster) _____ a (Gejza) _____. Nepoznám (údržbár) _____ ani (správca) _____ štadióna. Na pódiu stáli (spevák) _____ a (gitarista) _____.
(pastier) _____ a (bača) _____ potešilo jarné slnko.

- c) Podstatné mená dajte do určeného tvaru. Podčiarknite tie, ktoré sa skloňujú podľa vzoru *hrdina*.

hvezdár (I pl.) – _____ Slovák (L sg.) _____
sudca (I pl.) – _____ starosta (N pl.) – _____
dobrodruh (N pl.) – _____ vládca (A sg.) – _____
sluha (D sg.) – _____ Ján Botto (G sg.) – _____

- d) Dve podstatné mená podľa vzoru *hrdina* použite vo vetách.

- 10.** Podstatné mená napíšte v určenom čísle a páde. Určte vzor.

G sg. úradník____, dídžej____, Milan____ vzor: _____
G sg. tat____, artist____, výpravc____ vzor: _____
N pl. údržbár____, obyvateľ____, dedk____ vzor: _____
N pl. bač____, kulturist____, porotc____ vzor: _____
I pl. starost____, poradc____, klavirist____ vzor: _____

11. 🗨️ Slovné spojenia s vlastnými menami napíšte v správnom tvare a určte ich pád a číslo.

Brat sa učil báseň (básnik Samo Chalupka) _____.

Staré grécke povesti a báje od (spisovateľ Eduard Petiška) _____

_____ rozprávajú o starovekých gréckych hrdinoch. V televíznej relácii som

videl (humorista Milan Lasica) _____.

(Herec Michal Dočolomanský) _____

preslávila inscenácia Na skle maľované.

12. a) 🗨️ Zabavte sa s ustálenými slovnými spojeniami a nájdite povolania, ktoré by s nimi mohli priamo súvisieť.

Zahral to do autu.

Kto sa bojí, nech
nejde do lesa.

Hrá druhé husle.

Dva razy meraj
a raz strihaj.

Lieta v oblakoch.

Váži každé slovo.

Nechváľ deň
pred večerom.

Má posledné slovo.

- b) Vyberte si štyri ustálené slovné spojenia a vtipne ich obmeňte.

Futbalista namiesto po trávniku lieta kdesi v oblakoch.

13. Doplňte chýbajúce pádové prípony. Zakrúžkujte podstatné mená, ktoré sa skloňujú podľa vzoru *hrdina*.

dobrému odborník____, dvaja šofér____, slávni režisér____, pravekí lovc____, od známych
archeológ____, s troma remeselník____, naši farmár____, s dvoma beloch____ a s černoch____,
miestni ovocinár____, spokojní obyvatel____, spravodliví sudc____, dvaja slovenskí hvezdár____,
skupina karatist____, skúsenému kanoist____, aktívni občan____, mnohí Košičan____,
záujemc____ o zájazd, so všetkými nájomc____ bytov, traja detektív____

14. 🗨️ Do triednych novín napíšte správu o športovom dni vo vašej škole. Použite čo najviac životných podstatných mien mužského rodu. V správe poskytnite informácie podľa schémy.

Čo už viem

- ☐ Viem určiť životné podst. mená mužského rodu, ktoré sa skloňujú podľa vzorov *chlap* a *hrdina*.
- ☐ Ovládam pravopis pádových prípon vzorov *chlap* a *hrdina*.

Hra učením, učenie hrou

neživotné podstatné mená mužského rodu
vzor dub

Bývali sme v dome stráženom alejou líp, s malým dvorom a záhradkou obklúčenou šíповými ružami. Na dvore boli dve marhule. Pod nimi v piesku a na hojdačke sme sa hrávali ako škôlkari. Rodičia sa pokúšali do záhrady zasadiť zeleninu a zemiaky, nikdy však nič nevyrástlo. Príčinou nebola zlá pôda, málo slnka a vody. Úroda sa nekonala kvôli chalanom.

Na jednej strane záhrady boli ríbezle, na druhej čerešne medzi dvoma slivkami. Lekvár a kompóty však z nich nikdy neboli.

Jozef Mikloško: Prísne tajné

1. a) Prečítajte si úryvok zo spomienok spisovateľa.
- b) Vyhľadajte podstatné mená mužského rodu a roztriedte ich na životné a neživotné. Napíšte ich v tvare N sg.

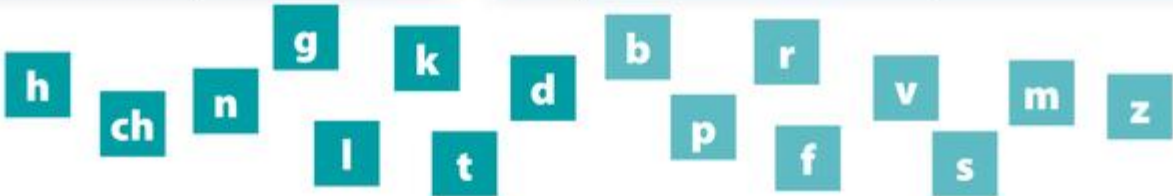
Životné podstatné mená mužského rodu	Neživotné podstatné mená mužského rodu

- c) V neživotných podstatných menách podčiarknite spoluhlásku na konci slova.
- O ktoré druhy spoluhlások ide? _____

2. Vyberte si jedno z podstatných mien z úlohy 1 c) a skloňujte ho spolu so vzorom dub.

Pád	Jednotné číslo	Množné číslo
N	dub-Ø	dub- y
G	dub- a (piesk- u)	dub- ov
D	dub- u	dub- om
A	dub-Ø	dub- y
L	o dub- e (o piesk- u)	o dub- och
I	dub- om	dub- mi

Pád	Jednotné číslo	Množné číslo
N		
G		
D		
A		
L		
I		

Podľa vzoru **dub** sa skloňujú **neživotné podstatné mená mužského rodu** zakončené na **tvrdú** alebo **obojakú** spoluhlásku: *zemiak, dom, voz*, _____, _____.

V tvare **N pl.** a **A pl.** je pádová prípona **-y**: *zemiaky, domy, vozy*.

V tvare **G sg.** je prípona **-a**: *bez chleba, bez Vlada*, ALE často aj **-u**: *bez medu, bez strachu*.

V tvare **L sg.** je prípona **-e/-u**: *v byte, o futbale, vo vlaku, vo vzduchu*.

3. **Tvoríte** Z každej skupiny z úlohy 1 b) si vyberte dve podstatné mená a použite ich v tvare N pl. alebo A pl. vo vetách o svojom obľúbenom parku či ihrisku.

4. Vo vete podčiarknite neživotné podstatné mená mužského rodu, ktoré sa skloňujú podľa vzoru *dub*. Do okienka napíšte ich pád a číslo.

Najlepší džem robí moja mama z jahôd. Nerastú nám však

v záhrade za domom. S mamou chodíme na samozber jahôd.

Na jahodovom poli nám teta prideliť riadok. Trsy sú

boгато obsypané plodmi. Mamu bolí chrbát, nuž

zbiera v podrepe. Ja som ešte ohybný ako prút, a tak sa nám čoskoro

naplnia dva košíky. Doma si nesadnem za stôl k počítaču, ale mame pomáham.

Keď mama zavarí kompót, vyloží hrniec na balkón, aby sa ochladil. Potom

mi urobí puding s čerstvými jahodami a začne variť môj obľúbený džem.

5. a) Podstatné mená roztriedte podľa pádovej prípony v G sg.

život, list, vietor, krk, potok, Zvolen, mráz, prst, gram, les, dres, vlak

G sg. -a	G sg. -u
(zo) života	(z) listu

- b) Tri podstatné mená z každej skupiny použite v slovnom spojení v N pl.

ľudské životy, _____

6. Doplňte.

Víchrice vyvrátila niekoľko strom____. Na východ____ mali obyvatelia starosti s rozvodnenými potok____. Vlak____ pre poruchy na trati meškali. Preprava cestujúcich bola zabezpečená autobus____. Silné vetr____ ustali a tmavé oblak____ mizli z oblohy. Trh____ sa opäť zaplnili ľuďmi. Pri jednom zo stánk____ sa predávali stromček____. V ďalšom zas ponúkali zemiak____, kaleráb____ a rôzne druh____ šalát____. Nechýbal ani výber odev____ a remeselníckych výrobk____. Dlhšie rad____ sa tvorili pri stánk____ s nanuk____ a so zmrzlinou. Z viacerých druh____ sa najviac mýňala zmrzlina s kúsk____ čokolády. Predavači v stánk____ nešetrili úsmev____ a ochotou. Aj medzi sebou majú dobré vzťah____. S problém____ si vždy vedia poradiť.

7. Do viet doplňte vhodné podstatné mená v správnom tvare a určte ich pád a číslo.

pohľad

necht

film

prívesok

vlas

obchod

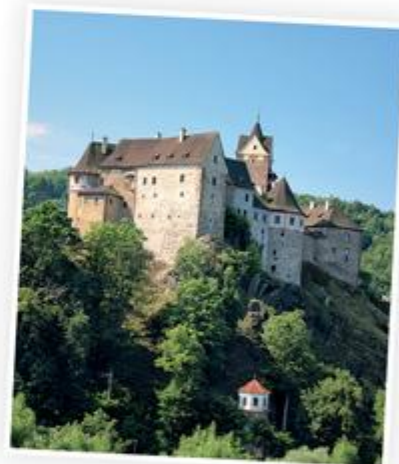
pozdrav

účes

Stretli sa im____ (____). Vymenili si tiché____ (____). Rado má____ (____) ostrihané nakrátko. Andreu v tom____ (____) takmer nespoznal. Na krku jej viseli____ (____). Stretli sme sa v____ (____). S tými____ (____) si dala veľa práce. Zamilovala sa do dobrodružných____ (____).

8. a) Prečítajte si text. Podčiarknuté podstatné mená roztriedte a i/y v príponách napíšte farebne.

Králi si v stredoveku dávali stavať hrady. Turci často obliehali ich múry. V čase mieru hrávali rytieri zápasy. Za múrmi hradu bojovali so svojimi rivalmi o česť či o nevestu. Krajčírí šili pre panstvo odevy. Šľachtici nosili na sebe šperky a drahokamy. Za stáročia sa bohatstvo a poklady stratili, vladári zostali iba v kronikách. O zvyšky hradov sa dnes zaujímajú ochranári pamiatok a pri ich záchrane pomáhajú nadšení dobrovoľníci.

tí	tie
králi	hrady

b) Zdôvodnite rozdiel v podstatných menách, ich vzoroch a pravopise. Stručne zapíšte do rámkov.

c) Zakrúžkujte dve podstatné mená, ktoré majú v rozdielnych stĺpcoch rovnakú pádovú príponu, a zhodu vysvetlite.

9. 🧩 Utvorte prirovnania, v ktorých použijete neživotné podstatné mená mužského rodu tvrdého zakončenia.

štíhly ako smrek mocný ako _____
 rýchly ako _____ sladký ako _____
 horký ako _____ pomalý ako _____
 zdravý ako _____ studený ako _____

10. 🎲 Pohrajte sa s neživotnými podstatnými menami mužského rodu zakončenými tvrdou alebo obojakou spoluhláskou.

a) Doplňte chýbajúce hlásky v ľavom stĺpci. V pravom stĺpci vytvorte slová, ktoré sa budú začínať poslednou hláskou slov v ľavom stĺpci.

D	U	B
D	O	
S	U	
S	Y	
R	Y	
P	Á	
V	O	

B	R	O	K
			K
			K
			K
			K
			K
			K

K	O	R	D

D	Y	M
	Y	P
	O	S
	I	S
	O	D
	Ó	R
	Ô	Ň
	L	G

b) Najprv vytvorte slovo v pravom stĺpci. Potom doplňte neživotné podstatné mená mužského rodu do ľavého stĺpca, ktoré sa končia rovnakou hláskou, akou sa začínajú slová v pravom stĺpci.

11. Podstatné mená v zátvorkách napíšte v správnom tvare.

(Strom) _____ rastú a každý rok na nich trochu pribudne. (Kruh) _____ na priečnom reze kmeňa nazývame (letokruh) _____. Sú to ročné (prírastok) _____ dreva. Po celú zimu (strom) _____ odpočívajú. Na jar sa na vetvách zjaví zelené (púčik) _____ a onedlho i (list) _____. Strom sa okrášľí (kvet) _____ a budúci (plod) _____. (Buk) _____, (dub) _____, (hrab) _____, (smrek) _____ majú rozličné (plod) _____. V tieni pod košatými (stromy) _____ tiež začnú rásť (hríb) _____ a lesné (zvonček) _____.

Ach, tie (prí-, ná-) stroje!

neživotné podstatné mená mužského rodu
vzor stroj

Nemyslíte si, že v našej rodine nemáme radi stroje, strojčky, prístroje, nástroje, mobily, počítače a všakovaké spotrebiče. Práve naopak. Lenže práve vtedy, keď otec odcestoval do Japonska na služobnú cestu, začali sa rad za radom kaziť. Začal to vysávač. Prestal ťahať a fuk všetok prach von! Potom ovládač odmietol prepínať televízne programy. Mixér chytil čudný zvuk a fén začal hrmotiť, tak sme ho radšej odložili do kúta. Vypínač v kúpeľni prestal fungovať, no cez deň to neprekážalo. Klinec, ktorý držal obraz nad gaučom, sa chystal vypadnúť. Nato prišla babička, že sa jej pokazil písací stroj. Ona je spisovateľka. Tak som ju prinútil sadnúť si k môjmu počítaču, aby sa konečne naučila na ňom písať tie svoje príbehy. Lenže stolík bol prislabý na jej náklad kníh, ktoré si priniesla v batohu. Povolil na ňom spoj – to sú tie dnešné nábytky!

Museli sme s tým začať niečo robiť. Našiel som kladivko, lep a skrutkovač. Lenže medzitým mi zmizol USB kľúč a chuť do opráv ma prešla. Mama sa však nedala vykoľajiť. Začala googliť a víťazoslávny hlasom oznámila: „Zajtra bude u nás všetko fungovať!“

1. a) Prečítajte si a porovnajte podčiarknuté podstatné mená. Čo ste zistili?

rod

životnosť

N sg.

N pl.

b) Vypíšte z textu po osem neživotných podstatných mien mužského rodu a roztriedte ich podľa zakončenia v N sg.

Tvrdá/obojaká spoluhláska	Mäkká spoluhláska

c) Podľa ktorého vzoru sa skloňujú podstatné mená v ľavom stĺpci? _____

d) **Hádaj, na čo myslím.** Jeden z vás myslí na predmet, ktorého pomenovanie je v mužskom rode a je zakončené na mäkkú spoluhlásku. Pomocou zatvorených otázok sa snažite prísť na to, na ktorý predmet váš spolužiak myslí.

Príklady zatvorených otázok:

Je predmet kovový?

Je čiernej farby?

Nájdeme ho v debne s náradím?

2. Podstatné meno *spotrebič* vyskloňujte spolu so vzorom *stroj*.

Pád	Jednotné číslo	Množné číslo
N	stroj- Ø	stroj- e
G	stroj- a (čaj- u)	stroj- ov
D	stroj- u	stroj- om
A	stroj- Ø	stroj- e
L	o stroj- i	o stroj- och
I	stroj- om	stroj- mi

Pád	Jednotné číslo	Množné číslo
N		
G		
D		
A		
L		
I		

Podľa vzoru **stroj** sa skloňujú **neživotné podstatné mená mužského rodu** zakončené na **mäkkú spoluhlásku**: *nôž, závej, vozeň*, _____, _____.

V tvare **N pl.** je pádová prípona **-e**: *nože, záveje, vozne*, _____, _____.

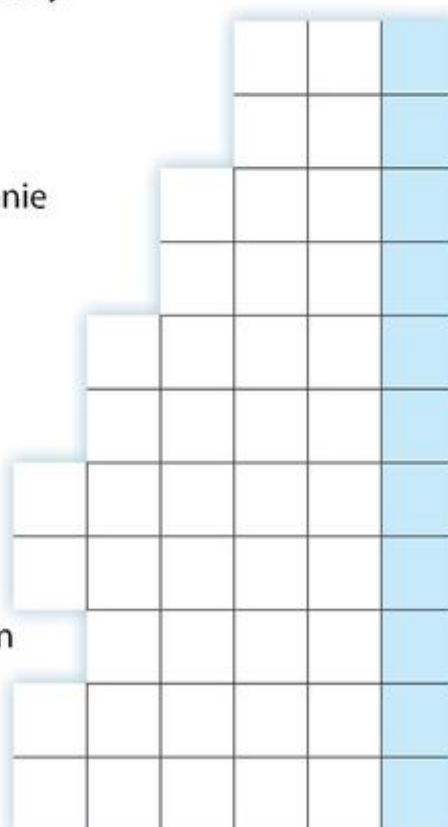
V tvare **G sg.** je pádová prípona **-a**: *bez noža, z vozňa, zo záveja*;

(v niekoľkých prípadoch **-u**: *z čaju, z peľu, z plyšu...*).

V tvare **L sg.** je pádová prípona **-i**: *o noži, v záveji, vo vozni*, _____, _____.

3. Pomocou dopĺňovačky si zopakujte mäkké spoluhlásky.

1. tyčinka na farbenie perí
2. nádoba upletená z prútia
3. nástroj na zamykanie a odomykanie
4. krčah (odzadu)
5. najhrubší prst ruky alebo nohy
6. povedať (rozkáz 2. os. sg.)
7. krik, lomoz
8. naša najväčšia šelma
9. kĺb spájajúci rameno s predlaktím
10. ozdobný krúžok na prst
11. jarná bylina so žltými kvetmi

4. Precvičte si skloňovanie. Doplňte pádovú príponu a určte číslo a pád.

do prázdneho koč	na diaľkovom vypínač	predné stierač
v konskom postroj	bez vodných zdroj	vlani v marc
po toľkom plač	bez dobrých štetc	pohrebné venc
bez sladkého čaj	s nepremokavými plášť	z USB kľúč
z práchnivého pň	v čistých prameň	dva ovládač

5. Podstatné mená napíšte v správnom tvare.

Koľko je vonku (stupeň) _____. Poľovníci sa vybrali do (háj) _____.
Chceš do (čaj) _____ citrón? Máte tu teplo ako v (raj) _____. Prechádzali sme okolo (prameň) _____. Oblečte sa do našich (kroj) _____.
S vyletujúcimi (roj) _____ včiel mal včelár veľa práce. Na Slovensku máme veľa liečivých (prameň) _____. Koľko je tu (lieskovec) _____! Príroda sa prebúdzajúca pod teplými (lúč) _____ slnka. Po (kameň) _____ prebehla jašterička. (Topol') _____ sa v minulosti vysádzali ako vetrolamy. Fotografie som si stiahol do (počítač) _____. Odpad triedime do štyroch (kôš) _____.

6. Ktoré podstatné mená podľa skloňovania do riadkov nepatria? Podčiarknite ich a použite vo vetách.

púčik, list, kvet, lupeň, plod _____

peľ, výhonok, kmeň, zvonec, trň _____

roj, javor, orech, orgován, smrek _____

hríb, podbeľ, zvonček, iskerník, tulipán _____

7. a) Pozrite si obrázok. Potom si ho zakryte a vymenujte predmety a javy, ktoré ste si zapamätali.

b) O predmetoch a javoch vytvorte tri vety. V každej vete použite dve podstatné mená mužského rodu, a to v rôznych tvaroch sg. a pl.

Podarilo sa mi nájsť štetce a skrutkovač.

8. a) Doplňte chýbajúce tvary podstatných mien.

o vetroni		vetrone		s vetroňmi	
	so strapcom		zo strapcov		
	s nápojom			s nápojmi	
o lúči		lúče			
	s topoľom		z topoľov		
					N sg.

b) Doplňte pád a číslo pre jednotlivé stĺpce.

c) Podstatné mená napíšte v tvare N sg.

9. a) Obchádzka. Prečítajte si vety a podčiarknite neživotné podstatné meno mužského rodu zakončené v N sg. na mäkkú spoluhlásku.

Dnešný deň sa vydaril. Od dnešného dňa začnem športovať. K dnešnému dňu bolo treba zaplatiť účty. Po dnešnom dni sa všetko zmení. Mačka vo dne zväčša spí. Tri dni som ťa nevidela. Ľudia sa už nevedeli dočkať teplejších dní.

b) Porovnajte tvary podstatného mena *deň* so vzorom *stroj*. V čom sa líšia?c) Použite odlišné tvary slova *deň* vo vetách o svojom týždni.

10. a) **Tvoríte** Rozohrajte svoju fantáziu a vymýšľajte spolu prístroje či stroje, ktoré by boli užitočné, ale nikto ich doteraz nezostrojil.

b) Najlepšie, najzaujímavejšie nápady si napíšte. Vyberte si jeden z vymyslených strojov a nakreslite ho.

stierač zlej nálady, vsávač vedomostí...

Čo už viem

- ☐ Viem určiť neživotné podst. mená mužského rodu, ktoré sa skloňujú podľa vzorov *dub* a *stroj*.
- ☐ Ovládam pravopis pádových prípon vzorov *dub* a *stroj*.

Rodinný dom na predaj

Zhrnutie podstatných mien mužského rodu

1. Ktoré pomenovania osôb a povolání môžu súvisieť s obrázkom? Hovorte čo najviac životných podstatných mien mužského rodu v N pl. a šesť z nich napíšte.

2. a) Doplňte pádové prípony.

V marc___ ešte na väčšine územia pretrvávali mraz___. V severných okres___ padal hustý sneh. V horských oblastiach skončilo nejedno auto v závej___. Na cesty nastúpili autá so snehovými pluh___. Mnohí vodič___ si predčasne vymenili zimné pneumatiky. Policajt___ mali plné ruky práce s prevráteným kamióň___, ale kamionist___ sa podarilo dostať z auta v poriadk___. Nečakane silné vetr___ vyvrátili niekoľko strom___ na koľaje, preto vlak___ dve hodiny meškali. Jeden z jazdných pruh___ na diaľnici musel byť na pár hodín odstavený. Breh___ pozdĺž cesty boli pokryté bielym srieň___. Motorest___ žiarili reklamami a tešili sa každému hosť___. Zo strechy budovy viseli priehľadné cencúľ___. Šofér___ nákladiak___, kamionist___, taxikár___ a vodič___ osobných áut túžia vypiť si po dlhej jazde šálku horúceho čaj___. Strážc___ parkoviska sa končila služba, bol rád, že sa v tomto dn___ ani v celom týždň___, nič zlého nestalo. Naposledy posvietil lampáš___ do tmavých kút___ parkoviska a vrátil sa do strážneho domček___ na okraj___ areál___.

- b) Vypíšte z úlohy a) po dve podstatné mená ku každému vzoru podstatných mien mužského rodu.

Vzor chlap	Vzor hrdina	Vzor dub	Vzor stroj

3. a) Prečítajte si ešte raz príbeh o figurínach (s. 72), čiže vzoroch podstatných mien, ktoré musel krajčír pre hádky vyhnať do sveta.
- b) Dokážte, že v učebnici zmúdreli a našli medzi sebou nielen rozdiely, ale aj veľa spoločného. Slová *pilot, parašutista, pasažier, sprievodca* napíšte v určenom tvare na správne miesto.

	Vzor <i>chlap</i>		Vzor <i>hrdina</i>	
D sg.				
L sg.	(o)			

- c) Dokážte, že všetky vzory mužského rodu našli v niektorých pádoch spoločnú reč. Nájdite ju pomocou podstatných mien *plášť, šepkár, sólista, mikrofón*.

	G pl.	D pl.	L pl.	I pl.
<i>chlap</i>				
<i>hrdina</i>				
<i>dub</i>				
<i>stroj</i>				

4. Podčiarknite podstatné meno, ktoré do plôšky nepatrí, a napíšte ho v N pl.

otáznik
odsek dĺžň
výkričník
text

test úvod
konspekt
spevák
refrén

verš
rušeň
rým palec
čaj

výtvarník
herec režisér
osvetľovač
scenárista

5. Určte číslo a pád podstatných mien mužského rodu. Určte aj životnosť/neživotnosť, vzor skloňovania a tvar podstatného mena v N sg.

Po mesiacoch a rokoch v Prešove sa vracali inžinieri s čerstvými diplomami a veľkými plánmi do svojich krajov ako aj v minulosti ich predchodcovia.

Podst. meno	N sg.	Číslo	Pád	Životnosť	Vzor

Diogenes

rozprávanie s opisom

Moji spolužiaci chovali doma psíky, mačky alebo morské prasiatka. Aj ja som túžila mať psíka. Jedného dňa sa u nás zjavil strýko s košíkom v ruke. V ňom bolo šteniatko jazvečika. Malo krásne mandľovo hnedé oči a srst' hnedú ako čokoláda. Kratšie labky, telo trochu pripomínajúce klobásku. Strýko nás ubezpečil, že je to psík a bude dobrým strážcom. Za príchod sme mu vybrali malý drevený súdok, ktorý som vystlala koberčekom. Rodičia mu vymysleli meno Diogenes podľa starého filozofa, ktorý býval v sude. Lenže náš Diogenes nestál o príchod s okrúhlymi stenami, pre ktoré súdok nestál celkom pevne na zemi. Diogenes spával zásadne na trávniku pred domom na ulici. Chcel mať prehľad o tom, kto sa blíži k našej bránke, aby mohol začať štekať.

Lenže okolo domu lietali autá a to psík považoval za ešte väčšiu hrozbu pre ľudí, ktorých mal v domove strážiť. Ako rástol, rástla jeho odvaha odstrašiť tie vrčiace obludy a vždy sa kúsok za nimi rozbehol. Raz dolu, raz hore. Až raz... Zaškrípali brzdy. Žiaden štekot. Keď som vyšla na ulicu, náš mladý Diogenes ležal bez známok života na ceste. Letela som k nemu a volala pritom na brata. S bratom sme ho položili na dosku, ktorú sme našli v pivnici, a preniesli na terasu. Labky pokryté hustou ligotavou srstou a huňatý chvost viseli bezvládne z dosky. Dlhé uši ležali pri tvári a oči mandľovej farby boli naširoko roztvorené. Tak ako vo filmoch sa mŕtvym dlaňou zatlačia oči, prešla som mu aj ja dlaňou po viečkach. V okamihu sa ale oči opäť roztvorili dokorán! A nebadane, ale pravidelne sa začal dvíhať z dosky chvost a o chvíľu mával vo vzduchu svoj obvyklý pozdrav. Hurá! Žije! Opatrne sme psíka uložili do väčšieho koša a otec ho zaviezol do nemocnice pre zvieratá. Na druhý deň nám z nemocnice ujo veterinár volal: „Psík mal zlomenú nohu, je po operácii.“ Na tretí deň oznamoval: „Psíkovi už chutí jesť!“ Na ďalší deň: „Už si našiel aj kamarátov. Je veselý a behá po dvore. Môžete si poňho prísť.“ Náš Diogenes odvtedy nenávidel autá ešte viac. So sudom sa tiež neskamarátil. Pochopili sme prečo, keď sme ho v lete po troch dňoch hľadania našli spokojného v pivnici s tromi šteniatkami. Nebol to Diogenes! Baculaté nemotorné šteniatka budú po mame – Dionke: dlhé, štíhle, s kratšími labkami, dlhými ušami a huňatým, večne nepokojným chvostom.

1. Prečítajte si rozprávanie. Čo je témou textu? Určte druh textu.

2. Odpovedzte na otázky 5 x Prečo.

Prečo mal psík meno Diogenes?

Prečo ho zrazilo auto?

Prečo sa psík tri dni neukázal na dvore?

Prečo psík spával na trávniku pred domom?

Prečo ho mohli majitelia na tretí deň zobrať z nemocnice?

3. a) Posúďte, či je rozprávanie členené správne.

b) Vyznačte odsekmi úvod, jadro a záver. Navrhnite, kde v dlhšom jadre možno uplatniť ďalšie odseky a povedzte prečo.

4. a) Čo robil psík? Vypíšte z rozprávania deväť slovíes, ktoré sa týkajú psíka.

- b) Určte, v ktorom slovesnom čase sú slovesá v rozprávaní. _____

5. a) Ako vyzeralo šteniatko od strýka? Ako vyzeral mladý psík, keď ho zrazilo auto? Ako vyzerali šteniatka? Vyhľadajte a podčiarknite vety s opisom.

- b) Vypíšte z viet s opisom šesť prídavných mien.

 V **rozprávaní** sa často uplatňuje **opis**. Opis môže zobrazovať **prostredie, postavu, zvieratá** alebo iné **veci** dôležité v príbehu.

Rozprávania využíva najmä **slovesá** (*chovali, túžila som, zjavil sa...*).

Opis využíva **prídavné mená** (*kratšie labky, huňatý chvost*) a **prirovnania** (*srsť hnedá ako čokoláda*).

6. a) **Tvoríte** Pripravte si ústne rozprávania s opisom. Vyberte si z tém.

- b) K vybranej téme si heslovite napíšte nápady.

Splnené želanie	V zoo	Nebezpečný strážca
Domáce zvieratko – darček k narodeninám a jeho výčiny	Zážitok zo zoo a najzaujímavejší živočích	Cesta zo školy okolo susedovho plotu, za ktorým stráži rozhnevaný pes.

Poznámky/nápady

- c) Zážitok hovorte pútavo a vo vhodnej časti rozprávania opíšte zvieratko, živočích a pod. Pripravte si osnovu rozprávania s opisom, použite kľúčové slová a slovné spojenia.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____

Lined area for dictation practice, consisting of multiple horizontal blue lines.

Zvuková rovina jazyka

Zvukové vlastnosti reči

Melódia

- klesavá Oddýchli sme si. Kde ste boli? Pod sem!
- stúpavá Videli ste more?

Dôraz

Začína sa **vyučovanie**.

Vyučovanie **sa** začína.

Prízvuk

ráno, fyzika, spo**lu**žiaci

Prestávka

Vyskočila, / prevrhla džbán / a vzala nohy na plec**a**.

Sila hlasu

- závisí od citového obsahu jazykového prejavu.

Spodobovanie

- na konci slova pred prestávkou **krab**
- vnútri slova **predpísať**
- na hraniciach slov **cez cestu**
zavolať mame

výslovnosť v **vč**era **sliv**ka **prv**

Významová rovina jazyka

jednovýznamové slová *rak, Bardejov*

viacvýznamové slová *kolená, list*

synonymá *spievať, nôtiť si*

antonymá *biely – čierny*

spisovný jazyk – nárečie

dedina, obec – *dzedzina, valal*

nárečia – východoslovenské

– stredoslovenské

– západoslovenské

Ustálené slovné spojenia

prirovnávanie *silný ako buk*

porekadlo *mať srdce na správnom mieste*

príslovie *V núdzi poznáš priateľa.*

pranostika *Michal – snehom kýchal.*

Tvaroslovie

Mužský rod životné

Vzor CHLAP		
Pád	Jednotné číslo	Množné číslo
N	chlap- Ø (ded- o)	chlap- i (ded- ovia , brat- ia)
G	chlap- a	chlap- ov
D	chlap- ovi	chlap- om
A	chlap- a	chlap- ov
L	o chlap- ovi	o chlap- och
I	chlap- om	chlap- mi

Vzor HRDINA		
Pád	Jednotné číslo	Množné číslo
N	hrdin- a	hrdin- ovia (huslist- i)
G	hrdin- u	hrdin- ov
D	hrdin- ovi	hrdin- om
A	hrdin- u	hrdin- ov
L	o hrdin- ovi	o hrdin- och
I	hrdin- om	hrdin- ami

Mužský rod neživotné

Vzor DUB		
Pád	Jednotné číslo	Množné číslo
N	dub- Ø	dub- y
G	dub- a (piesk- u)	dub- ov
D	dub- u	dub- om
A	dub- Ø	dub- y
L	o dub- e (o piesk- u)	o dub- och
I	dub- om	dub- mi

Vzor STROJ		
Pád	Jednotné číslo	Množné číslo
N	stroj- Ø	stroj- e
G	stroj- a (čaj- u)	stroj- ov
D	stroj- u	stroj- om
A	stroj- Ø	stroj- e
L	o stroj- i	o stroj- och
I	stroj- om	stroj- mi

OBSAH

OPAKOVANIE UČIVA 1. STUPŇA ZŠ

Čo už viem	2
Zoznamujeme sa • vety podľa zámeru, melódia • predstavenie sa • slovné druhy	4
Prázdninový batoh • podstatné mená • prídavné mená • číslovky • oznam • správa	7
Moji oblúbenci • opis • osnova	10
Budujeme trasy pre cyklistov • vlastné podstatné mená • zámená • vecný text • list	12
Prečo sú na pláži vyplavené medúzy? • slovesá • predpony • neohybné slovné druhy	14
Ako sa vyrábala zmrzlina bez elektriny? • hláskoslovie • pravopis • reklama	17
Na skalách • osnova • koncept • rozprávanie • odsek	20
Prázdninový test • synonymá • antonymá • slovníky	22
TEST 1	24

ZVUKOVÁ ROVINA JAZYKA A PRAVOPIS

Pozeral si včerajší zápas? • debata	26
Kto má postúpiť? • zvukové vlastnosti reči • slovosled	28
Zapojte sa do diskusie! • diskusia	31
Slovenský fenomén • prestávka • interview • pomlčka • spojovník	34
Teraz je ten správny čas • prízvuk	38
Čo dovolí sen • spodobovanie • znelé a neznelé spoluhlásky	42
Talenty na scénu! • projekt interview	46
Akú moc majú vlastné mená? • vlastné mená	47
TEST 2	52

VÝZNAMOVÁ ROVINA JAZYKA

Príbeh s porekadlami • príslovia • porekadlá • prirovnania • pranostiky	54
V listoch je toľko slov... • jednovýznamové a viacvýznamové slová	58
Nevydarený list • slovná zásoba • spisovný jazyk – nárečia	62
Ideme so psom na prechádzku? • projekt rozprávanie	65
TEST 3	66

TVAROSLOVIE

Ako vzrástla rýchlosť komunikácie? • slovné druhy	67
Vítame vás na Oravskom zámku! • poznámky • konspekt	68
V krajčírskych dielni • podstatné mená • životnosť mužských podstatných mien	72
Vitajte v cirkuse! • vzor chlap	76
Futbal proti rasizmu a intolerancii • vzor hrdina	80
Hra učením, učenie hrou • vzor dub	84
Ach, tie (prí-, ná-) stroje! • vzor stroj	88
Rodinný dom na predaj • Zhrnutie podstatných mien mužského rodu	92
Diogenes • rozprávanie s opisom	94

Pravopisu nikdy
nie je dosť...

